

DISQUISITIONIS JURIDICÆ

PARS II.

PRÆFATIO.

Frustra hæcenus machinas omnes adhibuerat, nihilque adeo intentatum reliquerat Angelus Schyrensis, quo evinceret, Reverendissimum D. Prælatum Wengensem eum esse, cui natales dubii partus sub Titulo Joannes de Canabaco deberentur, quod præter alia quædam etiam intellexisset, primos omnium fuisse Bibliopolas Ulmenses, qui infantem a partu adhuc madidum exposuissent suis in officinis venalem. Quin imo institerat, ut auctoritate Judicis apud ipsos primum Typographus, ab hoc vero author scabiosi Opusculi indagaretur, certum fore asseverans, extra pomeria & mœnia illius civitatis non esse inquirendum, nisi forte in quodam ex vicinis quibusdam Patrum Benedictinorum Monasteriis hæreret, nova, & maxime causam, qua de agitur, spectantia expiscandi gratia. Optabat sibi vero Angelicorum spirituum alas, quos nomine, non item pernice de loco ad locum movendi se potentia referret, ut Sodales suos a subdolis Michaëlis Wengensis insinuationibus præmonitos, quam cautissimos redderet, ne incomperta sibi causæ Kempensis momenta, abusuro Amortio prodenda, ab ipsis quavis arte emungere ille posset. Non latebat ipsum, Prælatum illum in aliquibus Collegiis & Monasteriis sedulo indagasse, si quid præsidii ex Codicibus, pro Thoma Kempensi

Parç II. A facturis

facturis, colligere posset. Tandem vero subibat, ea cogitatio, cum uni veritati scribere instituisset, illico se quieturum, & victas manus daturum, si quid demonstrativum in presenti controversia undeunde colligi ab Adversario posset, gloriæ haud vulgaris loco sibi habendum fore ratus, si errorem pertinaciter hoc pacto videretur non defendere. Quare neque literarum aliquid deinceps ad Sodales sese dedisse asserebat, quibus isti forte retineri se paterentur, quo minus decisiva ipsi pro alterutra Parte momenta proderent. Id unum in votis erat, vellent isti certiores se reddere, si quid ejusmodi alicubi extaret, quod quomodocunque causam definiret, ut deinceps eo citius calamo suo imperaret, ne suspicio esset, voluisse ipsum apertæ etiam, & recenter detectæ veritati præfractæ obniti.

Ita comparatus Canicularium finem operiebatur, post quos demum judicii cancellos aperiendos fore sciebat, sperabatque fore, ut productis interim iis solis, quæ ipsam Kempensem causam penitissime attingerent, demonstraret plane, argumenta omnia pseudo-Gersenistæ, qualem se mentiebatur libelli pudendi parens, jurati sane Kempenistæ, & Amortiani Mercenarii esse. Labebantur inter hæc aliquot dies, & Eusebius Engelbardus e Tusculo sui Principalis redux, ea subito comparabat, quæ Judicibus videbantur offerenda, inter quæ erant apographa Documentorum ad causam Kempensem pertinentium, qualia Eusebius Amortius in Informatione sua plena Parte VII. attulerat: Tum Codices aliquot, quibus inscriptum erat Thomæ Kempisii nomen, variæ, sed plerique citimæ ætatis, si cum Gersenistarum Codicibus conferantur: Tertio denique Lucubrationes pleræque hinc inde a Partibus juris publici factæ; in quibus æque numerabatur Joannes de Canabaco. Sed neque Angelus Schyrensis istarum rerum aliquid comparare omisit, quo credebatur tum Gersenistarum causæ se posse patrocinari, tum Joannem de Canabaco Michaëli Prælato Wengensium tribuere. Sæpius uterque comparuere in judicio; exceptiones, replicas, duplicas obtulere, quæ fere lectu molestæ esse poterant. Nos velitationes Partis utriusque calamo describemus, Lector eas benevolo oculo arbitrabitur.

§. I.

*Num ex eo, quod Author vexati Libelli unum duntaxat
infectatus fuerit Codicem, recte eliciatur, eum non esse
Michaëlis Wengensis, & quid hic aut alius quis Kempensium
caussæ per id commodaverit? Ubi de Parallogismo
duorum Prophetarum.*

 K empenista omnino fuit (confidentibus jam Judice & Af-
fessoribus exorsus est Angelus Schyrensis) isque, qui
Amortio deditissimum sese non uno solum prodidit lo-
co, & toto hoc suo Libello ineptissimum Amortii ar-
gumentum (*Informationis plenæ* pag. 133. seqq. allatum)
nequissime deduxit, magnam indubie apud hunc Polemarchum su-
um gratiam initurus, si ejus ineptias calculo quoque suo probasset.
Quæret forte Engelhardius, unde Præpositum Wengensem Michaë-
lem ex his exsculpam? Dicam, Præsumptione Juris; cum enim
non dubitaret, postquam Principis mandatum in causa Agredana
Amortio silentium indixit, hujus viri causam in sese suscipere, &
sub D' Amaleti nomine Serenissimi Bavariæ Electoris mentem sapien-
tissimam eludere; præterea Codicem Joannis Vincellensis (quem ex
contractione syllabæ *Ucellensis* Vercellensem post Oliverium Legi-
pontium legi) Pollingam usque Amortio submittere, argumentum
fere ad evidentiam confurgit, eum qui Codicem hunc detexit, &
qui in *Joanne de Canabaco* pag. 52. & seqq. detectionem hanc su-
am esse professus est, unum prorsus, eundemque hominem esse;

atque adeo præsumptio plane violenta est, Michaëlem (quem audio id Gersenistas ipsos celare non potuisse) pudendi Libelli sub Titulo *Joannis de Canabaco* esse indubium Parentem. Præsumptio enim habet vim probationis per

Mascard. *de probat.* Concl. 1222. num. 2. Barbof. *locor. Commun.* lib. 14. Cap. 103. num. 4. Pacian. 1. *de probat.* 8. num. 3. Menoch. 1. *præf.* 36. idque argum. legis *licet Imp.* 74. & ibi Jafon num. 13. ff. *de legat.* 1. Farinac. 1. *Conf.* 96. num. 27. Covarruv. 2. *var. resol.* Cap. 6. num. 1. Tusch. Lit. P. *Conclus.* 611. num. 1.

imo est liquidissima probatio ex

1. *licet Imper.* ff. *de leg.* 1. Abb. in Cap. 1. in 2. not. *de cleric. non resid.* & in c. *cum dilecti.* *de donat.*

Et ideo etiam relevare dicitur in Civilibus apud

Castr. *Consil.* 282. *in causa ista.* col. 2. ver. *nec obstat, si dicatur,* in pr. l. 1. Tusch. loc. cit. num. 3.

Plane præsumptionis ea virtus est, ut onus probandi transferat in adversarium

1. ult. *quod med. caus.* 1. *ab ea parte* 5. *de prob.* Hippol. de Marf. in *ing.* 451. *Incip. Decem.* num. 1. Barbof. *locor. Commun.* lib. 14. cap. 103. num. 5. Bartol. in l. *quoties si quis caution.* Dec. *Consil.* 397. num. 4.

Igitur Engelhardio incumbet onus probandi, Principalem suum vel non solere causas Amortii suas facere, neque id in causa Agredana evenisse, vel authorem pudendi libelli non urgere ineptissimum Amortii argumentum a voce *Canabaco*, atque ex unico duntaxat Codice petatum, vel tandem neque Codicem Joannis Vincellensis in Bibliotheca domestica ab ipso detectum, neque etiam Pollingam ad Amortium missum fuisse: Quæ omnia nisi probata dederit, stringet præsumptio plane violenta, unum eundemque hominem esse, quem hæc omnia afficiant, verbo Reverendissimum Michaëlem Prælatum Wengensem; idque eo etiam fortius, quod jam non in mera, utut violenta præsumptione, hæreamus, sed oppido vocalem & propriam Prælati istius confessionem habeamus, quam ipse Gersenistarum aliquos celare non potuit. Quanta autem vis propriæ confes-

fessionis sit, & alias dixi, & superfluum arbitror, denuo in hoc iudicio exponere.

Excepit Engelhardius paulo impatientius: Ut te Dii, Deæque omnes cum tuis Præsumptionibus! Quasi vero Iudicibus incomperum esset, Præsumptionem esse pro pietate, & illam præsumptionem in jure haberi pro potentiore, quæ benignior est, per

Bartol. in l. *si pupillo* ff. *ad L. Falcid.* Castr. in l. 2. num. 7. C. *qui testam. facere poss.* Vult. 1. *Cons. Marburg.* 22. num. 71. Cravett. *Consil.* 336. num. 42. Volum. 3. Caccialup. in l. *omnes populi.* num. 39. ff. *de just. & jur.*

Malitia fane haud vulgaris illa Principalis mei foret (quæ adeo de Persona in Dignitate Ecclesiastica præsumi nequit, imo de qua præsumi debet oppositum) si Gersenistis tacite affingeret, eos uno Codice Allatiano nomen Joannis de Canabaco habente niti, cum tot alios Kempisii autographo, ut ipsi saltem ajunt, vetustiores in iudiciis & Comitibus Eruditorum produxerint, passimque prostare omnes clament. Mala fane fide processit, quisquis is est, qui cum Gersenistarum Codices non ignoraret esse plurimos, vetustissimos, & qui eruditorum confessione Causam Kempensem conficiant, ecentque, unum tamen arripuit, eumque subsidiarium duntaxat, non triarium; scientia enim rei aliter se habentis, quam geritur, malam fidem inducere dicitur

cap. *si virgo.* 34. q. 2. l. *fin.* ubi Barthol. C. *unde vi* idem in l. *illud.* ff. *de petit. hæred.* Mascard. *de prob.* Vol. 2. Concl. 1002. num. 36. Paris. *Cons.* 49. num. 30. Vol. 3. Cephal. *Cons.* 161. num. 31. Vol. 2. & *Cons.* 724. num. 48. Vol. 5. Cravett. *Cons.* 116. num. 6. Vol. 1. Barbos. *loc. commun.* lib. 11. Cap. 6. num. 4.

Quam vero peregrinum in jure esset, si malam fidem, ipsamque malitiam præsumere continuoliceret? Sane cum & ego alias abunde dixerim, neminem posse præsumi malum, nisi probetur, totum id, quidquid est a præsumptionibus petitum, suapte corrui, & onus probandi in Angelum denuo devolvitur. Cui adeo nihil est, quod addam.

At vero, regerebat Schyrensis, mihi haud pauca sunt, quæ addam, quibusque Principalem Tuum nec eruditi, neque etiam boni viri partes implevisse ostendetur. Eruditi viri non est, nequi-

ter affectare ignorantiam Codicum saltem sex a me laudatorum , qui omnes ætate Thomæ Kempisii superiores sunt , adeo quidem ut eos eruditi exaratos testentur , cum Thomas vix , & ne vix quidem , cunas salutarat. Affectationem vero , & fraudulentam machinationem non posse affectanti prodesse , nosse debuerat ex

1. *spadonem*. 15. §. ult. *de excus. tutor.* 1. & *qui data opera* 5. *ex quibus caus. maj.* 1. 2. §. ult. & ibi Gothofr. ff. *si quis caut.* 1. 1. C. *qui milit. poss.* lib. 12. Hippol. *de Marsil. de fidei num.* 145. Tiraquell. *de retract. lig.* §. 35. gloss. num. 29. Ant. *de Amat. resol. variar. resol.* 46. num. 5. seqq. Surd. *Cons.* 32. num. 4. & *Cons.* 42. num. 23.

Ignorantia enim in facto sæpius tractato incredibilis , & inexcusabilis est

Barbos. *loc. commun.* lib. 9. cap. 6. num. 5. Gail. 2. *Observ.* 48. num. 21. Menoch. *de præscript.* 3. præsc. 23. num. 93.

Et quæ communia sunt apud omnes , ignorari verosimiliter non possunt per

Carrer. in *pract.* Tract. *de appellat.* §. text. ibi: *item eorum.* num. 26. Decian. in *Tract. crimin.* lib. 8. cap. 3. num. 26. Clar. §. *fin.* q. 85. num. 2. vers. *secundus est casus.* Arnif. lib. *de majest.* Cap. 5. num. 9.

Ne vero de Eruditorum judiciis , Engelharde , dubium Tibi superesse ullum possit , duo saltem habe.

Primum suppeditant *Monatliche Unterredungen*, Anno 1693. pag. 214. seq. in hæc verba: "Wenn das Urtheil nach denen vom Mabillon Lib. V. Tab. XV. pag. 372. (Rei Diplom.) producirten speciminibus der MSS. Codicum de Imitatione Christi gefällig vverden soll , so durfften die Benedictiner recht behalten , vveil man Codices hat , die vor Thomæ a Kempis Zeiten geschrieben vvorden , und das mit dessen eigener Hand gefertigte Manuscript , vvelches die Jesuiten zu Antvverpen haben , ihn nicht für den Authorem , sondern nur für den Abschreiber angiebt."

Alterum suppeditat *Symbola Sperlingiana* apud Placcium in *Pseudonymis* pag. 312. Ita vero habet: "Thomæ Kempensi vulgo tribuuntur libri de Imitatione Jesu Christi , & quamvis dubitarint alii pauci , qui Johannem Gerson authorem fecerunt Cancellarium

„Iarium Parisiensem, aut Thomam alium, Priorem Wendeshei-
 „mensum, aut Carthusianum Monachum, Pater Delfeau tamen
 „Monachus Congregationis S. Mauri *dilucide commonstrat*, autho-
 „rem istius Libelli non esse alium, quam Johannem Gersen, vel
 „Gerson, Abbatem S. Stephani de Vercellis, qui vixit circa an-
 „num Christi 1240. unde patet, Gerson Cancellarium celeberrimum
 „ex affinitate nominis solum substitutum. Cum Author Imitationis
 „non semel se Monachum profiteatur, cujus conditionis non fuit
 „Gerson Cancellarius, sed Gersen Abbas Ordinis S. Benedicti talis fuit.”

Tertium est Ignatii Amat. de Graveson *Hist. Eccles.* Tomo VI. pag. m. 130. seq. ”Joannem Gersenem hujus libri de Imitatione Christi Authorem esse probant Patres Benedictini Codicibus MSS. Padolironensi, Aronensi Collegii S. J. in Ducatu Mediolanensi, Cavenensi, Allatiano, Slusiano, & Canonorum Regularium in Monte S. Agnetis prope Zuvollam, cujus in fine leguntur hæc verba minio descripta : *Finitus & completus anno Domini MCCCCXLI. per manus Fratris Thomæ Kempensis in monte S. Agnetis prope Zvoll*, quæ verba Thomam Kempensem hujus Libri non tam Authorem, quam exscriptorem fuisse insinuare videntur. Alios etiam duodecim Codices, nomen Joannis Gersen Abbatis præferentes adducunt Patres Benedictini.” Quanta vero facti ignorantia, & quam affectata, unum Codicem Allatianum arripere, ut ex his Gersenistarum causa profligatur. Infra Gravesonius subdit : ”Ultro tamen fateor, in quibusdam MSS. Codicibus Libri de Imitatione Christi inscriptum reperiri nomen *Joannis Gersonii*, sed id ex eo accidisse arbitror, quod loco nominis *Joannis Gersen* Abbatis S. Stephani Vercellensis, qui erat Scriptor parum notus, suffectum fuerit nomen *Joannis Gersonii* Academiae Parisiensis Cancellari, & Scriptoris sæculi XV. celeberrimi.”

Non addo jam plura testimonia, esto præter alia in promptu, esset illud Natalis Alexandri, quod cum illo Gravesonii coincidit, utpote ex Natale Alexandro fere excerptum nobis Gravesonius dabat. At ex tot, tantoque numerosa Gersenistis productis Codicibus unum admordere Allatianum, quem isti quidem mere tamquam subsidarium militem laudent, an eruditi viri est? An eruditi, quibus una cura esse debet, ut veritatem aperiant, ad instar Michaëlis tui, hostem sibi fingunt, quem facile triumphant, eumque non
 qualis

qualis in acie comparet, sed armis, ut ipsi vellent, prorsus exutum? An pudendum non est illud Michaëlis Wengensium Præpositi factum, ex viginti & pluribus Codicibus, quorum plerique autographo Thomæ Kempenfis præstant ætate, unum Leonis Allatii Codicem seligere, cæteros intactos transilire, ut Lectori inerudito fucum faciat, exauthorato hoc uno Codice, Achilles Gersenistarum omnes esse debellatos? Interim tamen sibi in scribiginosa scriptiuncula sua mire complacere, credere, eam Amortio, Kempenistarum invulnerabili, si Superis placet, Polemarcho gloriæ, honori-que haud vulgari ex Inscriptione futuram, Gersenistas, & vicinos quosque irrisorio oculo dedignari, & Heroum sibi triumphos per somnium ominari?

An vero id etiam boni viri fuit, *puerilia* plane argumenta Gersenistis affingere, Criticen istorum velut deplorandam exhibilare (quod plane non licuisset, si vel solos Codices ante primum Kempiis vitæ decennium exaratos nominare voluisset) etsi interim novit orbis literatus, eos in Critica tantum valuisse, ut ne plures quidem modii Kempenistarum ad eorum eruditionem pertingant? Quid eruditius Joanne Launoio Gersenista? Quid majus Joanne Mabillonio? Quid excellentius Constantino Cajetano Baronii in condendis Annalibus Ecclesiasticis socio? Cæteros non adscribo. Quam fumigarent montes Wengenses, si id genus *puerilia* argumenta Prælato Michaëli Schyra affingeret? Numquid Gaumiorum, & Veithiorum Tabernæ schediasmatis in me confectis onerarentur, ut *crudissimum facinus* meum vindicarent, totique erudito orbi per eruditas ephemerides, & Nova Literaria passim denuntiarent, quam proterve Schyra honestum, decorumque omne proculcaverit, nullaque in parte boni viri officio Angelus fuerit perfunctus? Nunc postquam sapientissimi, eruditissimique viri ex Gersenistis, quorumque insuperabile eruditionis nomen Zelotypi Kempenistæ non nisi limis semper oculis aspicient, hunc ipsissimum in modum a Principali Tuo, Engelharde, iniquissime habiti sunt, & *pueriliter* traducti, talionis jure nihil ipsis liceat, gratesque ipsi adhuc habeant, quod a Michaële Tuo & reliquo Kempenistarum choro prorsus per pontem, quem vocant, asininum deturbati non fuerint? Amabo Te vero, an talionis lex jure recepta non est? An quod quisque sibi fieri vult, id etiam aliis tribuere, & permittere non debet?

Can. 1. dist. 1. can. *justum* 2. distinct. 9. cap. *pro illorum* 22. de *præbend.* Wessenbec. in paratitl. *quod quisque juris stat. in aliis, eo ut.* num. ult. Spekhan. *Centur.* 3. Class. 1. q. 5. Aleman. *Consult.* 8. Part. 3. pag. 808.

Ain tu mihi vero, Engelharde, an putes, vehementer Principalem Tuum causæ Kempensi commodasse, quod uno solo arrepto Codice eum pueriliter laceraverit? Quis sapientum illico non videt, ea solum de causâ cæteros ab eo vellicatos non fuisse, quod crisi sua superiores contingere non auderet? An forte insufficientem non judicabimus eum, qui uni obsectorum oblique satisfaciens, cum cæteris imparem se videat, de his ne verbum quidem respondet? Quæ vero stultitia thrasonica illa foret, si manipulum viginti virorum confurgere adversum me cernens, uni illorum levi inflicto vulnere, aufugerem, quin cæteros auderem statione dejicere, & tamen de reportata mihi plauderem victoria, sociosque in partem triumphi vocarem? An uno leviter vulnerato, novemdecim reliqui prostrati illico sunt, aut contemni continuo merentur, adeo ut ne quidem cum illis congrediari? Aut si contemni reliquos Codices, Allatiano præstantiores, negas, an provide forte, ne apertum fiat, quam obtusis uti soleas telis, reliquos non adoriris? Quod enim aliquando omittitur ob majus bonum, non contemptus dicitur, sed providentia per

Cap. *cum Hadrianus* 23. dist. 63. apud Barbos. *locor. commun.* lib. 13. cap. 23. num. 8.

O! ergo providum Michaëlem Tuum, qui præcipua ex Gersenistarum argumentis non contempsit quidem, sed ob majus bonum, ne videlicet causæ suæ infirmitatem orbi literato prostituat, ea provide convellere omisit: Qua methodo facile in causâ quavis triumphare ineptissimus quisque poterit, modo velitem, aut levioris armaturæ militem in Adversariorum castris conspiciat, quem videat non omni ex parte cataphractum & invulnerabilem esse. Quis vero sapientum hoc Michaëlis Tui bellandi artificium non rideat, non exhibilet? Quis debile robur ejus non videat? Plane objectiones frivolaë, quales Michaëlis Tui adversum Gersenistas sunt, produnt causæ infirmitatem, ut expresse docet

Wessenbec. in *paratit.* ff. de *Except.* num. ult.

Aut respondisset saltem ad reliquos Codices aliquid, ne trito illi
Part. II. B viam

viam facere voluisse videatur, quo dicitur, cogi nos aliquando respondere, ne ignorantes esse videamur

cap. *in mandatis* 2. in fin. distinct. 43.

Sane silentium illud plusquam affectatum Kempenistarum causæ vehementer præjudicare facile videmus, cum nemo tam obtusis naribus sit, ut non olfaciat, nihil idoneum Præpositum Wengensem habuisse, quod cæteris Codicibus opponeret; Secus enim pro sua scribillandi prurigine illud indubie dudum opposuisset.

Non tulit Schyrensem diutius loquentem Engelhardus, sed silentii hujus exprobrationem repulsurus. Equidem ait, fieri adhuc poterit, ut eodem, quo Allatianum, reliquos etiam Gersenistarum Codices ariete Michaël dejiciat; Quamquam tacere semper melius est, quam actus frustratorios facere, per

Felin. in cap. *ex transmissa* extr. *de præscript.* Pantschman. Part. 1.

q. 4. num. 3. Bartol. in *disp.* incip. *Pupillus.* Castrenf. *Cons.* 185. & tacere medium est inter expressam contradictionem, & apertum consensum, talisque nec fatetur aliquid in præjudicium, nec contradicit,

1. *qui tacet* ff. *de Rem. Jur.* Barbos. *locor. commun.* lib. 18. cap. 1. num. 11.

Quisquis vero ille sit, quem in *Joanne a Canabaco* inofficioso & affectato silentio quoquo modo sese expedivit, is vel causæ Kempeni non præjudicavit, vel certe Michaël Principalis meus non est. Ut mihi videatur nihil Kempenistis præjudicasse, illud suadet, quod mandatum scribendi pro Kempenistis nullum habuerit, saltem nuspam prodiderit; Mandata autem non præsumuntur, ut docet

Bald. in cap. 1. *de reb. Eccl. non alien.* Cephal. *Consil.* 311. num. 34. lib. 3. & *Consil.* 311. num. 74. lib. 5. Rebuff. in *Tract. de nominat.* quæst. 13. num. 118. Bursat. *Consil.* 360. num. 43. Lib. 5.

Certe etiamsi ab aliquo monitus scripisset, perperam mandatum habuisse diceretur per

1. *ob hæc* 20. ff. *de his qui not. infam.* 1. 2. §. ult. ff. *mandat.* 1. *si filiusfamil.* 7. in fin. ff. *de tutel.*

Quæ vero te invito, aut saltem te non mandante sunt acta, non præjudicant tibi, ut habetur

1. *in causis* 27. *de procur.*

Ne vero Principalem meum causæ Kempensi eo inofficioso silentio præjudicasse patiar, illud efficit, quod major ipsum amet eruditio, majorque ambiat gravitas, quam ut circa unum duntaxat Codicem Allatianum, contemptis neglectisque tot aliis eo potioribus, pueriliter luderet, aut si ita vis, gloriam veluti in mustaceo quæreret. Quid? quod neque Kempisii causam satis solerter tueri novit *Joannis de Canabaco* obscurus parens, quod sane de Principali meo dici nequit, qui Amortii Informationem plenam, Scutum Kempense, Polycratem exauthoratum, & Epistolam in Schelhornii *Amenitatibus literariis* conspicuam velut in digitis numeratam habet, nec facile levi & incondita scriptione bonis literis illudere solet. Novit ille probe, quod Mabillonius fere in simili de Codice Slusiano dixit *Animadversionum* pag. 48. „Quamvis Slusiani (dic Allatiani) „Codicis ope destitueretur Gersenis causa, sane revincendæ Vincidis (Testelleti) calumniæ unus sufficeret Codex Aronensis &c.” Atque adeo nisi mortalium prorsus impudentissimus, atque Kempenistarum omnium ineruditissimus audire voluisset, in Allatianum Codicem solum insurgere non potuit, cum plane sciret, superesse alios, qui eruditorum nullis Partium præjudiciis adstrictorum judicio causam facile definirent in favorem Gersenis. Novit præterea Principalis meus, falsissimum esse assertum Werlini, Amortii, Trevoltiensium, & Dupini, quo *existentiam Gersenis*, aut *qualitatem Abbatis S. Stephani Vercellensis* probabilem reddi non posse, author pudendi libelli ex his ipsis fontibus pag. 6. dixit, cum dudum superiore sæculo testatus fuerit Joannes Baptista Modena in *Historia Vercellensi*, se sæculo decimo, & deinceps duos S. Stephani Abbates Vercellensis Abbates Joannes legisse, & invenisse, qui tamen in Abbatum Catalogo (manco utique) non legantur. Mallem tamen, Dupini autoritate referenda supersedisset, quisquis eam laudavit post Amortium, ne imprudenter Kempisii causam violaret, quod certe Prælatus meus, qui totus quantus Kempenista est, numquam commisisset; Dupinus siquidem ex iis eruditis est, qui anno 1687. examinarunt, probaruntque Codices Aronensem, Parmensem, & Bobiensem, omnes nomine *Joannis Gersenii* inscriptos, ita quidem, ut ipse cum reliquis, quorum nomina mox dabo, censeret, Aronensem trecentorum annorum esse, Parmensem vero scriptum esse Anno 1466. Bobiensem denique cum Aronensi eandem habere ætatem. Eruditi vero, qui huic examini Anno 1687. intererant, ab Authore Libri sub Titulo: *Histoire de la Contestation sur l' Au-*

teur du Livre de l'Imitation de J. C. inter Opera Posthuma Joannis Mabillonii Tom. I. pag. 46. ita recensentur : „Je dis un Concile de savans, car ilsignent dix-neuf, sçavoir: Antoine Faure, de Sainte-Beuve, de Vion d'Herouval, Cousin, du Fresne du Cange, Eusebe Renaudot, Baluze, J. Hardouin, S. J. d'Herbelot, Cl. Chastelain, Fr. Noel Alexandre Dominicain, Ellies du Pin, François de Launoy, Caillé du Fourny, Emeric Bigot, Charles Bulteau, Fr. Casimir Oudin, Clement, J. Chamillard. S. J.” Quo fit, ut crederet Dupinus Anno 1687. Codicem Aronensem, & Bobiensem circa Annum Domini 1400. aut paulo ante fuisse exaratos, quo tempore Thomas Kempisius vix latinæ literas addiscebatur, natus duntaxat anno 1379. tantum abest, ut existimaret, Imitationem Kempisio deberi; Quin imo hic ipse Dupinus in *Bibliotheca Author Ecclesiæ*, ut habent Acta Eruditorum ad Annum 1700. Ubi a fol. 100. referunt narrationem Controversiæ Kempensis, tandem mentem suam in favorem (scilicet) Kempenistarum ita aperuit, ut diceret, „*nullum extare argumentum*, quo plane evincatur, Thomam a Kempis ejus (Libelli de Imitatione) esse authorem; „Antiquissimum enim Codicem MS. qui ei favere videatur, de Anno 1441. Thomæ quidem præferre nomen; sed non authorem verum, „qui librum descripsit, eodem designari; reliquos Codices, aut editiones nihil probare, cum NB. *iis antiquiores*, aut saltem æque antiqui sint, qui Gersoni, aut Gersenio faveant: ex stili convenientia nihil quoque colligi posse, cum hæc sola ad Librum auctori vindicandum non sufficiat, nec in omnibus hic (stilus) deprehendatur, incertum quoque sit, quinam ex reliquis hujus viri libris eum Authorem agnoscant. Præterea valde sibi verosimile videri asserit, librum hunc Thoma de Kempis esse antiquiorem, id quod ex Codicibus, qui Annis 1433. 1434. 1436. 1437. scripti sunt, demonstrat. Quin *vivente adhuc Thoma de Kempis* librum hunc Bernardi quandoque, aut Gersonis, aut Gersenii nomen præfixum habuisse, itidem ex MSS. Codicibus, ac editionibus nonnullis comprobatur. Certum insuper esse dicit, antiquissimos Codices aut nullum nomen præfixum habere, aut nomen Gersonis præferre, & Joanni quidem Gersoni non tantum multos Codices favere, sed & in Francia quoque & Italia *per duo integra sæcula* decimum quintum, & decimum sextum (en possessionem ab Amortio pro Thoma toties inscitissime jactatam) *omnium consensu* eum pro Libri hujus auctore fuisse habitum.” Vulnerat profecto hoc Dupini testimonio-

stimonium causam Kempensem longe apertius, quam ut Principalis meus Authorem hunc prudenter laudare potuerit. Nempe ineptissimus Kempenista fuit, qui in *Joanne de Canabaco* ut Gersenistis ægre faceret, Dupinum laudare potuit, & sic eodem se jugulare gladio, quo hostem adversarium occisissimum dare volebat. Etsi enim Dupinus aculeum æque Gersenistis infigat, ibidem scribendo: „illos nullo fundamento niti, qui Gersenium, aut Gessenium pro „*Abbate Vercellensi* Ordinis Benedictini venditent, cum in Codice „Aronensi tantum *Abbas* vocetur, in cæteris autem Codicibus num- „quam ne Abbatis quidem nomen compareat” &c. (ubi solum de prædicato *Abbatis Vercellensis*, non de nomine *Joannis Gerseni* loquitur, quod in pluribus Codicibus antiquissimis legi supra testatus est) at meminisse oportebat eum, qui Dupinum laudare pro Kempenistis cogitabat, ne testem ibi stantem, & hic dicentem adduceret; Testem enim a me productum impugnare cum nequeam per

Gloss. in §. *Et licet*, in fin. verb. *Et suppliciiis* Auth. *de testibus* col- lat. 7. Bald. in c. *licet. de testibus*. Jason in l. 1. §. 1. de V. O. de Turrecremata in cap. *accusatores* 3. q. 8. c. *si testes* vers. *si quis* 4. q. 3.

Cum ex eo, quod quis ad testimonium vocetur, approbatus hoc ipso ab illo videatur, qui eum in testimonium vocavit

Vivius in *comm. opin.* verb. *Testis productus pro me*. Cæpoll. *cautel.* 217. Tyndarus *de Testib.* lib. 3. cap. 1. num. 8. Barbof. *locor. commun.* lib. 18. cap. 17. num. 30. Farinac. quæst. 62. illat. 10. num. 211.

Stare jam debebit Dupini suffragio quisquis is est, qui in *Joanne de Canabaco* eum produxit. Aut si in uno falsum esse Dupinum contendit, jam in nullo fidem merebitur per ea, quæ tradit

Wamef. *Consil.* Centur. 4. *Consil.* 42. num. 2. apud Barbof. loc. cit. num. 53.

Falsitas enim unius articuli inficit alium articulum, ut vult

Surd. *Decis.* 16. num. 4.

Fuere hæc omnia (quis dubitet?) Reverendissimo Principali meo admodum perspecta, qui adeo sui, causæque Kempensis, & Amortii oblivisci non potuisset, ut instar Eusebii Pollingani Dupinum pro se laudasset, quem nosse poterat in castris adversariorum Gersenistarum fere fortius militare, quam inter Kempenistas. Atque id

argumento est, diversum plane eum esse ab Authore *Joannis de Canabaco*, qui Kempenista cum esset, absque delectu & judicio corrasit, quidquid prima fronte Joanni Gersenii invidiam conflare posse est arbitratus.

Ut hæc omnia ex vero dixeris, subintulit Angelus, Dupinum videlicet perperam a Kempenistis laudari, fatearisque Codices, de quibus Michaël Tuus filuit, idcirco minime negari, illud solum effecisti, Engelharde, ut ne Principalem Tuum in mendacii censuram & suspicionem ex abstractione a tot aliis Codicibus vocaremus, abstrahentium enim non est mendacium; At vero a fædo eum paralogismo non absolvisti, quo ita concludere visus est: *Joannes de Canabaco non est Author Imitationis Christi; Igitur neque Joannes Gersen.* Quis non videt hic Michaëlis Tui fædam hallucinationem? Dato enim numquam extitisse *Joannem de Canabaco*; At ideo verum non est, neque necessario consequens, ut pariter numquam extiterit *Joannes Gersen.* Pueri Dialecticorum me riderent, si tam inepte ratiocinarer. Interim tamen Prælati Tuus, ut amat esse levicule festivus, & pueriliter non raro facetus, paralogismum mihi pag. 8. objicit illius Sycophantæ, qui se Prophetam Eliam mentitus ita fere ratiocinabatur: *Duo fuere, & adhuc sunt in paradiso Prophetæ, Enoch, & Elias: Enoch non sum, ergo sum Elias.* Vide mihi vero quam turpe sit Doctori, si culpa redarguat ipsum: Argumentum Reverendissimi & Eruditissimi Prælati Tui, quod toto Libello suo urget, a capite ad calcem huic simile est; Centum quippe & octodecim paginis id unum agit, ut hoc antecedens stabiliat: *Joannes de Canabaco non est Imitationis parens; certus ex eo colligere: Igitur parens ejus Libri esse debet Thomas a Kempis.* Cum enim Wengensis Principalis Tuus perspectum haberet, præter suum Thomam, & Joannem a Benedictinis Patribus statutum neminem Candidatorum omnium esse, cui probabiliter Imitatio Christi tribui posset, huic Paralogismo totum suum superstruxit ædificium: *Duo Candidati sunt, qui probabiliter de gnifio fætu, videlicet Imitatione contendunt. Joannes de Canabaco ille stramineus Ordinis Benedictini Abbas toto libello faciam ut non agnoscatur, & sua sponte fluat agnoscendum esse Thomam meum.* Numquid post tam illustre ratiocinium omnis eruditorum concio surgat, & novo Dialectico Tuo Michaëli plaudat? Imo plaudet forte meorum Sodalium aliquis, qui verso folio de Michaële, & hujus Thoma ita cantabit: *Thomas Kempisius demonstratur principiis Amortianis non posse esse Imitationis*

nis Author: Igitur erit ille Joannes Gersen, qualem plures Thoma vetustiores Codices agnoscunt, sive ille dein dicendus sit de Canabaco, aut Abbas Vercellensis, sive minus, in quo cardo Disputationis a viro illo non vertitur.

Pæne pigebat Judicem cum Assessoribus longius auscultare alterationes hujusmodi; igitur dato discedendi signo Partes hortati sunt, ut ne super Authore Libelli Imitationis deferrent sibi arbitrium, sed strictius aliquanto & pressius parenti *Joannis de Canabaco* insisterent. Hoc se expectare, ut vel Actore non probante, Reum Reverendissimum absolvere, aut Procuratore Engelhardo non satis exipiente, quod Juris esset, decernere liceret. Quod si deductis hoc super negotio juribus suis utrinque ipsi inter se convenirent, haud equidem Judicis, sed Mediatoris, si fieri posset, Partes non adeo gravate se suscepturos. Verum Engelhardo ea conditio non prorsus arridere visa est, quod speraret in alterutra saltem caussarum se obtenturum, & vel Prælatum suum ab infamia aut calumnia (sic dixerat) propudiosi libelli absolvendum fore, vel si cogeretur fateri, *Joannem de Canabaco* Principalis sui partum esse, eo saltem ex capite inficiari se posse propudiosum, quod caussam Gersenistarum valide profligasset, atque obtentu propulsandi ab Ordine suo dedecoris ea, quæ sequius dicta subinde fuerint, quoquo modo crederet a se posse purgari. Neque prorsus abnuuit Schyrensis, quod & sibi caussa utraque adeo conjuncta esse videretur, ut altera ab altera sejungi vix posset. Igitur eo die discessum, utrinque indicto ad diem perendinum novo confessu, quem post diem Apparitionis S. Michaëlis figere libuit, quod Engelhardius caussaretur, diem octavam Maji sibi in honorem Reverendissimi Principalis sui paulo festiviorem fore, qua ipsa Judicum, & Assessorum chorum, secum pransurum vehementer optaret, uberiores ex Amortii Informatione plena Controversiæ Kempensis notitiam spondens se daturum, qua Judicem & Assessores quam instructissimos esse oporteret ad caussam dijudicandam, quæ adeo jam cum parente *Joannis de Canabaco* conjuncta esset, ut commode altera sine altera tractari (saltem ex visceribus suis) non posset: Proventurum inde illud commodi, quod una fidelia duos dealbare parietes liceret. Schyrensis Amortii Informationem prolixiores caussatus, non dubitavit eisdem Dupini, ad quam Wengensis, vel quisquis Author est, provocaverat, Relationem vel ex Actis Eruditorum, vel si mallent, ex Felicis Eggeri *Idea Ordinis Hierarchico. Benedictini* pag. 133. petitam

titam offerre, quam ad ædes eisdem se communicaturum recepit.

§. II.

An ex eo, quod Author Libelli inficietur existentiam Joannis Gersenis, exploratum sit, eum eundem esse cum Prælato Wengensium? ubi de Constantino Cajetano causæ Gersensium Promotore.

Indignabundi fere accesserant cum Judice Assessores, quod puerilibus plane levitatibus plus contemptui & risibus exponere Gersenitas Author *Joannis de Canabaco*, quam solidum quid Angelo Schyrensi reponere circa Gersenii existentiam videretur. Quam pudendum est (eorum nonnemo dicere audiebatur) quam pudendum homine in Dignitate Ecclesiastica constituto (si Prælatum Wengensium author sit) & tanto jam natu, puerilibus & fere infantilibus adhuc indulgere nugis e. g. Imitationem *nemo* scribere non potuit: Igitur Gersenius non est *nemo*. Item: Gersen vocabatur *Joannes*, ergo fuit *baptizatus*, non autem licet Parochis baptizare, nisi homines in rerum natura existentes &c. An trimulorum stolidi infantia, an infantilis ineptia puerilius nugari cum viris, iisque gravissimis potuisset? Michaël, ipse prima risuum materia, ridere alios tanto se meliores? & ridere pueriliter? Ignarus forte quod Catullus in Egnatio 40. 21. ait: *risu inepto rem ineptiorem nullam esse?* Numquid Ciceronis verbo 3. *Fam.* 7. hoc dicendum est *ineptia, stultitiaque adeo, & temeritas?* An petulcæ levitatis eum non puduit?

Ita quidem Assessorum nonnemo iuste indignabundus dixerat, persuasus fere, nemini alteri, quam Wengensium Antistiti ineptissimam, de qua agitur, scriptiunculam deberi. Et tamen (suscepit loqui Angelus) non modo non erubescit, sed etiam stultitias has candore animi sui palliare, & substituto sibi Collegii sui Decano Trautvveinio, actionem injuriarum mihi intentare cogitat, quod ei ita *responderim, ne sibi sapiens videretur*. Prov. 26. Quasi vero alias voces referat Echo, quam quas audivit, & accepit? Si reverentiam Dignitatis suæ a me requirebat, ipse eam indignissimis nugis,

nugis, & bonorum virorum irrisionibus prostituere, meque vel invitum eo adigere non debebat, ut præter morem & consuetudinem meam pro lacrymis, quas mendaciter pag. 5. mihi expressas comminisceretur, sepiam & absynthium (amorescit enim certo hominum generi amœna veritas) calamus redderet. Quamquam juvenis cum ipsi sim, ægre ferre non debeat, si jocis quandoque ipsi amarioribus jocos ipsius virulentos rependam: Candor ille, quo se palliat Prælatus ille, ne Schyra quidem exfulat. Quam vero vellem justam hanc parænesin audiret Engelhardus, tam nunc doleo ex hesterno Apparitionis Michaëlis Symposio caput forte, aut pedes dolentem non comparere in judicio, neque compariturum hodie, si vera retulit, qui me illumque huc evocavit. Plane, quod alias jam metuebam, id hodie evenire video, ut moras nectat, & in longum protrahat sententiam. Quare res in eo esse mihi videtur, ut jure postulare valeam, caussa per Adversarium veluti deferta, in contumaciam adversus eum procedi. A contumacia enim non liberare impedimenta injusta, notissimi juris est ex

l. 13. §. *sin autem*. ubi DD. C. de judic. l. 3. §. 6. ff. ad SCt. Syl-
lan. l. 2. §. ult. ff. *si quis caution. in judic.* l. 5. ff. *ex quibus causis*
major.

quia contumacia conjuncta est cum contemptu Judicis & judicii, qui plane vindicandus est

l. un. ff. *si quis jus dic. non obtemp.* & ibi Bartolus
& licet jura cum DD. contumaciæ pœnam plerumque Judicis arbitrio
relinquant, ordinaria tamen esse solet negatio ulterioris audientiæ,
ut tradunt

Menoch. de arbitr. Jud. quæst. casu 280. Castrenf. in l. 1. ff. de offic.
ejus cui mand. jurisd. item Cons. 47. Quod isti officiales col. 2.
ver. tertio probatur. lib. 1. Tuschus Lit. C. Concl. 1026. num.
1. Barbos. locor. comm. Lib. 3. cap. 134. num. 7.

Quamvis enim contumacia Rei tam gravis semper non sit, quam
illa Actoris

c. *causam* 3. de dol. & contumac. Tusch. loc. cit. Concl. 1030.
num. 1.

quia tamen contumax sæpe habetur pro confesso per

l. pen. de custod. reor. l. 15. l. 4. de jure fisci. Barbos. locor. comm.
loc. cit. num. 2.

Pars II.

C

&

& regulariter cumulat pœnam ex

l. 4. *de pœn.* cap. 19. *de jud.* Reinhard. *in append. process.*

præsertim quia purgatam eam esse ab Engelhardo non constat, meis sane deesse Partibus incurius viderer, nisi hanc, Vobis Judices, contumaciam hisce accusarem, & Adversarium ab ulteriori audientia argeri peterem.

Nolebant equidem Judices petitioni huic deferre, tum quod satius esset peccare in tempore, quam in re, tum quod quarta necdum audita esset, contumax vero nec Actor, nec Reus dicendus esset ante auditam horam quartam pomeridianam, saltem ubi aliter consuetudine receptum non esset. Igitur ne frustraneas trahere moras necessum Angelus haberet, super existentia Joannis Gersenis, quam Author *Joannis de Canabaco* inficiabatur, breviter aliqua dicere instituit.

Joannem Gersensem aliquando in vivis extitisse (quod negant Kempenistæ, adeo ut ipsi admodum urbane, *umbram*, *larvam*, *phantasma*, *neminem*, *nihil*, *Abbatem stramineum* &c. eum appellent) Prælato Wengensium ostensurus, alio necesse non habeo, quam ut Codices dudum ante motam ipsi de existentia sua Controversiam extantes, tum testes aliquot proferam exceptione *justa* majores. Dico *justa*; nam cavillationes, quæ justam exceptionem non caussant, fundantque, non curabo. Illud vero ante omnia Wengensem cum Polemarcho suo Amortio monitum velim, ad probandam Joannis Gersenis existentiam nihil impræsentiarum interesse, an *Benedictinus*, an etiam *Abbas*, & quidem *Vercellis* in Monasterio *S. Stephani* fuerit? Potuit enim existere, quin Benedictinum amplexus fuerit institutum, aut siquidem amplexus fuit, quin ad Monasterii ullius clavum sederit. Quoniam vero Kempenista Wengensis unius Allatiani *Codicis* autoritate fas sibi esse duxit, Joannem Gersensem e viventium quondam albo expungere, æquum ipsi hodie esse debebit, si & nos *Codices* adversus ipsum producamus pro Gersenis existentia; etenim si Codices ab adverso suffragii hac in controversia jus habent, exceptio idonea nulla occurrit, cur non & pro nobis dicentes audiantur?

Primus est Codex Padolironensis papyraceus quidem, sed non continuo tam citimæ ætatis, ut, ante Thomam Kempisium non extitisse necessario dicendus sit: Erronea quippe est consecutio Amor-

tii *Informat. plenæ* pag. 175. Codex scriptus est in papyro, ergo sæculo XV. quasi vero nullus in orbe Codex extaret scriptus in papyro, & sæculo XIV. Dixi *erroneam* hanc consecutionem, at dicere debebam imperitissimam, aut si Amortiana phrasi dictæ *Informat.* pag. 73. loqui velim, *plane miserabile figmentum, sola inflatum imperitia.* Audiatur Theodorus Jablonsky in *Lexico Artium & Scientiarum* pag. 524. " *Wie alt die Kunst sey (Papier zu machen) ist nicht eigentlich bekannt, indem ihre Erfindung von einigen in das fünfzehende, von andern aber mit mehrerem Grunde in das vierzehende Jahrhundert gesetzt wird.* " Anselmus Desingius in *Compend. erudit.* pag. 555. hoc solum asserere ausus est: " *Charta nostra, qua nunc utimur, ante annum Christi 1100. nullo in usu fuit.* " Vidi ipse unum, alterumve sæculi XIV. papyraceum, seu chartaceum Codicem, & papyri nostratis mentionem haberi certum est ex Du Cangii Glossario in chartis annorum 1336. & 1340. Numquid igitur convasabit consecutionem suam imperitissimam, & viro Critico indignam Amortius? Quamquam pro ratione suffragii necesse plane non sit, testem Vitæ Gerseni sæculo XV. esse antiquiorem. Quid vero Codex Padolironensis controversia nostra evidenter vetustior? Nimis quam vocaliter Joannem Gersensem aliquando vivos inter extitisse prodit, idque plus simplici vice, ne forte memoriæ aut calami lapsu id testimonium excidisse ei existimemus: " *Incipit, ait Liber Joannis Gersen primus de contemptu mundi, & de Imitatione Christi.* " In fine sana ubique scriptura, ut Eruditi Parisienses anno 1671. judicarunt, legitur: " *Explicit Liber quartus Joannis Gersen de Sacramento altaris.* " Numquid (liceat cum Michaële puerili, quoniam ita voluit, argumento certare) numquid Joannes Gersen, qui hos Libros scripsit, fuit nemo? An numquam extitit, qui scripsit? An Joannes vocabatur, qui utpote non existens non potuit baptizari? Si serio loquendum est, numquid impudentia plenum non est, jam non dico, papyri ætatem in causæ subsidium impugnare, verum etiam inficiari, extitisse aliquando hominem, cui tamen Liber tribuatur? Potestne hujus rei in omni antiquitate adferri exemplum aliquod, ut nomen authoris Libro inditum sit, qui tamen numquam in rerum natura, sed mera larva, umbra, phantasma, nemo, nihil non ens fuerit? Numquid larvæ tetricæ sint necesse est, qui in clara meridie audent asserere, ante motam controversiam ne per somnium quidem Joannis Gersenii quemquam meminisse?

Alter est Codex Aronensis pergamenus, in quo (quidquid mentiatur Heferus, semel tantum ibi legi nomen *Joannis Gersen*, ter *Joannes Gesen*, & semel *Joannes Gessen*) ita legimus: " *Incipiunt Capitula primi Libri Abbatis Joannis Gersen* " & sequuntur 25. Capitula. Rursum: " *Incipit tabula libri secundi Abbatis Joannis Gersen.* " Et iterum: " *Incipit tabula tertii Libri Abbatis Joannis Gessen.* " Tandem: " *Incipiunt Capitula quarti Libri Abbatis Joannis Gessen.* " In fine vero: " *Explicit liber quartus, & ultimus Abbatis Joannis Gersen de Sacramento Altaris.* " Quod ita se habere, nec semel legi *Joannes Gesen*, ut cum Hefero mentitus est etiam Amortius *Inform. plen. pag. 173.* testis etiam est Bernardinus Rossignolius *apud Possevinum Appar. Sacri Tom. II. pag. 489.* ita scribentem: " Facere haud possumus, quin huc adjiciamus, quæ a Bernardino Rossiniolio Societatis nostræ Theologo accepimus, *qui rem diu perpensam vestigaverat.* Sic enim ille: Joannes Abbas de Gessen, vel de Gersen scripsit aureum illum libellum de Contemptu Mundi, & Christi Imitatione. - - Ita habetur in perantiquo exemplari manuscripto, quod in Monasterio Aronensi ad locum Verbanum, - - ex vetusta Bibliotheca reliquum est, ex quo etiam intelligitur, hunc Abbatem fuisse S. Benedicti Monachum." Vides Rossignolium non legisse *Joannes Gesen*, quod Heferus & Amortius somniarunt. Quid? quod Julius Franciscus Ramponus Notarius Publicus Mediolanensis, cum Joanne Rampono Patre suo, & Carolo Francisco Caurano, testibus ad petitionem P. Francisci Paravicini Societatis Jesu Rectoris Collegii Aronensis Anno 1668. testatus instrumento publico fuerit, legi hunc in modum eo in Codice: " *Incipiunt Capitula primi Libri Abbatis Johannis Gersen sub numero viginti quinque, & primum Capitulum sic incipit: videlicet: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Et sic de secundo, tertio, & quarto Libro dicti Abbatis Johannis Gersen (non Gessen) in cujus fine leguntur hæc verba, videlicet: Explicit Liber quartus & ultimus Abbatis Johannis Gersen de Sacramento Altaris?* " Cui vero magis credamus, Hefero, qui Codicem numquam vidit, sed præcise ex Constantino Cajetano aliquam notitiam ejus habuit, eamque errore forte typi vitiatam, an Notario Publico Urbis Aronæ, homini Italo Mediolanensi cum suis Testibus? An Prospero Farando nude asserenti, quin probet, Codicem plurimis scatere erroribus (esto tales itidem plurimi interim compareant in ipsius Kempisii autographo

An-

Antverpiensi) & librarium fuisse hominem incurium, parum instructum de vero Authoris nomine? Solenne alias Kempenistis est, asserti probationes a Gersenistis exigere; cur hac ipsi lege vivere nolint? Cur Amortius tam sit privilegiatus, ut quod eo loco mere divinat, quin vel micam probationis afferat, videlicet librarium illud hausisse ex nullo documento, sed *ex mera fama*, id Gersenistæ cæca fide amplecti debeant, contra quæ Gersenistæ producant, fidem nullam mereantur, nisi oculati jurent, probentque testes? Numquid quod quisque juris in alterum statuit, eodem jure uti debet, ut habetur

Tit. 2. Lib. 2. ff. *Veteris*, & in Decret. dist. 1. c. 1. Abb. *Conf.*
101. Roman. *Conf.* 55. *Si volumus*. in princ.?

Quod si etiam permetteretur Amortio nomen Joannis Gersenis librarium accepisse ex fama, atque adeo (quod ipse in terminis admittit) *Codicem hunc fundare argumentum probabile*, numquid testis quinquies, atque adeo *constanter* utut ex fama testificans, famam hanc vel ipse confingere potuit, vel ejus ætate fama hæc vigere non debuit, extitisse aliquando eum, quem ita ex fama acceperat esse Imitationis parentem? Equidem tam hesternus in jure non sum, ut nesciam, temerario rumori, forte ex inimicorum fraude confurgenti, temere credendum non esse; at quis Jupiter Pollinganæ Junoni in aurem dixit, temerarium fuisse eum, quo de agimus, rumorem? An axioma juris non est, famam plene probare in antiquis?

Cravett. *de antiq. temp.* Part. 1. num. 302. Barbof. *locor. Commun.*
Lib. 6. Cap. 14. num. 3.

maxime si sint difficilis probationis res, ut docent in antiquis

Mascard. Vol. 2. *Concl.* 754. num. 22. Menoch. *Conf.* 491. num.
25. Carpzov. Lib. 3. resp. 65. num. 11. Farinac. *Prax. Crim.*
Lib. 1. Tit. 5. quæst. 47. num. 91. Cravett. *de Antiq. temp.*
Part. 1. membr. ult. num. 22.

Si rumor, si fama fuit, ex qua librarius accepit, Joannem Gersensem aliquid *scripsisse*, an rumor, an fama ante trecentos & amplius annos non fuit ipsum *extitisse*? Quo se proripiunt adcurati isti, si Superis placet, Disputatores? An tam stolidos facimus Superiorum sæculorum homines, ut crediderint ipsi, scribere potuisse ex fama eum, de quo tamen fama non sit extitisse umquam

in mundo? Igitur alterum jam testem audivimus, & quidem *quin- quies* existentiae Joannis Gersanii attestantem, atque adeo *constanter*. Quis enim toties testari vellet in re maxime seria (e. g. Prælatum Wengensem Authorem Epistolarum sub nomine D' Amaleti, item Lutheri Redivivi, & Luciferi Wittebergensis appellari Michaëlem Kuenium) interim vel nihil ea super re compertum habere, vel præcise ex fama, eaque incerta? Quid vero si deinceps Schyra con- furgeret, atque Michaëlem hunc Kuenium præcise larvam, um- bram, phantasma esse Argumentis Amortianis contenderet? Sed audiantur testes reliqui.

Tertius esto Codex Parmensis, a Joanne Mabillonio *Itineris Italici* pag. 208. laudatus, cujus verba recito: "Benedictus Bacci- nus, noster in primis amicus, largitus est Codicem Librorum de Imitatione Christi antiquum, in quorum fine hæc clausula legitur: *Explicit Liber quartus, & ultimus sancti Johannis Gerseni de Sa- cramento Altaris.*" Antiquum Mabillonius appellat. De hoc Codice Dupinus in *Actis Eruditorum* Anni 1700. pag. 100. seqq. ita scribit: "Tandem vero Johannes Mabillonius, & P. Michaël ex itinere Italico reduces aliquot libri hujus Codices MSS. secum attulerunt, eosque Criticorum celebrium (numero novemdecim supra recitatorum) ad hancce causam disceptandam congregato- rum judicio submiserunt, qui Codicem Aronensem, quem ex Ita- lia apportaverant, non inferiorem annis trecentis (Anno 1687.) præterea duos alios (videlicet hunc Parmensem, & sequentem Bobiensem) *"tantæ antiquitatis judicarunt, ut res ex illis confici posset*, factumque id die 28. Julii Anno 1687." Igitur testis hic denuo ante exortam controversiam compertum habuit extitisse ali- quando, nec extitisse solum, sed etiam scripsisse Imitationem Chri- sti. Nihil hic vel Amortius Polemarchus, vel Gregarius ejus Præ- latus Wengensis idoneum invenient, quod opponant. Atque sic jam ineluctabilis dici potest existentiae Joannis Gerseni veritas, cum *in ore duorum vel trium testium stet omne verbum*, Matth. 18. Ære, pretio, favore, Partium studio conducti, atque inducti minime sunt, atque adeo justa exceptione majores. Sed audien- dus est

Quartus Codex, isque Bobiensis, denuo a Mabillonio *Itine- ris Italici* pag. 219. laudatus in hæc verba: "Ex eadem Bibliothe- ca mutuati sumus Codicem Liturgiæ Gallicanæ optimæ notæ, literis majusculis exaratum, & Libros de Imitatione, qui nullum
„Autho-

„ Authoris nomen habent, præter quartum, in cuius initio legitur:
 „ *Incipit Liber Johannis Gerseni cum quanta reverentia &c.*” Quid
 novemdecim Eruditi jam Anno 1687. de antiquitate ejus Codicis ju-
 dicarint, ex Dupino mox audivimus; quid vero Author Historiæ
de la Contestation sur l'Auteur du Livre de l'Imitation de J. C.
 referat, paragrapho Superiore dictum est. Ecce Codices, qui ob
 antiquitatem suam idonei sunt præsentem controversiam definire te-
 ste Dupino, ab adversa parte laudato, & ii numero quaterno, an-
 tequam quæstio hæc agitari cœpta esset, conceptis verbis *Joanni*
Gersen, vel *Gersen* testes sunt suæ & existentiae, & Scriptioni; &
 tamen hic Joannes Gersen, sive Gersen *nihil, nemo, larva, umbra,*
phantasma fuerit, si Kempenitas audimus? Quis ferat impudentis-
 simam, ineptissimamque crisin? Quis temerariam inficiandi impudentiam
 non abominetur? Et tamen boni hi viri, si vel unum testem ejus ætatis
 haberent, qui e. c. ediceret, jam Anno 1410. Thomam Kempisium
 non mere *transcripsisse*, sed *lucubrasse* Imitationem Christi, quantos
 ipsi triumphos agerent? quas demonstrationes Causæ suæ nobis oc-
 cinerent? Imo si vel tot haberent testes, qui inficiarentur sub initia
 mox sæculi decimi quinti, aut citius, Joannem Gersenem *non scri-*
psisse Imitationem, quæ plagæ & philyræ eorum triumphis essent pa-
 res? Et tamen testes hi essent mere inficientes, quibus minus cre-
 dunt jura, quam nostris affirmantibus, ut habetur

Gl. in l. *diem proferre* §. *si plures*. & ibi Barthol. ff. *de recept. ar-*
bitr. Farin. quæst. 65. num. 200. Berous *Consil.* 24. num. 9.

Vol. 1. Grat. *Conf.* 83. *in causa de qua agitur* num. 1. lib. 4.
 adeo quidem ut duobus affirmantibus plus fidei tribuendum sit,
 quam mille negantibus

Innoc. in c. *veniens de verb. Sign.* col. 2. Tuschus *Concl. Pract.*
 Lit. T. *Concl.* 259. num. 1. Oldr. *Consil.* 254. num. 13. in fin.
 vers. *non ergo ibi est.*

saltem si personæ & testes affirmantes non sint suspecti, ut docet

Alex. *Consil.* 91. in fin. l. 4. Tusch. loc. cit. num. 18.

Et tamen his quatuor testibus alii se jungunt, contra quos jam
 diu frustra exceperunt Adversarii; Codex quintus Joannis Gual-
 teri Slusii in fine minio adscriptum habet: *Explicit Liber de Sa-*
cramento Altaris Johannis Gersen. Ipse Slusius edito instrumento,
 quod requiri potest in Mabillonii *Animadversionibus* ad Testelleti
 Vindicias Kempenses (injuriosas illas) pag. 40. Fatetur hanc Co-
 dicis

dicis a se Romæ coëmpti inscriptionem ; Altero instrumento, quod pag. 41. occurrit, Carolus Cointius Presbyter Oratorii, Dufresnius de Cangio, de Vion Herouvalius, Hadrianus Valesius, Franciscus Launayus (a Joanne Launnojo diversus) Stephanus Baluzius, & Jo. Bapt. Cotelierius testantur, Codicem Anno 1674. fuisse minimum ducentorum annorum, papyraceum, eam vero subscriptionem omnino *primaria manu* appositam, *sanam & integram* esse.

Post hæc Reverendissimus Franciscus Augustinus ab Ecclesia, qui Anno 1645. Augustæ Taurinorum *Historiam chronologicam* Cardinalium, Episcoporum, & Abbatum Pedemontanæ Regionis condidit, ediditque, fatente ipso Amortio *Polycratis exauthor.* pag. 17. seq. S. Stephani Vercellensis Abbati Roboaldo Joannem Gersensem successorem dat ab anno 1214. ad 1230. Agnoscit hæc omnia Pollinganus, & post eum Wengensis ; Quid tamen respondebit ille ad tam apertum Episcopi istius testimonium ? Wengensis enim in tota hac Controversia ne verbum quidem callet, nisi quod ab Amortio didicit. Inprimis, ait *Polycratis exauthor.* pag. 18. certum esse, hunc Authorem corrasisse omnia, quæ ad gentis suæ gloriam facere poterant. Respondeo, hoc gratis asseri, non probari, & haud paulo immodestius de Episcopo scriptum esse ab iis, qui volunt me in simplicis Prælati Wengensis, utut Insulati reverentiam tam facile impegisse : Quin imò hoc argumento apertissimum est, Kempenistis ipsam Sacram Episcoporum Reverentiam post impetiginem, an libidinem suam esse. Cæterum calumnia est hæc assertio, quam nisi evidentibus argumentis Amortius, aut ejus Mercenarius evincat, ab ipso illa resorbenda erit. Itane de Episcopo Salutarum, de viro in arte Critica subactò, de homine indefessæ industriæ in conquirendis authenticis documentis scribitur ? Videant præsertim Episcopi, postquam alium (Augustanum) Amortius in *Vet. Disciplina Canon.* pag. 122. inanis scrupulositatis, hunc corrasionis falsorum coarguit, Archiepiscopum Parisiensem cum toto Eruditorum choro in Epistola apud Schelhornium Tom. VIII. *Amænitatum* existente pag. 401. nimix festinationis in examinandis Codicibus reum egit, quid sibi ab Amortio, & cæteris Kempenistis sperandum, timendumque sit. Non repono plura, quæ justus dolor, & facti immanitas suggererent. Cordate & germane uno verbo pronuntio, *mentiri Amortium*, ab Illustrissimo viro *temere* aliquid esse corrasum. Non fuit necesse, ut ex antiquis documentis Joannem Gersensem virum haberet, subjicit Amortius. Igitur ergo necesse est, ut ex
Con-

Constantino Cajetano eum desumeret? Quis hanc sequelam probet? *Potuit* desumere, igitur *actu* aliunde non desumpsit? Ecce amabo, annos regiminis Franciscus Augustinus ab Ecclesia Joanni Gerseni assignat, quos nunquam in Constantino Cajetano legit: An & hos Cajetano debet? An confinxit? Cave illotum os, & effrons calamus, ne nova calumnia Sacrae tiaræ illudas, ut olim jam majores vestri fecere, Illustrissimum & Reverendissimum Paridem Archipræsulem Salisburgensem vel invitum, & *expressis verbis nolentem* in iniquæ causæ patrocinium impudentissime advocando. Sed Author iste non habuit Catalogum adcuratum; Secus non reliquisset vacuum coacervatum ab Anno 1245. ad 1338. Quid inferis? An quod Joannes Gersen, quem in suo Catalogo habuit, confictus sit? Cave iterum dixeris, ne Tomi *Scriptorum Monasteriologorum* Prælati Wengensis velut parum adcurati (in quibus sæpe ingentes lacunæ occurrunt) Reipublicæ literariæ oneri potius, quam ornamento esse videantur. Dixisses, o Hypercritice, ex lacunis ejusmodi probari Catalogos Abbatum *mancos*, seu in quibus Abbates aliqui *desint*, non autem minus adcuratos, in quibus aliqui temere *conficti* sint? aut alias ex fontibus turbidis *accefferint*. Hæc est germana sequela, si nosti, quid, aut ex quo legitime deducatur. Cæterum calumnia est illa Amortii assertio de Constantino Cajetano *Polycrat. exauthor.* pag. 18. eum *Gersensem* Anno 1616. effinxisse, eaque imperitissima, tum quod Rossignolius & Possevinus, ut alios taceam, ante Cajetanum, & ante annum 1616. Joannis Gersenis evidenter meminerint, tum quod hoc ipso Abbas Constantinus eum non confinxerit. Verum de hoc postea redibit differendi occasio. Quod vero Cœnobium S. Stephani Vercellense jam anno 1581. dirutum, & in arcem conversum fuerit, nisi stolidus sis, id tibi non conficiet, ut credas, omnia ejus monumenta, & omnes prorsus Catalogos Abbatum plene interiisse; sed si nosti Germanas Criticæ consecutionis leges, id solum probabile reddit, aliquas notitias dicti Monasterii interiisse; Ex quo mere supponitur, non probatur, Catalogos aliquos mancos non potuisse esse ex ruina aut alicubi saltem residuos. Quæ porro consecutio irregularis illa est Amortii loc. cit. pag. 19. Vercellis nullum extat monumentum de Abbatibus S. Stephani antiquum; Igitur Augustinus ab Ecclesia nullum potuit habere. An vero hic umquam dixit, se notitias suas omnes habere ex monumentis *Vercellis* existentibus? An quod Vercellis nulla extent, aliunde ex Sabaudia, aut Italia petita rejicere debuit? Sed hæc con-

ctura non consentit cum documentis Archivii Vercellensis, in quibus Anno 1206. nullus legitur Monasterii S. Stephani Vercellensis Religiosus nomine Joannes Gersen, & tamen Joannes iste jam Anno 1214. fuisset Abbas? Respondeo, ex hoc ipso, quod in Archivii Vercellensis documentis reperiantur aliqua, Abbatiam S. Stephani, utut dudum destructam, spectantia, jam apparere paralogismum Amortii Polemarchi Kempensis, & Gregarii reliqui militis, velut necessario Franciscus Augustinus ab Ecclesia sua documenta debuisset habere ex destructo Monasterio. Itaque non oleum modo, & operam, sed æs quoque perdidit ineptissimus iste Polemarchus, ejusmodi testimonia numerata pecunia comparando, quæ Gersenistis etiam serviant. Adde imperitam & hanc ipsam esse argumentationem: *Joannes Gersen Anno 1206. non fuit Vercellis Monachus; Igitur nec Anno 1214. ibidem Abbas esse potuit.* Qui ita arguit, concludenter probare debet, ab Anno 1206. ad 1214. nec potuisse fieri Vercellis Monachum, nec si factus etiam fuisset, eligi in Abbatem, esto interim Trithemius Abbas, & Salamon III. S. Gallensis, ut de posteriore e Suevia Sodalium aliquis me monuit, mox altero a S. Professione anno fuerint electi, ut de aliis nihil dicam. Probare item debet, nec aliunde potuisse illum postulari, cum tamen in Diocesi Vercellensi plura Ordinis Benedictini extarent eo tempore Monasteria, & quidem S. Jacobi de Bessia, S. Januarii, SS. Victoris & Coronæ de Grassano, Hazarii de Blandriario, ut jam Cisterciense S. Mariæ de Lucedio, & Vallisumbrosanum S. Benedicti de Mulegio non memorem, neque etiam addam, ipsum S. Andrea Vercellense Monasterium, quod deinceps Canonicis Regularibus cessit, fuisse Cisterciensium, ex quo ad S. Stephani Monasterium Joannes Gersen potuisset postulari. Sed Augustinus ab Ecclesia, qui S. Stephani Abbatum Catalogum exponit, non citat, unde eum hauserit: Igitur Joannes Gersen est confictus. Lynceis profecto oculis sit, qui ex hoc antecedente videat fluere hanc consecutionem, nisi forte Wengensis grandiore oculum, manumque armatus vitro, quale in *Lutbero Redivivo* aliquando æri incidi in gratiam haud dubie Magistratus sui Ulmenis fecit, eam perspexerit. Sed heu! quid tum Caroli Stengelii Catalogis variorum Monasteriorum, quid illis Antonii Zunggo, quid iis, quos in Scriptoribus Monasteriologis Prælati Wengensis vulgavit, quid tandem pluribus aliis a Mabillonio relatis fiet, quorum Authores raro admodum citant, unde eos hauserint? Gabriel Bucelinus Præpositos Wengenses referens bona fide

fide eos adscripsit, sed unde Catalogi illius Author eos hausierit, adscribere oblitus est: Igitur argumento invincibili, quia ex Armamentario Polemarchi Pollingani desumpto, Præpositi Wengenses conficti sunt, & cum Joanne Gersene inter non entia, umbras, & phantasmata deputandi. Et quoties Gaspar Braschius tum in Catalogis Episcoporum Germaniæ, tum in Monasteriis recensendis Authores, aut documenta, ex quibus profecerit laudavit? Igitur de iis omnibus est conclamatum. Et quis sani criterii homo, cujus cervici ligneum caput non infidet (phrasis gregarii Kempenistæ Wengensis est) id genus argumentationis Pollinganæ ferat? Non observo id, quod *Polycratis exauthor.* pag. 20. comparet, ubi *absens forte* (sic Erhardus suspicabatur) Joannes Gersen non modo humanissime cum Baal Idolo gentium 3. Regum cap. 18. comparatur profanatione Sacri textus apertissima, verum etiam Religiosi in Præfecturis, aut Cura animarum expositi, dicuntur *in Monasterio* ali, quod sane ridiculum est. An e. c. Religiosus Ingolstadii, aut Juvavii studiis dans operam, *in Monasterio* alitur, an extra? Illud solum ajo, necessum non esse, neque consequens, ut quia forte juniores Fratres, & quorum ad Tractationes consensus non exigitur, in documento non subscribunt, aut recensentur, statuendum sit, eos in Monasterio professos non esse. Plurima Goldastus, plurima Hergottus proferunt documenta, & chartas, in quibus multi, non tamen omnes Fratres subscribere: Quis inde inferat, alios tum in Monasteriis sustentatos non fuisse? Sed Roboaldus Joannis Gersenis antecessor in regimine Monasterii S. Stephani, dicitur *Canonicus S. Eusebii*? Igitur, si vim argumento inesse vult Amortius, concludere ad excludendum Gersenem debet, Joannes Gersen vel non fuit Abbas S. Stephani, vel commendatarius solum ad instar Roboaldi, certe non Benedictinus, sed Canonicus S. Eusebii Vercellensis. Respondeo, neutrum denuo ex hoc antecedente consequi, nisi omnes legitimæ consecutionis regulas in gratiam Amortii & causæ Kempisianæ pessumdemus. Potuit enim Benedictinus Abbas esse Canonicus, quemadmodum de *Monacho-Canonicis* est exploratum; Et si Roboaldus permetteretur esse Abbas commendatarius, perperam tamen id statueretur illico pro omnibus: Quemadmodum e. c. ex eo, quod Bertholdus Neger primo Simoniace in Præpositum Wengensem electus esset sub annum 1405. aut sub annum 1509. circiter Joannes Mann ex autoritate Apostolica ibidem exauthoraretur, perperam quis colligeret, omnes ita electos, aut exauthoratos esse.

esse. Ex his autem omnibus nemo non videt, qui partium studio oculos non claudit, testimonio Francisci Augustini ab Ecclesia solidum nihil, sed meros paralogismos oppositos hactenus fuisse.

Verum nihil dictis majorem lucem afferet, quam testimonium Joannis Baptistæ de Modena Canonici Vercellensis. Is, a me jam relatus, *Dissertat. Criticæ* pag. 29. qui originem & Abbates Monasterii S. Stephani Vercellensis recensens inter alia diserte scribit: „Lego „insuper *multa* nomina Abbatum S. Stephani, inter quos numeratur ibi alius Joannes, attamen non sunt designati in Catalogo „cæterorum. Hinc judico, cum Joannes Abbas Vercellensis dicatur author libelli de Imitatione Christi, non posse esse alium, „quam e supradicto Monasterio S. Stephani. Ex his observo *Primo* habuisse Canonicum hunc Catalogum Abbatum S. Stephani, etsi ea Abbatia dudum destructa esset; *Secundo*, habuisse diversum Catalogum ab eo, quem protulit Franciscus Augustinus ab Ecclesia; Secus enim, non dixisset, hunc suum Joannem Abbatem cum multis aliis non poni in Catalogo. Itaque jam duos saltem habemus post destructum licet Monasterium Catalogos, ut adeo effrons sit, qui nulla documenta superesse cogitet, aut Francisci Augustini ab Ecclesia Catalogum defendat mere esse confictum; *Tertio* observo, falsum jam esse, nullum Abbatem S. Stephani Vercellis *Joannis* nomine fuisse censitum; Quamquam, ut dixi, Causæ præsentis plane nihil interest, an *Abbas*, an *simplex Religiosus* Joannes Gersen fuerit, maxime cum non constet, an post, an vero ante aditam dignitatem Abbatialem scripserit; *Quarto* observo, liberatam esse fidem & integritatem Francisci Augustini ab Ecclesia, velut ipse Joannem hunc primus post Constantinum Cajetanum creaverit Vercellensem Abbatem, cum plane in Catalogis Abbatum ejus loci Joannes Abbas legatur, quin hi Catalogi Cajetani manum umquam subierint. Observo *quinto* hunc Joannem eo nomine inter Abbates esse saltem secundum, quod alter jam anno 904. aut circiter Vercellensis S. Stephani Abbas Joannes non sine maxima existimatione Lectoris officium obierit. Observo *sexto*, circa Mourii S. Stephani Vercellensis, destructionem duobus locis pignantia scribere Amortium illique apophthegmati locum facere: mendacem oportet esse memorem. Sic enim in *Informat. plena* pag. 154. & seq. de Veneto Codice differens, quem hic respexit Joannes Baptista de Modena, ait: „Codex „ille Venetus dicit, Autographum (Imitationis) adhuc extare in „Abbatia Vercellensi, dicit hoc *post annum 1512. quo Abbatia S.*
Ste-

„*Stephani jam fuit destructa.*” At *Polycratis exauthor* : pag. 18. sui immemor ita scribit: Dein ipsum Monasterium *jam Anno 1581.* cum „*ipsa Ecclesia dirutum , & in arcem conversum est.*” Observo *se- ptimo*, recte Joannem Bapt. de Modena , Joannem Abbatem Vercellensem assignasse Imitationis Authorem , tum quod Codex Vene- tus dudum ante motam Controversiam hanc id asseruisset , tum quod Aronensis Codex quinquies Authorem appellaret *Abbatem* (id, quod Præposito Canon. Regularium non compete- bat) nec alius *Joannes Abbas Vercellensis* , quam S. Stephani occurreret. Neque *dixisse* satis est, nisi documentis aliis, quæ Canonico- rum Regularium manus non transierint, evidens reddatur, Abbates etiam dictos fuisse Præpositos S. Andreæ Vercellensis. Bulla enim Gregorii IX. in qua id legatur, non nisi a Pennoto Canonico Regulari laudatur, nec uspiam in originali ostensa est, imo ante Pennotum nullum uspiam in orbe Christiano apographum exemplar visum est. Solet alias Amortius per Notarios & Testes, sicuti potest, copias authenticas in rebus exiguum momentum habentibus promittere, & si habeat, etiam publico communicare. Hic, ubi de Bulla apud Pennotum occurrente agitur, nihil istius rei comparet. Velim hic paulo cautiores Canonicos Regulares, ne cum ipsorum dedecore ad originale provocetur. Cæterum Pennoti authoritati repono, quæ Polemarchus Francisco Augustino ab Ecclesia, quæ ipse & Præpositus Wengensis Constantino Cajetano objecere. Scripsit Pennotus post motam Controversiam: Corrasit, quæ ad gentis Canonicorum Regularium gloriam facere poterant: Non inspexit originalia, nec habuit adcuratam Bullarum notitiam, alias tam jejuna in plerisque non fuisset. Ulterius ex authenticis Extractibus Taxarum, Librorum apud D. Ursinum de Rosio extantium, aliorum in Collegio Gregoriano, & tertiorum Domini Philippi Cafoni in ædibus existentium constat, Bullam prætenfam Gregorii IX. esse evidenter falsam, & fictitiam, cum eo anno, quo fingitur data pro Canonicis Regularibus S. Andreæ Vercellis, ibidem plane S. Andreæ Canonico- rum Regularium Collegium nullum extiterit, sed fuerit ibi Monasterium Cisterciensis Ordinis, utique sub Regula S. Benedicti, taxatum tum ad florenos 330. pendendos, & non nisi Anno 1464. a Paulo II. Pont. Max. Congregationi Canonico- rum Lateranensium unitum, prout hæc omnia constant ex Instrumento Notarii Publici, relato a Constantino Cajetano in *Respons. Apologet.* pag. 111. & seqq. Igitur, nisi Abbati Benedictino, sive etiam Cisterciensi sub Regula

S. Benedicti, Joanni dicto, qualis non occurrebat in Monasterio S. Andreae, atque adeo S. Stephani Antistiti Joannes Baptista Modena dictam Imitationem tribuere non potuit. Scio, tergiversantur hic Canonici Regulares, neque ultra Pennotum aliquid valent producere, fatente quondam, ut audio, ipso Michaële Wengensi Præposito, hodie Abbate Lateranensis Congregationis. Neque velim hic opponatur, Joannem Bapt. Modenam ex Constantinio Cajetano profecisse. Minime ita res habet; sed Baptista de Modena Cajetano documenta subministravit, ut in *Apparatu ad Gersensem restitutum* jam Anno 1644. P. Max. inscripto, vivente utique, & legente Joanne Baptista de Modena Constantinus Cajetanus pag. 4. testatum reliquit. Quibus omnibus quid ad demonstrandam etiam Joannis Gerseni Abbatis S. Stephani Vercellensis existentiam amplius desiderari ab æquo Lectore possit, non video, maxime si nunc addam, incertos esse ipsosmet Canonicos Regulares, cui Pontifici Romano Bullam erectionis & Confirmationis Monasterii S. Andreae Vercellensis debeant; alias siquidem observavi *Dissert. Crit.* pag. 68. Simonem Werlinum Præpositum Dieffensem eam tribuere Honorio III. contra Amortium Gregorio IX. Nempe non erant eorum convenientia testimonia, id est, mendacia erant, Marci 14.

Quod si tamen ex inconcesso hæc testimonia Francisci Augustini ab Ecclesia, & Joannis Bapt. de Modena (qui tamen Cajetano significavit, scripta se monumenta ex utroque Monasterio S. Stephani, & S. Andreae eidem submittere) potius ex Apparatu Constantini, quod falsum est, petita essent, quid inferre posset Wengensis, aut Pollinganus? An falsi, corruptionis Codicum &c. eundem adhuc arguent, postquam Naudæus, cum reliquis Kempenistis idem affirmantibus falsi convictus jam est? Postquam Codices, quos ipsi corruptos, & vitiatos dixere, sani & integri probatissimorum & eruditissimorum virorum sententia reperti sunt? An quod Kempenistæ Bullas fingant & affingant diversis Pontificibus, Monasterium asserant Canonici S. Augustini Ordinis, contra Librorum Taxarum tertio iteratam fidem &c. illico existimant eadem in navi vehi Gersenistas, aut certe Constantinum Cajetanum? Quid vero calumniari est, si hoc non est? Quid Romanis legibus Kappa in fronte encausticum meruit, si hoc non meruit? Si fidem nos inter requirimus, quale mendacium Amortii, & Wengensis est, Trevoltienses in *Polycr. exauth.* pag. 10. & Joannis a Canabaco pag. 6. numero plurali laudare, & stolide non advertere, testes, quos pluri-

plurimos esse velis, in *singulari*, atque adeo unam, eandemque plane anonymam personam, deponere? Nolo pseudologias reliquas admetiri, quas Phalesius Mechliniensis vir non ineruditus ubertim cumulavit, tam in Kempenistarum hortis feraces, ut pudor sit dicere: Sed neque fraudes aperiam illas immanes, Vidimationibus Eusebii Engelhardii vix impares, nisi novis calumniis & inurbanitatibus provocatus. Vindicavi Cajetanum in *Responsione Apologetica* ad Michaëlem pag. 61. seqq. quibus nunc addo, Constantinum hunc a Baronio apud Ferdinandum Ughellium in *Italia Sacra* pag. 161. appellari *doctum, & rerum antiquarum peritissimum*, fol. 797. *eruditum senem, amicum suum*, & fol. 151. *in antiquitatibus in lucem vindicandis laborantem*. Thomas de Rocaberti *Biblioth. Pontif.* Tomo VII. fol. 27. post alia ita de Cajetano scripsit: " Paulo V. „ ob Sacrarum rerum eruditionem valde acceptus, Sacris literarum „ monumentis, & in Vaticana Bibliotheca studio antiquitatis præ- „ positus fuit, ut refert inter alios Bernardus Clavellus in *Historia „ Arpinate* Lib. 6. pag. 239. Quocirca ab aliquibus Authoribus „ Historiographus Romani Pontificis appellatur. - - Nec tantum „ Paulo V. sed etiam Clementi VIII. fuit gratus, qui Romam spe- „ cialiter accersivit, ut præesset impressioni Operum S. Petri Da- „ miani, ut testis est Eminent. Cardinalis Baronius ad Annum „ 1072. Vixit octoginta amplius annos (cum jam Anno 1586. S. „ Ordinem professus esset) sub diversis Pontificibus Paulo V. Cle- „ mente VIII. & Innocentio X. " Ex quibus habes, eum Apolo- giam pro Gersene scripsisse anno 1644. cum ætatis esset annorum 76. Naudæo Codices exhibuisse anno ætatis 73. a qua ætate plane abest, puerilis mendacii, & fraudis in Codicibus admiffæ, sive criminis falsi suspicio. Illum Gretserus Operum Tomo IV. Lib. Apologet. *pro Disciplinis* fol. 125. appellabat: *virum doctissimum, & diligentissimum*. Paulus V. in Brevi ad eundem, cujus meminit Godefr. Henschenius in *Comment. Præv. ad Vitam B. Petri Damiani* Tom. III. Febr. ad diem 23. Beati istius vitam Constantini *labore & diligentia ex multis Bibliothecis conquistam, & collectam fuisse* asserit. Thomas de Rocaberti jam laudatus loc. cit. pag. 29. cum retulisset plusquam viginti Authores, eosque maximi nominis, qui Constantini Cajetani meminissent, tandem addit, hos *eum passim vocare Archivorum pervestigatorem diligentissimum, & de antiquitate Ecclesiastica bene meritum*. Itidem jam laudatus Jacobus Gretserus Tomo VI. Operum in *Animadversion. ad Vitam S. Anselmi Lucens.*

Lucens. pag. 468. eum vocat *doctissimum*, & *de antiquitate benemerendi cupidissimum*. Cæterum Paulus V. eum Abbatem S. Baronti, ac Vaticanæ Bibliothecæ Custodem, Urbanus VIII. Priorem S. Nicolai de Latina in Sicilia, Gregorius XV. Præsidem Collegii de Propoganda Fide, cujus Fundator erat, crearunt. Ex quibus jam constant ejus non modo in Rempublicam Literariam, sed & Catholicam eximia merita, præsertim vero in Sedem Romanam, cujus dignitatem gemina singulari Lucubratione evexit, quam tanti fecit Thomas de Rocaberti Prælatus Domesticus Solio Pontificio assistens, & Archiepiscopus Valentinus ex Ordine Prædicatorum &c. ut Bibliothecæ suæ Pontificiæ Maximæ Tomo VII. infereret: At una constat, nihil fere gratius hæreticis excogitare Præpositum Wengensem potuisse, quam si cum cæteris Kempenistis viri hujus integerrimi, & Parisiis jam olim non sine infamia Naudæi & Canonicorum Regularium a calumnia vindicati, famam & authoritatem modis, quibus posset, iniquissimis deprimeret, & calumniatoris Theophili Raynaudi insanias, furiasque in immerentem probaret. Nempe sic causa Kempensis agenda est, ut non modo Gersenistarum fama pro derelicta, & apertissimis calumniis proculcanda sit, verum etiam, ut occultis machinationibus etiam Sedi Apostolicæ, & Christi in Terris Vicariis detrahatur, velut qui plerique Constantinum Cajetanum hominem *Fabulinum*, *Codicum Corruptorem*, & *adulteratorem*, *cui nulla habenda fides*, *Leoni Allatio suspectum*, Baronio in condendis Annalibus adiutorem dederint, ab hoc ipso licet Baronio ejusmodi fraudibus numquam animadversis, eruendis antiquitatibus, id est, depravandis, præfecerint, Custodem Bibliothecæ Vaticanæ crearint, ut quotidie vim codicibus inferre posset, denique omnes in amoribus habuerint, præmiis & dignitatibus (nempe pro rebus in adulterandis antiquitatis monumentis strenue gestis) auxerint. Pudor! an Wengenses Insulas vel incoluisti numquam, vel Michaële Præposito deseruisti? Et tamen Vindicias injuriarum, a me sibi structarum homines isti junctis viribus, velut in Velabro Olearii (dicere poteram in antro suo Cyclopes) actutudunt directore Polyphemo Michaële? Sudante cum Sodalibus Gregorio Trautvveinio, & homine ferreioris sæculari Christmanno? Nempe repetenda erat Dieffensis & Garsensis, ac reliquorum Præpositorum Salisburgensis Strophæ, & jam Summo Pontifici pro nupera gratia unionis cum Congregatione Lateranensi has grates habere debebat Wengensis, ut scriberet, Pontifices Romanos tam
posse

posse Suæ Dignitatis , æqui , ac decori oblivisci , ut homines perditissimos, *falsarios, monumentorum adulteratores, fabulinos* charos habeant, præmiis & dignitatibus augeant, eis Codices, & monumenta credant, quæ isti corrumpere possint, & quidem ut hæc scriberet in Acatolica Civitate, coram heterodoxorum oculis, quibus volupe jucundumque esset, hæc testimonio hominis Catholici, & in Dignitate Ecclesiastica existentis, corroborari. Postimmanem hanc injuriam tamen, ut ne semel tantum noxius esset, audet ille adhuc de injuriis queri, suis negotium dare, imperare Vindicias, urgere laborem, ut

„ Ferrum exercerent vasto Cyclopes in antro
„ Brontesque, Steropesque, & nudus membra

Pyracmon, Æneid. 8.

Probanda omnia, sequius licet, & cum calumnia in viros bonos in *Joanne a Canabaco* jactata dicteria, esto interim ipse Allatius a parte Adversa laudatus, in *Apibus Urbanis* pag. 73. nobiscum fateatur, Constantinum Cajetanum ab Authoribus, quos produxerat, appellari *Archiviorum pervestigatorem diligentissimum, & de antiquitate Ecclesiastica bene merentem, & plane doctum, doctissimum, & de antiquitate merendi cupidissimum, eruditissimum Patrem, & NB. pium, & gravem, & eloquentem, & elegantem.* Sed nempe aliter Kempenistis, & Wengensi visum est, bene meritus est Constantinus iste Cajetanus *depravando, adulterando, supponendo*, sic ut *nulla ei habenda sit fides, & Allatio suspectus sit velut Ictero laborans*; hæc merita a Summis Pontificibus numero pluribus præmiis & Dignitatibus coronanda erant, quo nequius quid nequidem projectissimæ & prostitutæ meretriciæ frontis homo scribere nihil potuisset; esto interim in comperto sit, ne centum quidem Michaëles Wengenses unius Constantini Cajetani in orbem literarium, & maxime Catholicum, ac Summam Sedem merita cum toto suo Cyclopium antro esse umquam exæquatueros.

Conticuit præ justo, ut sibi quidem videbatur, dolore Angelus, cumque ex Parte adversa hucusque nemo comparuisset, etsi audita dudum hora quarta vespertina, Confessus solutus est, quin aliquid Judex pronuntiasset. Ille ipse Assessorum, quem hodie ægre habuerat, non nisi pueriles nugas adversus Joannis Gerseni exi-

stentiam allatas fuisse, ut viderat, haud paulo majorem dicendi confidentiam Schyrensi suis ex verbis accessisse, illam quoquo modo temperaturus: Equidem, ait, non inepte, meo saltem judicio, pro Joannis Gerseni existentia differuisti, Angele, at haud paulo acerbius adversus Engelhardii Reverendissimum Principalem, id, quod non tam verbis meis, quibus existentiam illam inepte negari dixi, & simpliciter dixi, quam Engelhardi absentiae tribuo. Etego quidem levitatum aliarum Reverendissimi Adversarii Tui non prorsus inscius, nihil adeo dubitabam admittere, has ipsas, quibus Joannis Gerseni existentiam prorsus levicule impugnabat, nec ab ejus stylo, nec ab ingenio prorsus alienas esse. At postquam ea hodie ex Te audiui, quæ Constantinum Cajetanum, virum, ut intelligo gravissimum, & de orbe Christiano haud perfunctorie meritum, spectant, equidem indignatus fui nequissimo Calumniatori auctori *Joannis de Canabaco*, at illico mecum cogitavi, illum haud quamquam vel esse, vel dici debere Wengensium Prælatum; non esse, nisi ipsum dicamus & imprudentissimum mortalium, qui hæc coram A catholicis cum evidenti incommodo Ecclesiæ scribere non dubitaverit, & ingratisimum, qui Summæ Sedi, a qua nuperrime novo honore auctus fuerat, has grates referre potuit, ut suo testimonio confirmaret, perditissimos homines a Romanis Pontificibus adscisci ad curanda antiquitatis monumenta, qui istanequissime depravarent, raderent, supponerent, adulterarent &c. quo ipso ex viri Catholici ore gratius audire sectarii nil poterant. Ad hæc illa aliorum de Constantino elogia, & realia, quæ vocamus, merita virum illum & illustrissima Ducum, Comitumque profapia & eruditione, ac pietate præstantissimum adeo mihi attollere visa sunt, ut hæc omnes Wengenses Insulæ ex humili suo facile suspicere potuerint, debuerintque. Igitur parum abfuit, quin Te ipsum temerarium fane apud me dicerem, qui rotunde Michaëlem Wengensem designare propudiosi Libelli *Joannis de Canabaco* parentem sustineres, quin tamen ultra Epistolas, de quibus nuper, demonstrativa adhuc ejus rei profferres momenta. Major, aiebam mecum, prudentia debet amare hunc Prælatum, quam ut credam, sano capite illum tam sui, tam æqui, tam omnis decori potuisse oblivisci, seseque ipsum pudendum in modum prostituere.

§. III.

Reflexiones quædam in Superius dicta. Ubi de Naudæo, Constantini Cajetani innocentia, quæ palinodiam a Michaële exigit & recantationem.

Schyrensis, facta Judici, & Assessoribus, quam deferre, exhibere requepar erat, reverentia, nescio quid, manu complicatum fereno memoriæ lapsui indignari visus est, quod nuper nihil ad Instrumenta, & Literas reposuerit, quas Engelhardii, ut ipse volebat, Principalis ex Amortio laudaverat. Et quidem, agebat, res plane suspicionem omni non caret, Literas Vercellenfes Anni 1726. sub 13. Junii, & alteras circa Codicem Aronensem ejusdem anni sub 17. Julii, si folium posterioribus, a nescio quo, annexum excipias, in quo duumviri comparent, plane semper Anonymas produci. Cur item Mediolanensi brevi Epistolæ, ut videtur, folium posterius annecti debuit, cum totum, quod annectitur, in modum *Post Scripti* altera facie scribi potuisset? Cur in Epistola dicitur, Mediolano ad inspiciendum Codicem delecto, eum subjectum fuisse eruditorum oculis, qui in ea urbe celebriores noscebantur, quod insinuare videtur, eos septenario, decennario, aut vicenario numero congregatos fuisse, & tamen folium annexum duos solum Comites Antonium Simonettam, & Sylvam refert, idque sub expressione *eruditissimi quique Nobiles Viri*. Hic, fateor, scrupulus mihi hæret, isque eo gravior, quod fides hic mihi imperetur, postquam irrefragabili Polemarchi Kempensis Amortii responsione *Informat. plenæ* pag. 47. doceor, *judicium de ætate Codicum frequenter fallere, cum quod pronum est fieri, regulariter fiat*. Hunc Scrupulum utique Engelhardus mihi eximet collatis iis, quæ Amortius eodem Opusc. pag. 173. & seqq. in eandem sententiam attulit; ubi operæ pretium erit, ut etiam respondeat ad eam distinctionem, qua alii putant, unum forte, alterumve in dijudicanda Codicis antiquitate falli posse, sed pronum tamen non esse, atque adeo nec regulariter, nec frequenter, sed rarissime fieri, ut plures, iique constanter fallantur. Alterum quod de Codice Padolironensi oblitus fuerat Schyrensis, erat Responsio Amortii, *Informat. plenæ* pag. 179. qua rotunde pronuntiat, *non tamen probat*, probabilius esse, librarium ejus Codicis per *Gersensem* aliud nihil intellexisse, quam *Gersonem*, eo quod ibidem appareat Epitaphium Gersonis Cancellarii. Sed cum bona Amortii venia, qui verba Mabillonii ex *Animadversionibus*

ad Vindicias Testelleti pag. m. 13. seq. laudarat, quærere juvat, qua industria, imo qua fide sequentia præsciderit: "Scripsit Cajetanus, in Codice Padolironensi extitisse hoc Epitaphium, sed non, *in fine*, neque NB. *primaria manu*?" Res hæc sane attentione digna est, postquam uno halitu bis mentitus est Kempenista Testelletus, aliquando videlicet Joannem Launnojum pro Gersenis partibus *stetisse*, quasi cum hæc scriberet, non amplius *staret*; secundo Epitaphium illud abscissum a Cajetano olim fuisse, quod hodieque in eo extat. Dent boni Superi, ut Gersenis causa tantis, quantis illa Kempisii actu propugnatur, mendaciis nec indigeat, nec vel uno propugnetur. Quodsi vero *primaria manu* Epitaphium Gersonis adscriptum non est, quomodo, obsecro, ex hoc Epitaphio probabilius est, librarium ipsum per *Gersen* nihil aliud intellexisse, quam *Gersonem*? Hic velim ut Brontes, Steropes, Pyracmon artem suam exerceant, atque ex antecedenti tam falso, tantisque mendaciis vestito Amortii Polemarchi consequentiam extundant, subiciebat Schyrensis. Tandem, cum negent existentiam Joannis Gersenis Kempenistæ, cur Amortius *Inform. plenæ* pag. 182. saltem permittit, literam S. verbis *Joannis Gersen* præfixam idem significare, quod *Studio*, velut Gersenis *studio* Codex Parmensis descriptus tantum esset? An nemo, nihil, umbra, phantasma saltem *describere* Imitationem Christi potuit, & eo quidem tempore, quod valeat ad præsentem controversiam eruditorum judicio *definiendam*? Sed vereor, cum hæc omnia scrupulis accenseam, ne adversarii cum Casuistis putent scrupulos esse contemnendos, nec dignentur solide respondere. Utut sit, ajebat, numquam arma strinxisset Polemarchus Amortius, vix tam deplorata esset Kempenistarum causa, certe ejus infirmitas tam aperte ob oculos orbis literati numquam statuta fuisset. Illud plane jam constat, duos tantum ab adverso adduci potuisse viros, qui *in speciem* existentiae Joannis Gersenis adversarentur, Dupinum videlicet, qui tamen præcise *de qualitate Abbatis S. Stephani Vercellensis*, & quidem non visis Joannis Bapt. de Modena, & Francisci August. ab Ecclesia autoritatibus, dixit, hanc *qualitatem*, non ipsam Gersenis *existentiam* in dubium revocari posse, & *Trevoltensem*, non *Trevoltenses* plurali numero. Etsi enim Acta Trevoltiensia plurium Authorum sint, & modo hic, modo alius judicium suum de noviter excusis prodat, author tamen de causa Kempeni scribens, ut apertum est, suo unius nomine scripsit: "Alterum, ait, motivum, quod in sententia hac

„*me* confirmat, est, quia Benedictini jam a centum annis - - ne-
 „ quidem existentiam Joannis Gerseni probabilem reddere potuerunt.”
 Huic *uni* viro si opponatur, non vidisse eum Franc. Augustini ab
 Ecclesia, & Joannis Bapt. de Modena Catalogos, & testimonia,
 si opponatur *soli* duorum Authorum, contrarium asserentium, pon-
 dus, nescio, an gravis ullo pacto dici possit ejus autoritas. Sed
 hæc hæctenus.

Quoniam non prorsus otiosum est ad præsentem controversiam,
 de Naudæo aliqua Judices monere, ut qui Cajetano, de quo nuper
 egeramus, dicam vitiatorum Codicum scripsit, a Benedictinis vicif-
 sim eandem accusationem passus, duobus saltem verbis dicere lice-
 bit, quanta ejus hoc in negotio fuerit vel integritas, vel authori-
 tas. Hysterologicam hic autem animadvertere debeo Amortii frau-
 dem, qui Instrumentum Parisiense anni 1671. in *Informatione plena*
 priore loco posuit, posteriore Literas Gabrielis Naudæi de Anno
 1641. ut scilicet Lector induceretur, velut non obstante Instrumen-
 to Parisiensi, quo vitiatorum Codicum calumnia diluitur, Codices
 illi, Gerseni nomen præferentes, adhuc censendi essent Cajetani
 fraude vitium passi. Longe aliter se res habet, addebat Schyren-
 sis, neque jam fidem apud me merentur Kempenistæ, postquam
 Testelletus Parisiis anno 1677. *mentiri* ausus est pag. 11. *Joannis*
Bapt. Modenæ testimonium Parisiis nuper confictum fuisse. & pag.
 204. *Ubinam exstat talis Historia Vercellensis? Manuscriptis, in-*
quit, continetur. Nempe quia domi facile nascuntur, semper præ-
sto sunt adversario nostro MSS. Codices, qui quidvis testentur.
 Mendacia hæc sunt, quæ ex Epistola Joannis Bapt. de Modena, &
 submissis ad Cajetanum scriptis monumentis anno 1644. (quorum
 iste in *Apparatu ad Gersensem restitutum* meminit) abunde con-
 futantur quidem, at probant una, quid fidei Kempenistis tribuere
 possimus. Narremus igitur sinceriore, quia Mabilloniana fide, quæ
 Naudæum spectant. In *Animadversionibus adversus Testelleti Vin-*
dicias ille pag. 4. refert, *agente inprimis Naudæo MSS. Codices*
Italicos, qui Gerseni partibus patrocinebantur, in falsi suspicionem
adductos fuisse. Causam si quæramus, præter infensum Patribus
 Benedictinis animum, quem Cajetanus non satis exploratum habe-
 bat, vix aliam adferemus. Cæterum factus ipse est sua manu in dic-
 ta Epistola Anni 1641. D. Floravantem, & Patres, atque indubie
 ipsummet Naudæum, *styli acumine* literas *perforasse* in Inscriptione
 Codicis Padolironensis in verbis: *Incipit Liber Joannis Gerseni*

primus. In summa, in omnibus Codicibus (sic videri saltem volebat) invenit vitia, *nihil sanum, nihil quod bonum, aut verum.* Rei istius certior factus Constantinus Cajetanus, in quem Naudæus adulteratorum Codicum tragulam injecerat, cum sibi fraudis nullius conscius esset, reposuit, idque cæteri ex Gersenistis usque ad Annum 1671. constanter credidere, *si Codices illi vitium passi essent*, id a Naudæo factum esse, qui Codices *solus* contra Cardinalis sui a Balneo mentem, absque teste verfasset, examinasset, & forte *styli acumine* ante D. Floravantis adventum eo usque *perforasset*, ut suspicio aliqua admittæ fraudis appareret. Naudæus ea recriminatione (ut erat in his sui impotens, & calumniari assuetus) ea propter in furias actus, virus omne in Benedictinos collegit, effuditque plusquam liberaliter, atque Patres Benedictinos calumniæ coram Senatu Parisiensi postulavit. Legatur Liber Gallicus *Histoire de la Contestation sur l'Auteur du Livre de l'Imitation de Jesu Christ*, Tom. I. Operum Posthumorum Joannis Mabillonii. Partium studio addictum fuisse cum ab aliis, tum a Jœchero in *Lexico Eruditorum* proditum est. Dupinus relatus in *Actis Eruditorum* Anni 1700. testis est, Naudæum gravissimi criminis exprobratione (quæ tamen, ut vidimus, conditionalis erat, *si Codices corrupti essent*) irritatum fuisse, ut non tantum armis eruditorum, sed Magistratum quoque appellatione dedecus a se propelleret. Massuetus in Vita Mabillonii scribit, Naudæum *ob susceptas Romæ cum Constantino Cajetano Cassinensi inimicitias, iras deinceps per libellos suos ubique totis paginis adversus Benedictinos evomuisse.* Tandem ipse Mabillonius *Rei Diplom.* Lib. III. Cap. 3. num. 3. ad rem hæc scribit: "Inprimis observanda est causa, quæ Naudæum ad tantas iras impulit. Iverat ille Romam pro negotiis certis: Constantinum Cajetanum convenit, ut quos hic penes se habebat, pro Johanne Gersene de Libello Imitationis MSS. Codices, examinaret. Hos bona fide a Cajetano, ut qui causæ fideret, nihil doli suspicatus, commodatos, & domum, ut eos accuratius exploraret, asportatos, aliquot post diebus in Johannis Gersenis nomine adulteratos causatus est. Accusationem hanc in Naudæum retorfit Quatremarius noster, reponendo, aut codices integros esse, aut (en conditionalem accusationem) si corrupti viderentur, non alium ejus culpæ authorem videri, quam Naudæum, qui illos solus in Museo suo libere tractaverat. Excanduit ad hoc Naudæus; & inde illæ iræ, quas per libellos suos ubique totis paginis evomit." Videte vero,

Judices, quid in hac narratione singulari animadversione dignum judicem. Primum est, nihil in substantia narrationis Mabillonianæ reprehendisse Kempenistas, etsi a narratione Naudæi haud parum discrepet. Secundum est, non Patres Benedictinos adiisse Naudæum, aut Cardinalem a Balneo, sed Naudæum accessisse ad Constantinum Cajetanum, ut Codices examinaret. Tertium est, Naudæum in Constantini Cajetani præsentia & ædibus indubie inspexisse eos Codices, & vitii nihil deprehendisse saltem non aperuisse in inscriptione & subscriptione. Quartum est, non *unum* duntaxat diem, sed *aliquot* diebus Naudæum hos Codices domi detinuisse, tractasseque *solum*. Quintum, Naudæum non ipsum Notarii instrumentum, sed *suas* solum *litteras* de hoc examine Codicum protulisse. Hæc omnia sacramento vix carere videntur, & conjecturæ, aut saltem suspicionis quid ingerunt, tum de conductâ a Kempenistis ipsius Naudæi opera, tum de vi Codicibus per ipsum Naudæum illata. Tam imprudens siquidem non fuit Cajetanus, ut tam apertis vitiis scatentes Codices Naudæo obtulisset, neque tam Naudæus modestus, ut id Cajetano impræsentiarum non illico auderet aperire, si quæ rasura eo tempore in Codicibus deprehensa fuisset. Cur vero Sodalem in Examine non illico admisit? Cur usque ad hujus adventum Codices sub fideli sera non custodivit? Quid a cumine styli opus fuit, ubi armatus oculus arbiter esse idoneus poterat? Etsi vero tantum vitium a Naudæo Codices illi passi non sint, ut sanam adhuc Scripturam Parisienses arbitri non adverterent, quomodo tamen ipsi, nisi obfirmatum adversus Patres Benedictinos habuisset animum, apparere sub novo minio latentes vetusti characteres poterant, quos deinceps nemo potuit deprehendere, etsi & privatim, & seorsim illi ipsi Codices deinceps examinarentur a viris exceptione omni majoribus? Numquid hic antilogia aut mendacium cubat? Numquid hæc omnia prudenti cuique suspicionem non ingerunt, animo ni conducto, saltem minime indifferenti ad id examen Naudæum accessisse? Numquid hoc pacto succensere Kempenistæ nobis poterunt, si Naudæi dubiam admodum, & vacillantem fidem repudiemus? An decantati juris non est, testem in uno vacillantem fieri suspectum?

cap. *fraternitatis* 4. de *hæretic.* Gylm. Tom. 2. Part. 1. Vol. 1.

num. 23. Barbof. *locor. commun.* Lib. 18. cap. 17. num. 14.

Socin. *Conf.* 54. num. 20. vol. 4.

& hinc testi mentienti in uno, ne in reliquis quidem creditur per
Cap.

Cap. *testimonium*. 54. *de testib.* Gloss. in l. *solum* eod. tit. Barbof. loc. cit. Alex. *Consil.* 39. *in caussa*. lib. 5. num. 10. Wamef. *Conf.* Cent. 4. *Conf.* 42. n. 2.

Addamus nunc etiam illud, Vincentium Galeotum ex deputatis ad examen Codicum non fuisse, neque ipsummet toti actui præsentem fuisse, ac proinde testari plane eo minus posse, quæ Naudæus retulit, quod Codices non examinaverit ipse, neque omnium in privato folius Naudæi examine gestorum conscius fuerit. Quod si autem præcise testis ab auditu est, cum non versemur in antiquis, eo ipso non probat ex

1. *testium*. 18. l. *solam* 4. C. *de testib.* l. 2. §. *idem Labeo* ff. *de aqua pluvi. arcend.* Jos. Ludov. *Decis. Perus.* 106. num. 19. Mynsing. 6. *Observ.* 38. Besold. *Conf.* 46. num. 70. Zas. *Conf.* 4. num. 16. Vol. 2. Matth. de Afflict. *Decis. Neapol.* 248. num. 5. Tusch. *Concl. Pract. Lit. T. Concl.* 180. & DD. apud eum relati.

Quin imo etsi de visu testem esse permetterem, nec ipse tamen, nec Naudæus aliquid probaret, cum sane deponant aperte in verisimilia, videlicet sub novo minio latuisse characteres prioris alterius scripturæ, & quidem patentissime, idque non uno solum in Codice, neque uno duntaxat in loco. Testes autem deponentes ea, quæ verosimilia non sunt, plane non probare per leges & DD. est exploratum.

1. *ob carmen*. §. ult. ff. *de testib.* Ang. *Consil.* 127. *Visis petitione* in fin. ver. *secundo propter*. Tusch. *Concl. Pract. Lit. T. Concl.* 244. num. 1.

Quid vero magis inverisimile, ac Cajetanum voluisse examini subijcere Codices tam aperte corruptos, ut mox deprehenderentur lituræ prioris & vetustioris tituli, quem nova scriptura non bene tegeret, *ut fraus cæco patere potuisset* (quæ Naudæi verba sunt) *apparentibus integris verborum lituris, relictisque lacunis?* &c. Quid magis inverisimile, imo quid apertius falsum esse potest, ac Galeotum literis Naudæi subscriptum testari potuisse, omnia in iis contenta vera esse, & prout narrantur, ita omnino peracta fuisse, & tamen ibidem ipsum Naudæum habere fatentem, eum solum in cubiculum suum reversum, Codices examinasse? Quid magis tandem inverisimile, quam Codices judicari a Naudæo, aut Floravante potuisse adulteratos, & tamen ab Antonio Faure Doctore Sorbonico, Carolo le Cointe Oratorii Presbytero, & Annalium Ecclesiastico.

sticorum Francorum parente, Antonio de Vion Domino d'Herouval Rationum Publicarum Auditore, Hadriano Valesio Historiographo Regio, Stephano Baluzio Colbertinae Bibliothecae Praefecto, Joanne Bapt. Cotelerio Socio Sorbonico, Carolo du Fresne Domino de Cangio Regii aëarii Quaestore, ipsoque Parisiensi Archiepiscopo Francisco Harlæo post commune, & singulare examen inventos fuisse cum *sana omnino scriptura in nomine proprio, & nulla falsi legitima suspicione apparente, neque in subscriptione, quæ primaria manu exarata est?* Et tamen posterius hoc ipsius Archiepiscopi instrumento publico certum, adeoque firmum est, ut id ipsi Kempenistæ hodie in dubium revocare nequeant? Jam non dicam, testes plures præferendos esse paucioribus, etsi cæteroquin neutros aliqua exceptio afficeret, per

cap. *in nostra* 32. *de testib.* 1. *ob carmen* 21. §. *si testes* ibid. Gl. ff. eod. Gl. in cap. *si testes* 4. quæst. 5. Vult. 2. *Consil. Marburg.* 30. num. 14. *Regn. Sixtin.* 3. *Cons. Marp.* 8. num. 83. *Imol. Ruin. Cons.* 71. Vol. 2. *Gabr.* 1. *Commun. Concl.* tit. *de testib.* *Concl.* 9. num. 56. *illat.* 23. *Abbat.* in cap. *licet caussam* 9. *vers. ex præmissis de probat.* & alios communiter,

sed illud solum observo, cum testi in uno mentienti ne in reliquis quidem credatur, ut dictum est, Naudæum jam non esse exceptione majorem, cum ille solus exceptione omni major sit, cui nihil potest objici, ut habetur ex

Gloss. in §. *item verbor.* *Instit. de inutil. stipulat.* Dec. in l. 2. ff. *de Reg. Jur.* *Jos. Mascard. de probat.* Vol. 3. *Concl.* 1360. *Barbos. Locor. commun.* Lib. 18. cap. 17. num. 29. *Regner Sixtin. Cons. Marp.* 8. num. 148. *Cravett. Cons.* 99. col. penult. *Roland. a Valle Cons.* 7. num. 13.

Quod si talis non est, nescio fane, quo pacto eum Prælatus Wengensis pag. 13. pudendi opusculi sui laudare potuerit. Vel enim Codices, quos ille tractavit aliquanto diutius, & *solus quidem sine teste*, vitium passi sunt, vel minus? Si vitium passi sunt, antequam in manus Naudæi venire, cur eos non illico restituit, ne ipse in suspensionem adduceretur? Cur *per dies* domi suæ detinuit? Item si vitium passi sunt, quomodo Parisienses tanto numero judicarunt esse sanos? Opponetur forsitan, hoc testimonium Candoris Naudæani esse, qui adeo Parisiensium judicio nullam eis vim intulit. Audio, at si sanitas Codicum Naudæani candoris testimonium est, cur non

æque candori & Innocentiæ Cajetani attestetur, qui adeo hos Codices non corrupit, in cuius corruptionis, adeoque criminis falsi suspicionem adeo vir innocens malitiosissime a Præposito Wengensi adductus est? Numquid majore longe jure, & delicatiori in caussa, quia famam viri maximi, & innocentis nequissime laceratam concernente hic usurpabo illud Michaëlis Wengensis in *Joanne de Canabaco* pag. 54. *Tu vero* - - si hæc non attendisti, quæ ex Instrumento Parisiensi in Naudæi, non item in Constantini Cajetani Abbatis illustrissimi, favorem laudasti, *supinae negligentiae reus es, & ad publicam revocationem teneris, ne orbis scriptione tua decipiatur.* Si attendisti, & nihilo secius in Cajetani infamiam, velut adulteratoris Codicum, versiculos infames Pasquinio, quam Abbate Lateranensi digniores, Payenium & Brevverum allegasti, non jam mere *per enorme crimen falsi*, sed per immanem calumniam, hoc est, ut habet

Thomas II. II dæ quæst. 68. art. 3.

per falsam & malitiosam criminis impositionem *Deum*, cujus legem graviter prohibentem transgressus es, *proximum* vero, quem nequissime infamasti, & aliorum infamationes tuo veluti calculo comprobasti, *teipsum* cum ob peccati gravis reatum, tum ob prostitutam Dignitatem tuam Prælatam, gravissime offendisti, ad palinodiam publicam omni jure obligatus. *Quid dicent de te posteri*, quid Ordo Benedictinus, quem in Cajetano gravissime injuriasti? Quid sentient de te Canonici Tui Wengenses, quoties eorum in oculos incurris, si cogitaverint superiorem suum pessimis suis exemplis gregem non tam pascere, quam enecare, certe virus dudum conceptum adversus Benedictinorum Ordinem etiam sibi afflare? *Ut honesti viri nomen retineas, suadeo tibi*, ut publico quodam scripto hanc calumniæ accusationem a te propulses. *Hoc nisi fiat, nihil fidei invenies etiam gravissimis in rebus.* Cave tamen, ne dicas, suspicionem præcise te Cajetano creasse, non ipsam actu calumniam; ut enim Menander dixit, *Suspiciones majorem pariunt calumniam, quam ipsa facta.* Verum hæc Patribus Benedictinis exagitanda relinquo. Nam ut Basilius Epist. 65. dixit, *ad calumnias tacendum non est, non ut contradicendo nos ulciscamur; sed ne mendacio inofficiosum progressum permittamus, aut eos, qui seducti sunt, damno inbæerere sinamus.*

Ut video, subinferebat hodie demum post leviter purgatam nuperam absentiam præsens Engelhardus, in foro Theologum agis?

Relin-

Relinquamus hæc Conscientiarum arbitris discutienda. Intentio judicat omnes, & agentium regulat actus

arg. l. *non omnis* 19. ff. *si certum petatur*. Rubr. ibi: „Actus numerationis non operatur, ut quis obligetur ultra intentionem „agentium”

de internis autem non judicat Prætor. Imo vero, regessit Schyrensis, judicat omnino, cum Intentionem internam indicant facta externa

arg. l. *Sed Julianus*. 9. ff. *ad SCtum Macedon*. §. *proinde*.

Intentio enim & animus qualis fuerit, etiam in jure gestis declaratur, ut constat ex mox cit.

l. *item si* 7. §. *proinde* 7. Tusch. Lit. I. *Concl.* 269. num. 50. Bolognet. *in addit. ad Conf.* Joan. de Anagn. 32. num. 14. v. *persequor*. Barbos. *locor. commun.* lib. 9. cap. 101. num. 8. Tabor *Dec. ac consult.* 140. num. 38.

Et intentionis bonæ prætextus, qualem a Principali tuo assidue obtendi audio, non valet, quando factum manifeste contrarium arguit, ut docet mox laudatus

Tabor *Consil.* 16. num. 34. apud Barbos. *loc. cit.* num. 3.

Et adhuc (excipit Engelhardius) laboras falsissimo supposito, Principali meo deberi *Joannem de Canabaco*? Probandum id a Te est, Doctor Angelice, non mere gratis supponendum: Quod etsi gratuito Tibi largirer, nihil tamen jure Patres Benedictini conqueri adversus eum possent, cum totum id, quidquid in Cajetanum jactatum est, non *assertive*, sed mere *recitative* fuerit pronuntiatum, & cum addito quidem: *De mortuis non nisi bene*; Quod adeo amarum omne quodammodo indulcorat. Porro quæ mere recitantur, & narrantur, non sunt attendenda, si narratio (ut hic) probatione destituatur,

l. *ex hac Scriptura* 16. ff. *de donat.* l. 7. C. *de testam. Milit.* l. *asseveratio* C. *de non numer. pecun.*

cum paria plane sint nihil ponere, & posita non probare, ut docent

Mynsing. *resp.* 51. num. 3. Barbos. *loc. commun.* lib. 12. cap. 1. num. 6. Gail. 1. *Observ.* 105. num. 13. 1eq.

Cæterum Principalem meum Reverendissimum non consuevisse nude recitare, & narrare, sed quæ ponit, ea documentis roborare, si aliunde non constaret, certe ex *Animadversionibus ad Walcbium* liquido colligitur, ubi Extractus ex Libris, Typi beneficio dudum

in publico notis, quod non prorsus abs re metueret, ne fides sua suspecta esset, per Notarium roborari fecerit; etsi sint, qui velint, etiam hic fidelitatem debitam desiderari, cum saltem locus factorum extractuum confictus esse dicatur. Utut sit, ex hoc uno satis liquere existimo, Michaëlem Wengensem diversissimum esse ab Authore *Joannis de Canabaco*, quippe qui asserta sua non semel legitima probatione destituit, etsi ea quandoque in infamiam virorum optimorum & maximorum vergerent.

Risit in finem suum Angelus ob egregiam hanc Principalis purificationem, & fere eo adduci se professus est, ut Kempenistarum Instrumentis, etsi Notariorum Publicorum fide munitis, nihil prorsus fidei habendum crederet, quod eorum aliquem (etsi ipse Notarium ageret) Wengensem videlicet, Notariorum officio abuti esset exploratum. Interim tamen Engelhardum obtestatus est, vellet Reverendissimo Prælato suo illud denuo inculcare, quod in *Crisi Apologetica* pag. 18. & in *Dissertatione* pag. 49. monuerat, non agi hic de *Joanne de Canabaco*, sed de *Joanne aliquo* Imitationis Christi parente, seu is *Gersen*, seu *de Canabaco* cognominatus fuerit, quem ipsum *Joannem* præter Codices, & Authores, Superiore sessione adductos, etiam Ailatianus Codex firmaret; Nisi forte existimaret Præpositus Wengensis, a Constantino Cajetano (utut dudum a Calumnia Nau-dæana absoluto) reliquos etiam Codices corruptos & adulteratos fuisse, qui pluribus ab obitu illius annis recenter detecti essent, quosque Cajetanus numquam vidisset. Cæterum si displiceret ipsi per *Canabacum*, aut *Cannabacum* designari Cavagliam, quam tamen Cajetanus idem cum Canabacco esse in *Apparatu ad Joannem Gersensem restitutum* putavit, atque in eodem oppido adhuc sæculo superiore familiam *Gersen*, seu *Garsen* extitisse pag. 4. scripsit, optionem habere Wengensem dixit, an Joannem Gersensem natum esse velit Cavagliæ, an vero *Cannabitii* seu *Cannabatii*, vulgo *Cannabese*, & *Cannavese* Comitatu Pedemontano, non procul Vercellis dissito? Addidit tamen Schyrensis, caveret Kempenista Michael, ne serio vel *Canabacum*, vel *Cannabitium*, aut *Cannabatium* Gersenis patriam a Gersenistis crederet statui, cum nihil plane intersit, patriam Authoris nosse. Sane Aristoteles teste Laërtio Lib. 5. cap. 5. cuidam glorianti, quod esset ortus magna, celebrique civitate, dicere auditus est, hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset? Unde demum ortus sit Gersenius, plus ei debere videtur patria, quam ipse Patriæ. Cæterum cum Codices omnes, quos
lau.

laudavimus, *Joannem*, non *Thomam* Imitationis Authorem statuunt, uno vero excepto omnes *Gersensem* dicant appellatum, stolidissimi essent *Gersenistæ*, si crederent necessario sibi assignandam esse *Gersenis* istius patriam, cum hodieque *Homeri* patria dubia sit, *Raymundus* autem *Jordanus* (ne plures adducantur) qui sub *Idiotæ* nomine latere dicitur, incertum natalium locum habere credatur. Quis vero idcirco utrumque extitisse dubitet, aut illi *Iliadem*, huic *Contemplationes* recte negari putabit? Idem igitur dicendum esse existimavit de *Joanne Gersene*, sive is dicatur natus *Cannabaci*, sive *Cannabatii*, aut *Cannabitii*, aut etiam *Cabennaci*, seu *Cavennaci* literæ 6. transpositione in *Cannebacum*, cujus Villæ mentio est in *Franc. Chiffletii Illustrationibus Claudianis* in *Episcopis Vesontionensibus* num. 135. in *Arduico*.

Audierant hæc *Judices*, & comperto, necdum ad evidentiam demonstratum ab *Angelo* esse pudendi libelli parentem, utrique contententium parti, ut proxima *Mercurii* denuo comparerent; & plenius utrinque jura sua deducerent, injunxere: Interim ea omnia conquirerent, quæ finiendæ aliquando controversiæ subservitura cuique viderentur.

§. IV.

Aliqua de Decani Wengensis Anticrisibus proferuntur, uti etiam haud paucae fictiones ac mendacia Libelli venati; Ex quibus quaeritur, num recte ejus Author statuatur Prælati Wengensis?

Ibant contententes nuper per forum, & inter promercialia in taberna forte offendere A. de K. *Anticrisin* in Libellum, cui titulus *Angelus contra Michaellem* in albis adhuc, quod nemo forte veste dignum judicaret, & laceris quibusdam foliis, quod sæcularium non nemo, ut intellexerant, indignatione commotus, totum exemplar conscindere cogitaret ob incredibiles, & solo *Scipione Hannibale* *Prælati Wengensis* quondam *Adversario* dignas, rusticitates, phrasas agrestissimas, si ita loqui liceat, & plane decumanas, caninam denique impudentiam, & dentem aprugnum, cujus vel *Scurrarum*, & *lixiarum* levissimos, tresses ambugias, lotrices, netrices, mediastinos decem pagorum, & quærcus robustissimas *Hercyniæ* posita etiam modestia puderet. *Cynicus* (sæcularis ille dixisse ferebatur)

tur) quisquis umquam fuit, adhuc incredibilem modestiam præ nodoso libelli hujus parente habet, & cui adeo censuræ aliud nihil adscribi possit, ac illud Authoris *Animadversionum ad Walcbium* in Præfatione: „Diese Schrift bestehet aus fünf Bögen, vvelche „aber also mit Læsterungen, Grobheiten, und Lotterbübischen „Spøettereyen, und Pickelhærings Possen angefüllet, daß ein vernünftiger Leser alsogleich dafür halten vvirde, es seye ein Meister-Stück eines unsinnigen Menschen.“ Unum dolendum esse subdebat, quod nomine proprio careat in Appendice innominatum scelus, non nisi litteris A. de K. (nisi Annibalem de Karthagine, Adolphum de Kempis, aut verius Acestides de Kalumnia designent) expressum, & vix ab Oedipo definiendum.

Quid ais? subiciebat Schyrensis, A. de K. Annibalem de Karthagine designare existimavit Laicus ille? ita omnino est, regerebat ille. Ut quid ergo, addebat alter in Elogio Authoris ex iisdem *Animadversionibus* non perrexit, ubi leges: „Hannibal sollte er „sich nicht genennet haben, der Name Phormio vwürde ihm besser angestanden seyn, dann vwie ich aus denen Operibus Lutheri „Tom. VI. Alt. fol. 185. 6. belehret vverde, als dieser Phormio „den Hannibal vvolte Kriegen lehren, sagte Hannibal zu ihm: Ich „hab meine Tage viel alte Narren gesehen, aber keinen so groffen, „als diesen Phormionem?“ Aut si Adolphum de Kempis eas literas designare credidit, hominem in Insulis Utopiensibus Ulmæ degentem, qui tamen *Canabaci*, & quidem *sumptibus hæredum Joannis Gersenii* quinque folia sua excudi fecerit, cur non addidit, non uno ex Capite authorem illorum esse Accusandum de Kalumnia, tum quod inficiari ausus sit, nomina parentum infamium id genus libellorum esse exprimenda, tum quod effrontissime asseruerit, literatis licere non solum loca editionis fingere, sed etiam ad creandam invidiam, & calumniam struendam *sumptus mentiri eorum ipsorum*, qui his libellis exagitantur? Numquid, Engelharde, ipse Præpositus Insularum Wengensium Philalethem Alemannum invidiosissimæ calumniæ reum ageret, si præter reticentiam nominis sui per Presburgum aliud quam prelum intellexisset, & sumptus a Bandelio, quem exagitabat, ministratos fuisset mentitus? Nunc ille nec sumptus alienos finxit, nec officinam peregrinam, ut Wengenses solent, sed in *litteris initialibus*, verum nomen exprimentibus, sese Authorem professus Epistolæ adversus Bandelium, cum infami parente Libelli ineptissimi, *Joannes de Canabaco* inscripti, adhuc conferri ullo pacto possit?

Num-

Numquid delirorum Alpha, & Kalumniatorum O mega sit, necesse est, qui ita vel somniare, nisi probe potus, potest? Imo cur Authores foliorum crudissimorum non prodidit esse Acestides de Kalumnia appellandos, quod ferreæ prægrandesque fornaces sint teste Dioscor. lib. 5. in Cap. 42. *de Cadmia*, in quibus fit Cadmia, id est, æs e lapide æroso. Ferrei certe oris Kalumniator fuit, si vera Laicus dixit, qui rusticitatis consummatissimæ plaustra omnia, & ple-nos Kalumniæ Cados in Adversarios exonerare potuit, & terso adhuc (effronti dicere volebam) ore urbanitatem Schyræ desiderare plus æquo adversus Cyclopas Wengenses modestam; qualis plane esse non debuerat, si prævidere poterat, calumniis infamia etiam mendacia fore socianda. Imo vero, reponebat Libelli divenditor, non unus est, etiam inter diversæ Religionis asseclas, qui putabat tantam sriblignem nulla alia luce, quam quæ a Carnificis rogo est, dignam esse, aut certe perpetuis tenebris involvendam, ne virus quercinarum Calumniarum adversus Congregationem Bavaro-Benedictinam latius cum orthodoxorum, & heterodoxorum immani scandalo serpat, aut prostitutæ, ac meretriciæ frontis scriptor sibi longius blandiatur, licere sibi pro scabiosa impetigine sua petulcum pedem adversum quoscunque levare, & mediastinorum probra, scurrarum, lixarumque scommata cum conviciorum omnium inurbanitate in Summos Viros petulantissime jactare. Et quanto pretio paucula stant folia, quærebat Schyrensis? Exiguo omnino, primo septem, octove cruciferorum, nunc viliori prorsus; quin sunt, quibus ea pro piperis, caseique involucribus actu serviant, missa jam, aut delata

„ - - in vicum vendentem thus & odores,
„ Et piper, & quidquid chartis amicitur ineptis, ”

ut Horatius Lib. 2. Epist. 1. in fine cecinit. Itaque unum exemplar præmium illius erit, qui alterum gratis oblatum acceptaverit.

Renuerat Angelus unum alterumque acceptare, quod suspicio esset, fore, ut Judicis sententia utroque brevi spoliaretur, cum exempla omnia ad fiscum fideliter viderentur extrahenda. Igitur Engelhardius elemosynæ instar porrecto, datoque nummo duo redemit a circumforaneo illo institore, ut ad vicina Benedictinorum Monasteria per eorum Curiales devenirent, sicque dimisso ho-

mine

mine Curiam qua evocati fuerant, Mercurii die adiere. Angelus quidem dedignabatur de rusticano partu vel verbulum hodie proferre, etsi hujus parentem in testem de visu advocare liceret, nemini alteri, quam Michaëli Præposito Wengensi *Joannem de Canabaco* deberi. Illud solum Engelhardio oblique insusurravit:

„Hoc scio pro certo, quoties cum stercore certo,
„Vincō, seu vincor, semper ego maculor.”

Numquam certe se subitum dixit A. de K. aut verius G. T.

„- - - stercore fœda canino

„Atria.” Juvenal. Sat. 14. v. 64.

Placuit id consilii Engelhardio, quem non latebat, conclamatum fore de causa, quam hætenus popugnauerat, si toties iteratæ confessiones testis Principali suo familiaris & necessarii in Judicium confectu recitarentur. Igitur & ipse Schyrensi condixit, fore, ut ne verbulum quidem sibi excidere hodie pateretur de *Anticrisi* Wengensi. Et ne forte incogitanti Schyrensi de ea aliquid elaberetur, in continenti dicere exorsus: Utinam, ait, quam patientia vestra longa & invincibilis est, Judices, tam fugitans litium esset Doctor Schyræ Angelicus, perorassem diu, & Actore non probante absolutus esset Principalis meus. Ut vero nodum & contentionis funem omnem brevi gladio reseceam, concedam hodie haud pauca Angelo, quanta se impetraturum a me numquam sperasset. Permitto Authorem *Joannis a Canabaco* non solum a scopo aberrasse, cum Joannem *Gersenem* se impugnare simulavit ex Codice Allatiano, in quo tamen *Gersenis* nomen non legitur, sed præcise *Joannis a Canabaco*; & tamen ineptissimus hominum solum Joannem a Canabaco ex orbe eliminatum voluit. Finxit itaque primo, se scribere adversus Angelum Schyrensem, qui dudum fatebatur, non fundare se intentionem suam in Codice Allatiano; id certe in *Dissertatione* sua pag. 49. apertissime professus est. Interim non nisi Thomam Aquinatem, Erhardum, *ab ipso Angelo Martio rejectum*, infectatus est; nempe necesse habuit sibi comminisci adversarium, qualem volebat, & triumphis aptum judicabat. Finxit secundo Angelum serio respondere *Dissertat.* pag. 61. argumentum negativum nihil concludere, etiamsi id universali silentio fulciatur.

Si

Si Stuporem fingere volebat, mensuram a se ipso sumere poterat *Joannis de Canabaco* parens. Negatur enim suppositum, quod universale contra *Gersensem* militet silentium, aut tale Schyrensis unquam admiserit, quale duntaxat author ille in suo Cerebello sibi statuerat. Codices Thoma Kempisio vetustiores vocaliores paulo sunt, quam ut cum silentio universali componi possint. Forte dici posset eum non *fingere* solum, sed *mentiri* etiam, qui evidenti cum pseudologia, & calumnia in Gersenistas intollerabili, nec nisi a meretriciæ frontis homine profecta, dicere potuit; Codices omnes *Gersenis* nomen præferentes secunda manu vitiatos esse. Quis vero de Insulis Wengensibus mendacium suspicabitur, postquam Michaëli K. eorum capiti, tantum non ad scrupulum veraci, nonnemo Reverendissimorum Præsulorum attestatus fuisse pleno in confesso fertur, Kuenios (quos forte æque noverat, ac notus est Præmonstratensium ille Abbas numquam de S. Norberto habito panegyrico celebris) Mercurio, *mendaciorum Deo*, profana sæpe Sacra facere ad solenne fere adagium usque de *UKeniis plerumque mendacibus*? Rursum author infelix *Joannis de Canabaco* finxit tertio, Angelum Schyrensem antiqua suscitasse odia, novorum motuum Authorem; ita plane scripsit pag. 2. etsi hic non nisi dubia sua exponeret, & a sarcasmis pro possibili abstineret. Affectatum plane commentum, velut incertum esset, Kempenistas, cum Gersenistæ maxime vellent æquis conditionibus pacem revehi, mordicus & olim & nunc abnuisse. Habemus ejus rei testem Mabillo-nium in *Animadversionibus adversus Testelleti Vindicias* pag. 23. num. VII. scribentem: "Thomam suum libelli Authorem agnoscant, „ per nos licet: At nobis, aliisque pro Johanne Gersene sentire „ concedant." Et pag. 24. seq. num. VIII. "Hinc factum, ut post- „ posita appellatione ante annos septem (scribebat anno 1677.) a- „ mice conveniremus Reverendos Patres Canonicos Regulares, ut „ hæc altercatio tandem finiretur; & NB. relicta utrique parti pro „ se opinandi, & imprimendi facultate concordibus animis compo- „ neretur: sed nihil impetravimus." Cum Anno 1724. Thomas Aq. Erhard Imitationem sub Gersenis nomine eaderet, improbavit id Amortius, & eas lucubrationes successive cum scissione charita-tis mutux Ordinum Religiosorum inter se edidit, in quibus præter veritatem, & ignotam, ut ajunt, homini urbanitatem nihil deside-res. Cum rursus anno superiore Angelus Schyrensis nil læso, fors ne cogitato quidem Authore *Joannis de Canabaco* Dissertationem

suam in publicum emisisset, petulce & cruditer in eum insiluit hic ipse, pacem ab Angelo turbari questus, fere quemadmodum ovem de turbata fluvii limpida lupus ream egerat. At Præpositus Wengensis ab illiberali hac tyrannide in literatos viros exercenda quam longissime abest; adeo ut ejusdem etiam Instituti viros adversum sese in prælia excitasse eum constet; Quanto minus improbavit literariam Concertationem Angeli? Quin ipse in causa Oliverii Legipontii, etsi rideret in sinum suum, aliorum animos ad prælia incendisse, atque succedaneum se militem scripsisse fertur, tam amans velitationum literariarum est. Finxit quarto non modo Pasquini in morem Author *Joannis de Canabaco* Epitaphium Joanni Gerseni Canabaci in Utopia positum, quale Michaël non finxisset solum, sed re ipsa possuisset, ut bene sibi adeo merenti alterum poneretur, quale esse suo tempore posset:

Dis Manibus

Silvano Cestio Claudio Dendrophoro,
 Iterato *Maximo Kalumniæ* Sacerdoti,
 ab Epistolis Agredanis Scribanio,
 a Gersene Amortifato vero
 Reipubl. Kempisianæ Instauratori,
 Posthumio Victorino,
 de Civitate (puta Dei)
 de Ordine amplissimo (Benedictinorum)
 optime (scilicet) merenti, Schyrensis Angelus:

Adde, ajebat

In quo si quæsieris virum Magnum, erras;
 Si exquisitum Theologum, erras;
 Si Poëtam, nisi in fictionibus, erras;
 Si Jurium peritum, non est;
 Si tandem Grammaticum, non est;
 At vero si loquaculum Kalumniatorem
 Qui vivens, moriensque nihil quam
 jurgia fecit,

Solitus

Solitus qui parcere nulli,
 Qui, si quid agat? quæras, nunc quoque mordet humum,
 Si Phrygem, Paphlagonem, hoc est;
 Si Theonem, Satyrum, hoc est;
 Si Cynicum Derisorem, hoc est;
 Imo erat hæc omnia,
 Modo Nihil.
 Quiescit enim hoc in tumulto Criticus,
 Expectans iudicium.

Verum quid ego Epitaphium viventi condo, ut Principalis Tuus Oliverio Legipontio, de quo incertum erat, an ad plures tum abiisset? Tu potius, Engelharde, quoniam ita dicere instituisti, fictiones, & commenta reliqua Anonymi tui parentis *Joannis de Canabaco* perconsulere perge.

Quoniam tu vero ita vis, & Reverendissimi Prælati mei Principalis vehementer interest, calumniam scripti ab eo propudiosi libelli amoliri, obsequar. Quinto finxit Anonymus ille, Thomam Aquinatem Erhardum *serio* admisisse, per Joannem de Canabaco Comitem, aut alium quemdam Rohrbachium designari; certe Anonymus pag. 27. ita scribit. At Erhardus solum conditionate ita scripsit, fere quemadmodum alius quis Kempenista admisit, *etiamsi* Bellarminus suffragium Kempisio tam adversum non retractasset, nihil inde incommodi Kempenistarum sententiæ obventurum, quod etiam in Augustini Opusculo hallucinatus fuerit Bellarminus, cujus tamen sententiam nemo hodie amplectitur. Quo pacto etiam Erhardus scripsit, *etiamsi* forte *Canabacum* cum *Robrbaco* teutonico idem esset, nihil adversum se concludenter ex eo elici, cum homini, utut ex hac suppositione, quam tamen minime adstruit serio, germano Italia non ita conclusa sit, ut eo commigrare non potuerit. Sed hac fictione omnino opus habebat anonymus, ut ostendere aliquando posset, Gersenistas a possibilitate ad existentiam rei arguere; esto interim, ipsi de eo numquam somniarint. Fingit sexto pag. 28. Gersenistas uni Codici Allatiano plus deferre, quam septuaginta testibus *coëvis* (ita scripsit pro *Synchronis*, qui hac ipsa pagina *revulsum* pro *revulsam* dixit) Finxit septimo eadem pagina, Gersenistas uni Allatiano Codici præ mille aliis deferre operæ suæ Gersenisticæ Critices. Finxit octavo & affinxit puerilem Ger-

fenistis responsionem eadem & sequenti pagina ad objectionem plane stolidam de Comitibus Canabacensibus, velut quis ipsorum umquam Gersensem Comitibus de Canabaco accensuerit. Tot autem fictiones, commenta, & ficulnea figmenta vel eo ex capite in Michaële Wengensium Antistite tolerari non possent, quod metus sit, ne Gersenistarum aliquis ex eis inferat, fictionem idem operari, quod veritatem.

1. 1. ff. *de adopt.* 1. *cum ex oratione.* 44. ff. *de excusat. tut.* cap. *cum dilectus.* 14. & seq. *de Cleric. non resident.* Surd. *Consil.* 488. num. 16. & *Conf.* 349. num. 45. Barbos. *loc. commun.* lib. 6. cap. 27. num. 5. Pichard. in princ. *Instit. quibus modis testam. infirm.* num. 8.

quia paria in jure sunt esse talem, & haberi pro tali; Nec eo pacto abs re foret, si quis Adversariorum eum id genus fictionibus delectari putet. Quin imo, referebat Angelus, Tibi omnium minime incompertum esse potest, Engelharde, familiares esse Wengensi Præposito fictiones; etsi enim Wengensium nonnemo miraretur, unde demum Luciferi Wittebergensis Author propria Lutheri verba ad Catharinam Bore tum Abbatissam didicerit? Reapse tamen id colloquium ex Lutheri verbis conflatum, mera fictio est, & Ganeone atque Scortatore, quam Decani Wengensis calamo, dignius commentum, cujus vel Ægistum pudere poterat, quod effrons homo tamen publici juris secundis etiam typis facere non dubitavit, improbantibus bonis quibusque; Tam fictionum amans ubique Michaël iste est.

Et bonæ Rhetorices tam expers es Angele (reponebat Engelhardus), ut nescias amplissima Prosopopœjæ privilegia? An personas loquentes induci, an Dialogos condi improbabis? Artis Eloquentiæ magisterio destitutus es, si nescias, figuræ hujus beneficio quælibet, etsi meretricia, etsi lubrica, etsi scandalosa quandoque sint, posse proferri. Certe mentitus non est eo in Colloquio Lutheri ad Boram Principalis meus, id quod in probro habendum esse viris nemo dubitat.

At vero sunt ex adductis a te fictionibus aliæ, quibus non nisi pseudologiæ, ut vides, & mendacii appellatio congruit. Quibus addere potes illud cum calumnia conjunctum mendacium, Gersensem a Modena Canonico Vercellensi, & Franc. Augustino ab Ecclesia Protonotario Apostolico primum, mox Ducis Sabaudia Historio-

storiographo, & Secretario intimo, tandem Salutarum Episcopo ex nullis idoneis monumentis extractum fuisse, & tamen assertum. Leges id pag. 32. Aliud mox pagina 33. tum his ipsis viris, tum Constantino Cajetano, & Mabillonio aquam hæsisse in detegendis Progenitoribus Joannis de Canabaco; cum de his detegendis æquæ parum solliciti sint, ac Canonici Regulares de Raymundi Jordani, seu Idiotæ Progenitoribus. Obiter hic observo, ignorasse Principalem tuum, Franciscum Augustinum ab Ecclesia Infulas Episcopales ornasse, quem hac pagina præcise *Canonicum* appellat. Mendacium aut antilogia est eadem pagina, cum Gersenistas ab Augustino ab Ecclesia, & Modena deceptos scribit circa ætatem Joannis Gersenii; nam huic oppositum legimus apud Amortium *Polycrat. Exauthorati* pag. 18. ubi dicitur Augustinus ab Ecclesia necesse non habuisset adire antiqua documenta, quod Gersenem Cajetanus jam anno 1616. effinxisset. Quo insinuare voluit, Episcopum a Gersenistis deceptum fuisse. Mendacium novum est, Gersenistas ideo præcise sæculum XIII. Joanni Gersen assignare, quod S. Antonii Paduani Magister fuerit. Præstantissimi ex Gersenistis id ne per somnium quidem cogitarunt, sed eo ex capite id statuunt, quod alias nec a S. Thoma, nec a S. Bonaventura, vel quisquis *Collationum* sub hujus nomine prostantium Author est, *Imitationis* Author laudari potuisset, nisi eo sæculo vixisset; Authorem verò hunc esse Joannem Gersenem non ex Magisterio S. Antonii, sed ex Codicibus *incorruptis* & Scriptorum mox laudatorum fide statuunt. Itaque hic præter mendacium crassissima etiam præsentis controversiæ ignorantia cubat. Quemadmodum & ille paralogismus fœdissimus est eo ipso loco: Joannes Gersen non fuit S. Antonii Magister, igitur non extitit sæculo XIII. velut si dicerem: Gervasius Præmonstrati Abbas, & Sagienfis Episcopus, Hugo Withe Ord. S. Bened. Anglus, Helinandus Frigidi Montis Monachus, Rogerius Croylandensis, Rigordus Gallus &c. non fuere S. Antonii Magistri, igitur nec sæculo XIII. claruere. Mendacium palmarè est pag. 37. Kempenistas eas afferre pro sua sententia rationes, ut cam *ceu moraliter certam demonstrent*. Aut desipit præter Kempenistas, & deliriis agitur orbis reliquus, qui novit *Imitationis* Codices Kempisio vetustiores extare, atque diversum a Thoma nomen præferre, aut Wengensis cum reliquis hic insigniter mentitur. At otio meo abuterer, & nimium quantum Judicum amplissimorum fatigarem patientiam, si mendacia omnia longius percenserem,

quibus Michaël Tuus pudendam opellam suam infarfit. Erit fors alia occasio pseudologias ejus depexendi, atque quales sunt, tuos, aut orbis totius ob oculos statuendi.

Dixisses saltem, ubi de Mytrato Capite, & præterea Consiliario Cæsareo loqueris, memoria lapsum aliquoties fuisse, id modestia docere Te debuerat, & respectus Judicibus debitus; est vero memoria labilis

1. *peregre* 44. in prin. ff. *de acquir. possess.* l. 2. §. *si quid autem* 13. C. *de vet. jur. enucl.* Schneidevv. *de feud.* in præm. num. 3.

Unde etiam legislatores de memoriæ labilitate conqueruntur, ut in can. *nostrates*, 3. vers. *præter alia*.

At vero ubi de frequentibus mendaciis loquimur, locum facere velle videmur illi dicto Ciceronis *pro Rosc.*: "At quid interest inter perjurum, & mendacem? Qui mentiri solet, & pejerare consuevit."

Ut video, subiciebat Schyrensis, scrupulus tibi duntaxat hæret in eo, ne Principalem Tuum *perjurum* dicere necesse sit: quem tamen vix a perjurio excusare poteris. Est quidem perjurium grande & atrox delictum per

Barbos. *locor. commun.* lib. 14. Cap. 35. num. 6. Carpzov. *Def. Consist.* lib. 3. Def. 80. num. 8. seq.

quod adeo levibus ex causis affricare homini nefas sit; attamen si is, qui contra suum juramentum venit, perjurus necessario dicendus est

cap. *cum contingit* 28. cap. *quemadmodum* 25. *de jurejuran.* l. *siquis major*. 41. *Cod. de transact.*

nescio, quo pacto Prælatus Wengensis a perjurio absolvi possit. Dixi tibi alias, Engelharde, neque id inficiari es ausus, Principalem tuum Authorem fuisse Notario publico Jurato, etsi ipse quondam Notarius creatus esset, ut in instrumento, quod Vidimus appellant, etsi ne milliario quidem ab Ulmensi Urbe distaret, locum tamen facti Instrumenti *Constantiam* bidui saltem itinere ab Ulma dissitam mentiretur, tam parum sibi religioni duxit alteri perjurii Author esse. Etsi vero pejeranti gravior infligatur pœna, quam consentienti, per

c. *si quis convictus* 7. 22. quæst. 5.

Non

Non eadem tamen est mere consentientis, & authoris perjurii, aut hortantis ad illud ratio. Licet enim non videatur mandare, qui monet, hortatur tamen

1. *ob hæc.* 20. ff. *de his qui not. infam.* l. 2. §. ult. ff. *mandat.*
1. *si filiusfam.* 7. in fin. ff. *de tutel.* item arg. §. 6. l. *mandati.*

Author tamen, & principalis delicti puniendus est de omni eo, quod sequitur,

1. *quoniam multa* ff. *de vi publ.* cap. fin. *de homicid.* in 6. Tusch.
Lit. A. *Concl.* 567. num. 1. & Lit. C. *Concl.* 762. num. 21.

& hortator plus agit, quam ut præcise moneat; hortari enim quoddam imperium habet

1. *jubemus* C. *ad leg. Jul. repetun.*

Sane hortatio, aut consilium si in certam personam directum sit, degenerat in mandatum (præsertim si alter alioquin non facturus fuisset), ut in terminis tradit

Barbos. *Locor. commun.* Lib. 3. cap. 119. num. 8.

quia sic fidem consulentis alter secutus videtur, ut habetur

§. 7. *inst. mandati* ubi exemplum habetur.

Et hinc quoties consilium est simplex, toties ita consulens pœna afficitur extraordinaria,

arg. §. 11. *Instit. de furt.* l. 36. pr. *de furt.* l. 20. *de his qui not. infam.*

& quidem si persuasione, instructione, demonstratione loci fiat, pœna corporis afflictiva, ut colligitur

arg. l. 12. *ad Leg. Jul. de adult.* *Ordinat. crimin.* *Elect. Sax.* 40. p. 4.

Non exaggero hic Principalis Tui probrum ex eo, quod ipse Notarius esset, atque adeo gravitatem juramenti & obligationis suæ, atque alterius, quem male ad mentiendum in Instrumento publico induxit, nosse probe poterat, & debebat. Licet enim sit Notarius vile officium per

Old. *Conf.* 75. circa fin. Tuschus Lit. N. *Concl.* 69. num. 1. Viv.
in *Tract. commun. Opin.* Lit. N. verb. *Notarius* Guido Papæ
Decis.

Decis. 90. Barbof. *Locor. commun.* Lib. 12. cap. 22. num. 1. & habetur apud. Bald. in l. *universos*, C. *de Decurio.* lib. 10.

adeo ut sint ex Doctoribus, qui putent, infamem posse esse Notarium, quin & spurium,

Bart. *Consil.* 77. per tot. lib. 1. apud Tuschum loc. cit. *Concl.* 69. num. 2.

certum tamen videtur, id non tenere in infamia proveniente ex delicto in officio commissio, ut docet

cit. Tuschus Lit. I. *Concl.* 113.

Hoc pacto enim Notarius tenebitur de falso; Hic enim mutans, & varians notam instrumenti (idem dic, si falsam ponat) si id sine autoritate Judicis faciat, tenetur de falso, per

Alex. *Cons.* 89. *Viso themate* num. 4. ver. *Notarius enim* Lib. 3. ubi æquiparantur in hoc Notarius & testis circa falsi commissio- nem; Tusch. Lit. N. *Concl.* 90. num. 9.

Quare etiam puniri debet, ut docet

Clar. in §. *falsum* num. 44. in fin. vers. *secundus casus* & infra num. 63. & seqq. Tusch. Lit. F. *Concl.* 49. num. 6. Bald. *Cons.* 33. in fin. lib. 3.

& quidem crimine stellionatus per mox citatum

Bald. *Cons.* 33. Lib. 3. in fin. Tusch. loc. cit. *Concl.* 49. num. 5. idque a fortiori, cum etiam testis, licet non juratus, deponens falsum, puniatur pœna falsi, ut habet

Clar. in §. *falsum* num. 16. vers. *tu scis.* Tusch. loc. cit. num. 12.

Quæ cum in omni jure decantata sint, non exaggerabo Michaëlis Tui delictum prolixiore legum allegatione; Sed illud solum addo, dubium hoc pacto vehementer esse, an Principalis Tuus ad Præla- turam Collegii sui potuerit eligi? Certe ad Prælaturas eligi nequit infamis, sive ea infamia juris, sive facti sit, ut tradunt

Laym. ad cap. *cum in cunctis.* 7. §. *inferiora.* num. 12. & 13. h. 1. Spengler *de Process. elect.* cap. 4. num. 23. Krimer ad tit. *de elect.* & *electi potest.* art. 3. §. 2. num. 1836. & habetur c. *inter di- lectos de excessib. Prælat.* Tusch. Lit. I. *Concl.* 112.

Unde

Unde Legibus receptum dicitur, ut infamibus Dignitatum Portæ non pateant,

L. unic. C. *de infamib.*

quales esse communiter censentur, referunturque a proxime laudato

Spengler. loc. cit. num. 23.

manifesti usurarii, publici aleatores, falsarii literarum Apostolicarum, *perjuri*, Sacrilegi &c. Perjurus enim infamis est per

cap. *testimonium de testib.* Cravett. *Cons.* 6. num. 16. Tuschus Lit. I.

Concl. 108. num. 3. & Lit. P. *Concl.* 290. per tot.

Quodsi nunc adderem, falsum, atque perjurium fore aliquanto atrocius, quod absque ulla necessitate a Prælato tuo illud exigeretur, cum plane superfluum fuerit Instrumento Notariali Extractus Librorum typis excusorum firmare, & alios Notarios nancisci facile potuisset, qui nullo viciniæ jure, metuque constringi poterant, præterea perjurium illud a Clerico, Sacerdote, Collegii Superiore ad hæc in Controversia cum A catholicis admissum sit, hercle de atrocitate delicti non relinqueretur ambigendi locus.

Simus tamen liberales ultra Viri meritum, permittamus eligi adhuc potuisse ad Prælaturam, quod forte admissum crimen pœnitentia constanti diluerit, ipsumque perjurium nemini nocuerit, quo pacto illud excusari posse tradit

Clar. in §. *perjurium* num. 10. vers. *item excusatur.* Tusch. Lit. P.

Concl. 294. num. 3.

illud tamen apertum ex hoc capite fit, exiguæ sibi ducere Religioni Michaëlem, etsi veritati non raro vim faciat, atque adeo nihil egisti, Engelharde, cum Authoris *Joannis de Canabaco* fictiones & mendacia eo fine retulisti, ut ostenderes, a Michaële esse diversissimum.

O te in omni jure, Canonico maxime peregrinum, qui nescias (regerebat Engelhardus) tum Principes, & Magnates, tum Personas alias in Dignitate Ecclesiastica constitutas, præsumptione quadam omni exceptione majores esse, atque adeo mendaciorum tam sæpe frequentatorum suspicionem in id genus Personas cadere non posse. Cum enim semel bonus (qualis in electione esse videtur) semper præsumatur bonus (saltem si de Dignitatibus Abbatialibus loquamur) per

Pars II.

H

arg.

arg. c. *semel* X. de Reg. Jur. in 6. Tiraquell. de pæn. tempor. caus-
sa 51. num. 3. Barbof. Loc. Comm. Lib. 17. cap. 100. num. 10.
& DD. communiter

saltem donec ea præsumptio cedat veritati

arg. l. *nuptura filio* 57. ff. de jure dot. Tusch. Lit. P. Concl. 612.
& alias Principis assertioni deferendum sit, quamvis ea tertio præ-
judicet

Clement. 1. de probat. cum concord. relatis per Farinac. quæst. 63.
§. 3. num. 82. & seqq. de Luca de Pension. Disc. 20. num. 9. &
de Regal. Disc. 148.

Mendacia, & id genus delicta non facile præsumuntur de Dignitati-
bus, Magnatibus & Principibus. Quin imo cum suspicio omnis de
jure potius repellenda, quam approbanda sit, maxime temeraria,

can. *oves* in fin. 6. quæst. 1. can. *multi* in med. 2. quæst. 1.
illa vero, quæ ab adversario confurgit, omnino sit spernenda, &
impia, quia sine fundamento

cap. *cunctis* 11. quæst. 3. Barbof. Locor. commun. Lib. 17. cap. 100.
num. 1. Steph. Fagunder ad Decal. Lib. 8. cap. 11. num. 17.
& seqq.

Eo magis absolvendus a præsumptione & suspicione omni Principa-
lis meus erit, quod ea, quæ in publico fiunt, omni suspicione ca-
reant, cum tales actus (quales utpote in publico factos nemo infi-
ciatur) dicantur bona fide facti

Seraphin. de privileg. juram. pris. 83. num. 54. apud Barbof. loc.
cit. num. 15.

Et hætenus quidem, aiebat, ex supposito, Michaëlem meum Pa-
rentem esse Joannis de Canabaco; Quod ipsum si negem, ut con-
stanter nego, & mendaciorem ei haud paulo minus adhærebit, &
ipse Angelo Actore non probante tandem aliquando a vobis, Judi-
ces, erit absolvendus.

Diffimulabant Assessorum aliqui, unus eorum, qui Adolphi de
Kempis, sive Gregorii Trautyveinii Wengensis Anticrises in foro
legerat, & rei indignitate commotus miserabilia folia pæne consci-
derat, simplicem Engelhardi purgationem etiam ridebat, quod jam
extrajudicialiter convictus esset, pueriles ironias, mendacia, pro-
bra,

bra, inscitias, scommata Werlinianis fimillima, & olim Juvavii, utut infra meritum exagitata, fatente oculato teste non nisi Reverendissimo Wengensium Antistiti, ejusque imprudentiæ dipalmari deberi, atque hunc, non alium, infelicissimi, & vel pueris pudendi foetus sub titulo *Joannis de Canabaco* miserabilem parentem esse. Cæterum, ut postea innotuit, ipse optabat, Engelhardum dimissa interim causa actionem injuriarum adversum Schyrensem moliri. Ille tamen aut conscientiae remorsu, & facti evidentia prohibente, vel quod mandatum expressum non haberet, cum reservatione quorumcunque competentium dissimulare, atque discedere maluit, quam ut Angelum vel ad autographas Michaëlis literas prodendas, vel ad producendas Adolphi Kempisii Anticrises infames pluribus excitaret. Judex intelligens ex contenditibus, pauca quædam superesse, quæ proponere proxime ipsi optarent, ne viam justitiæ præclusisse videretur, proximam Veneris in judicio comparituris præfinivit, sicque utrinque denuo discessum.

§. V.

An ex incredibili Acrisia Libelli Joannis de Canabaco inscripti colligatur, eum Michaëli Wengensium Præposito deberi?

Constituta hora dieque cum adessent Partes, Judexque cum Assessoribus suas quisque Sedes occupasset, controversiæ ille aliquando finiendæ avidus Angelum atque Engelhardum brevi Sermone cohortatus est, mitterent ea, quæ controversiam proxime non spectarent, sed illa duntaxat producerent, ex quibus vel Reus certo posset pudendi Libelli author definiri, vel evidenter deberet absolvi; cæterum ab injuriis & Calumniis temperarent, nihilque proferrent, nisi quod Judicem & Assessores necessum esset intelligere. Angelus ergo: Quoniam, ait, nuper recepi ex causæ ipsius visceribus parentem *Joannis de Canabaco* aperire, idque unum sufficere posse videtur ad causam plene evincendam, necessum minime erit, Judices, ut aut autographas Michaëlis Literas, aut Confessionem Trautweinii Collegii ejus Decani impræsentiarum proferam; non hanc, ne indignitate crudissimæ scriptiunculæ Judicem oculos offendam, non illas, ne novam Adversarius nanciscatur calumniandi ansam, velut eæ literæ a Gersenista aliquo, aut me ipso confictæ sunt. Ve-

tus Wengensium mos est, etsi Kappa in fronte, aut deportatione ad alias Insulas dignius, crimina falsi Gersenistis in corruptione *Codicum omnium*, qui Kempisio non favent, sine fronte impudentissime impingere. Itaque ex acrisia duntaxat ostendam, vero simillimum esse, ipsissimum Prælatum Wengensem statuendum omnino esse propudiosi Libelli parentem. Nolim hic exagitare illud, quod Author Augustanæ Epistolæ dixerat in *Crisi Apologetica* pag. 12. Michaëlem *Criticen domi excoluisse*; quæ ipsa expressio innuere videtur, eum sibi & Magistrum & discipulum fuisse, id est, sine duce salebrosum iter aggressum fuisse, nec adeo mirum cuiquam esse debere, si sæpius hære, sæpe in præcipitia delabi, exitum nusquam invenire contigerit. Quodsi omnino Criticam Artem Amortii fili Ariadnei instar habuerit, egregium illa forte Mechanicum efficere, Criticum haud quaquam potuit, eo etiam ex capite, quod dicatur Græciæ limina ne eminus quidem salutasse, & vix apices nosse. Itaque labyrintho inexplicabili intricatus ignorantiae vel decumanæ, vel crassæ, certæ & affectatæ exempla haud pauca nobis exhibuit, quorum pauca saltem (quis enim Hercules hoc Augiæ stabulum ex integro repurget?) in medium afferam.

Quam ineruditum est, fingere, quod controversia de Joanne Gersene jam decisa sit, eo quod Joannes iste habuisset duo cognomina, unum de *Canabaco*, alterum *Gersen*, quod esse contra consuetudinem sæculorum XII. XIII. XIV. & XV. putat pag. 41. Ineruditum primo est ex *uno* Codice Allatiano, tacentibus *tot aliis* cognomen *de Canabaco* contra Regulas Critices (nisi forte Amortianæ) Gerseni seu per jocum, seu constanter tribuere, quod ne ipse Cajetanus ei adscripsisset, si tot, quot hodie prostant, Codices sub Joannis *Gersenis* nomine, absque altero cognomine *de Canabaco* olim vidisset. Ineruditissimum secundo est, confidenter scribere, duo cognomina per quatuor illa sæcula esse inaudita, quam acrisiam, etsi evidentissime convictam falsi, tueri tamen conatur. Sic

Sæculo Duodecimo

Goffridus Vindocinensis etiam Andegavenensis dictus est, Bernardus Sylvestris sive Sylvester exeunte undecimo, & ineunte sæculo XII. etiam Carnotensis audit, Florentinus sive Florentius & Wigornien. sis & Bravonius, Pandulfus & dictus est de Alatro; & Pisanus, Robertus Canonicus Regularis modo cognominabatur Canutus, modo Græcoladiensis, ab aliis Crickeladensis, sic Guilielmus & Gemmeti-

cen-

cenſis & Calculus, Robertus & de Torigny ſive Torinnejo ; & de Monde , Robertus alter & de Melduno , & Foliot, Petrus & Cluniacenſis , & Mauricius ſive Maurice , Wilhelmus & Somerſet & Malmesborienſis , Petrus & Pictavienſis , & de S. Joanne , Radulphus & Eleemoſynarius & Weſtmonaſterienſis appellatus fuit. Rurſum Hugo Vezeliacenſis & Pictavinus , S. Thomas Becket, & Cantuarienſis, Gilbertus Abbas Suinſhetenſis , & de Oilandia , Joannes Sarisberienſis , & Severianus , item Petitus, ſive Parvus, Bartholomæus Iſeanus , & Exceſtriēſis, item Oxoniēſis , Joſephus Devonius , & Exceſtriēſis , Joannes de Altavilla ſeu Hauteville , & Architrenius ; Silveſter Giralduſ, item Cambrenſis , & Barrius appellabatur , Guilielmus & Nigellus & Wireker , ſeu Wereker, Gualterus & Inſulanus , & de Caſtellione, Gervafius & Dorobernenſis, & Cantuarienſis , & Melkelaja dicebatur.

Sæculo Decimo Tertio.

Eberhardus Bethunenſis & Græciſtæ cognomen ferebat , Guilielmus Britonis , & Armorici, Joannes Algrini , & de Abbatis Villa , Conradus a Lieſthenau , & Urſpergenſis , Joannes Semecæ , & Teutonici , Guilielmus Angluſ Shirvwoodi , & de Monte, aut de Montibus , Robertus Limolnienſis Capitonis , & Groſthiam ſive Groſſeſteſto. Sic Odo Cardinalis & Epiſcopuſ Tuſculanuſ de Caſtro Rodulphi, Abbas Urſicampi , & Sueſſionenſis dictuſ fuit , Stephanuſ de Borbone , & Bonavilla ; Joannes nunc de Parma , nunc Geneſiuſ, nunc de Qualea appellabatur ; Rurſum Bernarduſ jam de Compoſtella , jam de Montmirat ; S. Bonaventura Fidantii , & Eutychie vel Euſtachii cognomina tulit ; Vincentiuſ vero Bellovacenſis , & Burgundi ; Item Annibalduſ de Annibaldiſ, ſeu Annibaldenſibuſ, & de Molaria , Bernarduſ antonomatiſte Caſinenſis , & Aigleriuſ , Rolandinuſ & Patavinuſ , & antonomatiſte Grammaticuſ dictuſ fuit. Joanni Cancellario Pariſienſi de Allodio , & de Aurelianis , Ranulpho Epiſcopo Pariſienſi de Hombloneria , & Ranulphi Normanni, Gerhardo de Fracheto , & Lemovicenſis cognomen fuit. Joannes Taxſton vulgo Burienſis , Albericuſ de Capella vulgo Tholoſanuſ , Joannes de Balbiſ vulgo Januenſis, Auguſtinuſ Triumphuſ a Patria vulgo Anconitanuſ, Stephanarduſ Flamma & e Vicomercato, Thomas Palmeranuſ vulgo de Hibernia , Arnolduſ de Villanova vulgo Catalaunuſ, Jacobuſ de Caſuliſ ſive Caſali , & de Teſſeliſ quin & de Theſſalonica fuere appellati.

Sæculo Decimo Quarto.

Thomas Anglicus cognomen Jorsii, Joannes Monachus Cardinalis cognomen le Moine, & des Cranches, Matthæus Westmonasteriensis Florigeri, Joannes Friburgensis Teutonici habuit. Marinum Sanutum, & Torsellum, Landulphum Columnam, & Sagacem, Petrum Aureolum, & de Verberia, Jacobum Gajetanum, & de Stephaniscis dixere. Thomæ alteri Anglico, & Gualensi seu Wallensi aut Walleys, Richardo de Hampoole, & Rollo, quin & Pampolitano, Richardo Episcopo Dunelmensi de Bury, & de Angerville, Gualthero Canonico Gisburnensi de Gysburne, & Hemingburgensi, item Hemingfordendi cognomenta tribuere. Nicolaus antonomastice Minorita, & Specialis, Otto de Rienhufz, & de Boldensleve, Joannes de Saxonia, & de Erfordia, Richardus Armachanus & Radulphus, & Fitzralph, Michaël antonomastice de Bononia, Aygrianus & Aiguanus, Petrus Claravallensis, & de Ceffona, Joannes & Bocacius, & de Certaldo, Joannes Longus vulgo etiam Iperius, seu Iprensis appellati fuere. Rursum Collucio Piero, & de Stignano, Jordano de Saxonia, & de Quedlinburg, Federico Petrucio, & antonomastice de Senis, Alexandro V. Pont. Max. ante Pontificatum Petro de Candia, & Philargo, quin etiam Philareto, Gerardo Daventriensi, & Magno, five Gross, Petro de Barberia, & de Miropisce, Bindo Eremitæ Augustiniano de Senis, & de S. Antonio, Joanni de Gandavo, & Janduno, Petro Ancharano, & Farnesio, Henrico de Langenstein, & de Hassia, Raymundo & Capuano seu de Capua, & de Vineis, Joanni & Hildelsheimensi, & Gluelio cognomina fuere.

Sæculo Decimo Quinto.

Sufficeret solus Thomas Hemmerken a Kempis cognominatus, sed Wengensium in gratiam, qui in hac eruditione oppido hesterni, & pueri esse videntur, alios succenturiare licebit. Thomas Waldensis & Netterus, Joannes Gebennensis Episcopus Breviscoxa, & juxta aliquos Cortohola, Joannes Gerson, & Charlierius, Arnoldus de Roterodamo, & Geilhoven, Titus Livius & de Filonistis, vel Erulovisiis, Hicho Ricius, & Polentonus, alias simpliciter Sicco Polentonus appellatus fuit. Alano Chartier etiam Aurigæ, & Aurigarii, Petro Brixienti etiam de Monte, Joanni Francisco Poggio Brandolini, vel vicissim Leonardo Aretino Bruni S. Bernardino Senensi

nenſi Albiceſcæ , Ambroſio Camuldulenſi Florentini , Ludovico Scarampo Mediærotæ cognomen fuit. Albertus Arnhemius Carthuſianus Senior præterea Kivetus , Henricus Token vulgo de Magdeburg , Joannes Whetampſtedius etiam Frumentarius , S. Joannes Capiftranus , & a Familia Chiolus , Marchefinus vero e Regiolepidi , & Mammotreptus Dionyſius Carthuſianus de Levvis , ſeu Leuvvis , & Rickelius , Nicolaus Langmannus etiam de Falckenſtein , Guilielmus Wirceſter , ſive Worceſter , & Botonerus , Theodoricus Pauli , alias Franconis , Nicolaus Tudeſchus , & Panormitanus , S. Jacobus de Marchia , & Picens , Jacobus Picolomineus & Amanatus , item Mensbona cognominatus fuit. Rurſum Petrus a Thymo vulgo van der Heiden , Joannes Longinus etiam Dlugoffus de Niedzielsko , Pius II. Pont. Max. antea dictus fuit Æneas Silvius , & Picolomineus , Jacobo de Polonia præterea cognomen Guytrodii , & de Paradifo , Auguſtino Patricio Picolominei , Hermanno Rid de Reen , Roderico Zamorenſi etiam de Arevalo , Bartholomæo ſive Baptiſtæ Platinae de Sacchis , Joanni Carmelitæ Gerbrando , & de Leydis , Joanni alteri Koelver & de Wanckom , Joanni tertio Weſſelii , Hermanni , & Gaensfortii , Wernerō Rolevinck de Laer , Philippo Jacobo Foreſtio etiam de Pergamo , Paulo Burgenſi præterea de S. Maria , Joanni de Anania ſeu Anagnia etiam vulgo Archidiaconi , Alphonſo Toſtato vulgo Abulenſi , Angelo Carleto , vulgo de Clavaſio , Joanni Baptiſtæ Trovamalæ , & de Roſellis cognomina fuere.

Hem quanti Scriptores (ne de aliis dicam) qui ſæculis XII. XIII. XIV. & XV. duplici cognomine cenſiti fuere , qui adeo omnes , ſi Wengenfem , ſi Amortium audimus , Cives Utopiæ fuere. Quam deploranda vero hæc Kempeniſtarum criſis eſt , Joannis Gerſenis exiſtentiam inficiari , quod duplici cognomine præditus fuiſſet , etſi Gerſeniſtæ paulo magis triti uni Allationo Codici *de Canabaco* Joannem illud ſcribenti absque cognomento *Gerſenis* ipſimet parum tribuant ? Numquid commiſeratione digna inſcitia eſt , rem ante omnium tyronum oculos conſtitutam , qui vel ſola Authorum nomina aliquando legi audierint , ignorare , & eos quidem Heroes eam ignorare , qui Gerſeniſtis Criticen ſuam perpetuo exprobrent ? eos Heroes , ajo , qui Criticas leges aliis ſcribere , de conſummata Critica ſibi placere cum tam ſupina ignorantia ſuſtineant ? eos Heroes , qui petulanti cornu in quosvis impingant , ſibiſque decedere jubeant ?

Et

Et Michaël Wengensis scribere adhuc audeat pag. 41. id constare a consuetudine & inductione universali? pag. sequenti addere & pueri in modum ludere, Gerseni potuisse esse quinque cognomina, pagina 43. ad calcem fateri, Kempenistas *insultare* Gersenistis, ut apud Maronem 4. Georg. 11. . . . „oves, hoedique petulci
„Floribus insultant.

Numquid Gersenistæ, quod plerique sua in Kempenistas vel rogati non edant, modestiæ, pacisque, quam Kempisianæ petulantia, & inofficiorum præliorum amantiore, tandem illud Livii 6. 23. usurpare sibi debebunt: *Hostis, cujus animos cunctando auximus, jam minime toleranda superbia insultat?* Et cur demum *insultant*? Quia in Codice Aronensi & *Gessen* & *Gersen* legitur, atque adeo Codex iste omni exceptione major haud est. Itane? an vero vel semel *Thomam* habet Kempensem? An quia litera *r* semel *forte* extrita est errore indubie calami ex præcipitantia scriptoris nati, ideo totum illico falsum, aut etiam Kempisius Author Imitationis est, qui ne quidem Anno 1441. cum Libellum bene legere potuit, neque ordinem Librorum scivit, solæcismis resperfit, necessaria omisit, ut solenni Instrumento Archiepiscopus Parisiensis certum fecit? Quod si omnino tam vox *Gersen*, quam altera *Gessen* quinquies ab Aronensi Codice abesset, numquid solum *Joannis* nomen Thomam Kempensem abunde excluderet? Dixi tamen *forte* literam *r* extritam, aut omissam esse. Id certum haberi volunt Kempenistæ, atque Instrumento publico ejus rei fidem faciunt. At non minus Gersenistæ Instrumento Publico, non suo, sed P. Francisci Parravicini Jesuitæ & Rectoris Collegii Aronensis rogatu confecto Anno 1668. per Franciscum I. Julium Ramponum Apostolica & Cæsarea Autoritate Notarium, fidem faciunt, semper in eo Codice legi *Gersen*, cui jam fidem habeamus ex geminis Instrumentis? Kempisiano forte in gratiam Præpositi Wengensis, ejusque Decani, ac Amortii? & cur non alteri Gersenistarum? Si falsarius Notariorum alter, cur hic potius, quam ille dicendus est? Alter legit semper *Gersen*, alter etiam *Gessen*, vidente, sciente Rectore Collegii prior legit, quis fraudem suspicetur? quis Parravicino ipsi aut inofficiosam dissimulationem (mendacium & falsarii crimen celatum dicere poteram) aut tantam imperitiam tribuat, ut ne unum quidem, aut alterum legere, testarive malitiose voluerit? Quod si etiam permitterem, alterum Notariorum revera legere potuisse *Gessen*, quid inde sequeretur, nisi ad summum, *dubium* adhuc esse, an legendum bis esset

esset *Gessen*, an quinquies *Gersen*? In hoc autem dubio quæ jura cogunt, ut potius crimen falsi Notario publico jurato impingam, quam errorem (si quis est) in impeditos characteres refundam? An quia Præpositus Wengensis fas sibi esse credidit, Notario Jurato publico in Instrumento suadere mendacium, id illico ubivis, & a quovis admissum suspicatur? An Parravicinus forte Rampono, ut fidem publicam falleret, persuasit? Cum vero ipsum latere non posset, Ramponum quinquies *Gersen* vidente, sciente, non contradicente Parravicino legisse, cur Germano suo Pictori, Italiam invisenti, in negotiis non dedit, ut nova industria res examinaretur, novumque conderetur instrumentum, quo rotunde Notarius testaretur, non quinquies *Gersen*, sed bis saltem *Gessen* in Codice Aronensi legi? An carcer Romæ Germano suo paratus, & præceps illius eam ob causam discessus id prohibuit? At Instrumentum non Romæ, sed Mediolani, vel Aronæ condendum erat, quo fama parati Francisco Martino Kuenio carceris, & forte ac delicti quidem, tam subito non pervenit? Nescio, quid hic suspicer, aut metuerit Wengensis? Forte ne novo Instrumento certum fieret, quinquies haberi eo in Codice Joannem Gersenem? Ne vero deinceps cum Brevvero scabiose circa nomen *Gersen* ludere libeat, præservativi instar, impetiginosæ scabiei pellendæ utilissimi, esse poterit, si meminerit quater in dies singulos Wengensis, bis quidem summo mane, bis vero antequam cubitum concedat, Thomam suum jam dici *Kempensem*, jam Subpriorem in *Monte S. Agnetis* prope *Zvvolas*, jam Præpositum in *Koczen*, jam etiam *Pædikensem* incolam, & id genus alia; Tum per modum vehiculi, aut pro complemento stomachi addere licebit patellam Instrumenti Notarialis *Constantiæ* conditi, aqua probe diluti, vel certe ex Heferiano Pharmacopœo tres quotidie uncias Thomæ Gerson Canonici Regularis, sic dicti a Gerardo Magno, & velut *Gerardson*, *Gerarson*, & *Gerson* scripti.

Quam rursum ineruditum est cum Theophilo Raynaudo tueri, Cardinalem Robertum Bellarminum suffragium pro Joanne Gersene olim datum revocasse, & laudare eam in rem Theophili Raynaudi Tomum X. pag. 268. quem actu præ manibus habeo, sed ea pagina ne verbum eam in rem deprehendo. Itaque Tomum XI. corripui, at non pag. 268. sed 287. Raynaudum (sed sine teste, sine consule) dicentem legi: *Mutavit postea mentem Bellarminus, auditis, quæ in contrarium postea protulerunt Henricus Somma-*

lius, & *Heribertus Rosmedius*. Commiseratione digna est hæc assertio, quæ incertos nos esse vult, an viva voce, an scripto, quo item Anno Bellarminus recantaverit? Verum exhibilari etiam meretur Raynaudi autoritas, qui nequidem initium & seriem controversiæ præsentis exploratam habuit, & præterea a Naudæo se deceptum fuisse ipse prodidit pag. 288. Dico hanc retractationem merum esse mendacium (voce Kempenistica loqui aliquando libuit) id quod constat, quia Amortius *Informat. plenæ* pag. 167. seq. dixit, eam recantationem ante annum 1613. accidisse, cum in secunda editione Libri *de Scriptor. Eccles.* de Anno 1613. postquam in editione Romana Sommalii de Anno 1610. ea legisset Bellarminus, quæ eum a dato Gerseni suffragio dimovissent. Habeo præ manibus editionem Coloniensem dicti Anni 1613. ubi Bellarminus diserte ait primo pag. 404. *probabile esse*, Authorem Imitationis esse Joannem Gersen, tum pag. 405. non Bellarminus, sed vel Sommalius, vel Rosvveidus vel Bibliopola assumentum sequens adjecit: „Posteaquam hæc scripseram, incidit in manus meas præfatio Henrici Sommalii &c. &c. Quoniam magni facio testimonium Henrici Sommalii, qui & Ordinis mei est notæ probitatis & doctrinæ (quæ verba Jesuitæ non sunt) nec tamen audeo NB. superiorem conjecturam prorsus rejicere, idcirco rem in medio pono, & Lectori judicium relinquo.” Postea vero Anno 1618. cum intellexisset Bellarminus assumentum hoc temere sibi affictum, Constantino Cajetano exemplum ejusdem Libri truncata tota hac appendice, cum solo suffragio pro Gersene optime compactum dono dedit. Advertit hanc imposturam ipse Amortius (vide an non potuissem id crimen falsi appellare?) *Polycratis exauthorati* pag. 6. & jam non Anno 1613. aut citius post annum 1610. sed duntaxat fato proximum Bellarminum Anno 1621. retractasse, aut verius, quod *Informat. plenæ* pag. 168. legitur, *ultimo dubitasse* scripsit. Equidem in *Polycrate exauthor.* pag. 6. habetur, Cardinalem *scripto* recantasse, etsi Fuligartus in *Retractationibus* nihil eam in rem habeat, Werlinus contra Præpositus Dieffensis id *viva voce* factum scribit. Quid vero Juris erit Judices in hac Adversariorum dissensione, & testium collisione, quorum alii evidenter mentiuntur? Jura equidem me docent, testes singulares de facto aliquo deponentes nil probare per

1. ob *carmen*. 21. in fin. *de testib.* cap. *licet ex quadam* 47. cap. *in literis* 24. *de testib.* & *attest.* ubi gloss. in verb. *soli.* & in cap.

cum

cum dilectus 32. *de Elect.* cap. *licet causam* 9. *de Probat.* Jason in l. *admonendi de jurejur.* Alex. *Cons.* 3. vol. 1.

quia ubi singularitas, ibi varietas simul, & unitas, cum quilibet unus sit, & aliter, quam alter deponat, atque adeo dicto unius credi nequit, quia, quod observavit Wengensis, unus testis nullus testis ex

1. 9. *C. de testib.* c. 2. extr. de eod. Farinac. *de testib.* q. 63. prin. 1. *Maritus.* 20. *de quæst.* Bald. *Cons.* 400. incip. *in causa Vincentii* Lib. 1.

idque etiam si testis in dignitate constitutus esset,

- arg. cap. *ego solis.* 5. dist. 5. Barbof. *Locor. commun.* lib. 18. cap. 17. num. 4. Covarruv. *præct.* quæst. 33. vers. *bis accedit.*

Quod si nunc etiam attendamus, non esse convenientia hæc testimonia, sed invicem pugnare, numquid dicere debebimus, nil valere quod dictum est, cum repugnantia sit in sermone

1. 188. *de Reg. Jur.* Coth. 5. *resp.* 33. num. 12.

& contraria allegantem non esse audiendum per

1. *Titia* 100. ff. *de condit. & demonstr.* l. 1. *C. de furt.* l. *transactio* 26. *C. de transact.* cap. *immutari* 13. *de fide instrum.* cap. *sollicitudinem* 54. *de appellat.* Covarruv. *var.* lib. 2. cap. 2. num. 2. in fin. Menoch. *de præsumpt.* lib. 2. *præsumpt.* 41. num. 2. Cardos. *in praxi Judic. & advocator.* verb. *Allegatio* num. 4.

idque eo etiam ex capite, quod fortissima juris præsumptione gravetur ex

1. *qui falso* 16. ff. *de testib.* Cravett. *Consil.* 178. num. 4. Vol. 2. Paris. *Consil.* 77. num. 3. & *Cons.* 152. num. 19. Vol. 4. ?

Dixi supra, assumentum Bellarmini, de quo agimus, Sommalio, Rosvveido, vel Bibliopolæ deberi. Illorum æque, qui Kempisii Opera cum Imitatione Christi ediderant, ac Bibliopolarum, qui in Belgio variis editionibus sumptus attulerant, intererat, Bellarmini suffragium refigere, ne opera Kempisii vendendo cum Imitatione, quæ Bellarmini suffragio hujus Authoris non esset, viderentur illico nubem pro Iunone vendere. Sed audiet forte alius quis Ad-

versarios de hoc ipso alias loquentes, observabitque Kempenistas circa Bellarminum eo adactos jam esse, ut fere ejus auctoritatem sibi vindicare omittant, certe inofficiose cum Werlino Præposito Diessensi (ut hujus viri erant omnia inurbanitate plena) dimittant, nihilque ejus suffragium faciant, quod Augustino abjudicaverit librum *de fide rerum quæ non videntur* quem tamen Augustinus alicubi suum esse prodit.

Ne contrarietatem hanc admittere cogatur Præpositus Wengensis, pag. 46. eo delabitur, ut Bellarminum & viva voce, & scripto Gersensem abdicasse scribat *visis Rosveidi vindiciis*. Prodiere hæc teste Amortio *Inform. Plen.* pag. 28. 1617. At Bellarminus adhuc Anno 1618. & *visis* indubie Vindiciis illis, Librum suum *de Scriptor. Eccles.* cum salvo adhuc & irrefixo pro Joanne Gersene suffragio Constantino Cajetano dono dedit, idque *ob restitutum Gersensem*, & proxime cælum spectans Anno 1621. Kempenitis, ut suffragium suum Gerseni datum retraheret, per duos internuntios flagitantibus, respondit, *permitterent se illi quieti, quam totus suspiraret, nunc cælum, non lites meditari, facerent, quod factu optimum judicarent*. Quam falsus ergo est Wengensis Prælatus, qui hujus contrarium audacter (*effronter* dicerem alebam) scribere non dubitavit, cum tamen ne ipse quidem Rosveidus tam impudens fuerit, ut Anno 1621. Vindiciis Suis Kempensibus confictam polinodiam infereret; neque etiam ejus Sodales Anno 1630. cum Bellarmini Liber recuderetur Lugduni, & Parisiis, tam proterve fingere ausi sunt, ut assumentum illud Bellarmino adjicerent; licet deinceps Bibliopolæ Colonienſi ad distrahendum felicius Kempisii Opera consultum visum fuerit, non solum *hæsitacionem* illam, quæ ibi Anno 1613. adjiciebatur, sed *plenam omnino palinodiam* assuere ex causa, quam dixi.

Pag. 46. Wengensis Præpositus acrisiam suam incredibilem de-nuo coram orbe literato proposuit, dum Constantinum Cajetanum Joannis Gersenis *protoparentem* dixit. Etsi vero id hominem in præſenti Controversia plane hesternum & rudissimum prodat, cum ante Constantinum Jesuitæ Rosignolius, Bellarminus, Possevinus, Nigronius Gersensem noverint, quin ab his ipsis cum Cajetanus acceperit, ut luculenter ostendit Phalesius Mechliniensis in Epistola ad Amortium, illud tamen argumento est, *Joannem de Canabaco* evidenter Wengensium Prælato deberi, quod nuperus ejus paraſtata Decanus Collegii hoc ipsum rescribere, & decuma-

nam

nam ignorantiam suam in defensionem Prælati sui ita prodere voluerit.

Stridebat interim fere dentibus Engelhardius, quod ignorantiam & acrisiam Principali suo terse objici conspiceret. Et vero, ajebat, tam amusus, & bonæ Criticæ expers Prælatus meus non est, ut nesciat, quid distent æra lupinis? Prodidit id lucubrationibus pluribus adversus Walchium, Lutherum, Agredistas, in quibus paucis exceptis, quæ lima indigerent, cætera plane Criticum eum probant prorsus strenuulis in rebus maxime, quæ Patres Benedictinos spectant. Quam prudens, quam sana, quam liberalis olim illa crisis fuit, qua Divo Benedicto illustres natales (si vera est fama) concione ad populum habita in quadam Præmonstratensium Canoniorum Ecclesia rotunde abjudicavit, quod præcise scribat Gregorius Magnus, eum *liberiori genere in Provincia Nursiæ* ortum fuisse; Licet porro nonnemo id audiens judicio, prudentia, & eruditione debita laborare Michaëlem meum contendens, diceret illud Poëtæ: Barcl. Argen. lib. 1. Cap. 9. metro 6.

„ - - - Ne fidite terræ

„ Cœlicolæ! dirum peperit vesana Typhœum,

qui proxime astra ipsa impugnaret, nihil ille inde commotus animo rem audientibus Patribus illis (sic dicitur) tueri non erubuit. Apertum vero ex hoc ipso est, tantam ejus acrisiam non esse, quantam Angelus in authore *Joannis de Canabaco* deprehendit, atque adeo hunc ab illo & esse plane, & dici debere longe diversissimum. Dispar certe alter ab altero est; ubi autem disparitas cum facti, tum rationis est, ibi disparitas quoque juris est, ut habent

Gœdd. in *Consil. Marpurg.* Conf. 25. num. 58. Vol. 1. Minsing. resp. 90. num. 3. & seqq. Jos. Ludov. *Decis. Lucens.* 44. num. 61. Barbos. *Loc. commun.* Lib. 4. cap. 46. Menoch. *Conf.* 50. num. 2.

Utut sit, opponebat Schyrensis, disparitatem, tu ex ea hypercrisi elicias, an aliud quid, mihi exploratum est, acrisiam in ea Prælati tui assertione deprehendi, atque ignorantiam elenchi prorsus pudendam, & vocis *liberum genus* inscitiam deplorandam, ut jam de

comparativo nil dicam, quo S. Benedictus *liberiori genere* ortus scribitur. Nempe parum aberat, quin & vernam, & servum Sanctissimum hunc Patriarcham Præpositus Tuus faceret; Tam studere solet deprimendæ Benedictinorum Ordinis gloriæ, revera, ut Literæ Augustanæ me docuere, Patribus illis amicus, ut Joab Amasæ: Quo pertinere potest, quod pag. 50. mendacium mihi crudissime objiciat, eo quod Oliverii Legipontii *Partis tertiæ* pag. 553. allegaverim, cum scribendum fuisset *Partis primæ*. Quo pacto nupera ipsius Raynaudi allegatio, cum Tomum X. pro XI. & præterea papinam diversam laudaret, inter ejus *mendacia* computanda erit. Nempe hæc religiosa Kempenistæ Reverendissimi Wengensis erga Patres Benedictinos charitas est, quam ejus Decanus (& forte alii quidam) adeo tenaciter imbibit, ut in tenuissima opella sua non nisi ignes (sed inimicitiarum) spiraverit, quam nuper urbanissimus scurra, aut maledicentissimus lixa adversus crisin meam Apologeticam importunissime protrusit, atque ipse non minus, quam ejus Prælatus ex mera merissima in Benedictinos charitate *pyrgopolinice* me compellaret, & pag. 54. per ironiam plane illiberalem Doctorem Angelicum. Si sarcasmis utiliberet, quam ampla risus materia esse posset Michaël Wengensis? Ipsa excommunicatio Victoris Papæ in *Asinos* lata, quam pag. 55. recitat, si nomen hominis prodere vellemus, numquid perquam ipsi honorificæ Satyræ materiem præberet? Sed quid? Joannes Gerlen Decretorum Doctor non fuit, sed Joannes Vincellensis, quem præpostere ergo Vercellensem dixi: Dixerim sane, scripserimque ex *Ucellensi Vercellensem* legens, quod eruditi omnes literam *U* compendio scriptam pro *Ver* legant, ideone supinæ negligentiae reus sum? An ideo *mala fide*, quod pag. 54. Præpositus ille vult, ea in re versatus fui? Si bonam fidem præstare aliud nil est, quam sine dolo & fraude versari, unde dicitur homo bonæ fidei, qui nihil doli facit,

l. 3. junct. Gloss. C. *de peric. & com. rei vendit.* Calvinus in Lexico V. *Fides*.

quo pacto evincet Adversarius quisquam, me dolose & fraudulenter ita legisse, dum Oliverii Legipontii fidem mere secutus sum? An negare forte audebunt Wengenses, compendium Literæ *U* non per *Ver*, sed per *Vin* esse proferendum? Igitur deinceps legemus: *Avinte oculos meos, ne videant &c. Et respondebo exprobrantibus mihi Vinbum.* Item *Et ne auferas de ore meo vinbum vinitatis.*

Sed

Sed acrisiam hic admiserim, & quanta illa est, si in comparationem veniat cum illa Præpositi Wengensis, qui ex Abbatia Vincellensi pagum Burgundiæ procudit pag. 56. & Joannem hunc, quo de agimus, subito in *pagi* Abbatem (cur non Scultetum?) creavit? Vincella, cujus Joannes Abbas fuisse dicitur, parva Abbatia fuit Monasterio S. Amantii Buxiacensi (vulgo Boissi) in pago Engolismensi subjecta, cujus mentio apud Mabillonium *Annal. Benedictin.* Tomo IV. Lib. 54. num. 53. occurrit; Engolismum autem, seu Incolismum, aut Ecolismum Aquitaniæ, seu Gasconiæ, non Burgundiæ Provinciam esse, Geographorum pueri norunt. Numquid turpe est Doctori, si culpa redarguat ipsum? Cæterum mirari subiit, cur Benedictinis Legipontio, & Ziegelbauero velut Gyrovagis in theatrum adducentis adeo delectetur Wengensis, cum id genus lolia in propriis Insulis crescere, aut certe vix dissimilia conspiciantur? Quorum nominibus (quod eorum unus nuperrime sine Cruce & luce in Carcere amens obierit, unus adhuc a bona mente relictus videatur, & tertius Lucernæ præ Prælato suo sibi sapere visus fuerit) parcere charitas jubet, toties a Wengensi Prælato fœdissimum in modum violata. Vides, Engelharde, ferire me posse, at modestiæ causa mihi met imperare, ut Sodalis cujusdam amicissimi, & fere cum Scrupulo pro honore Principalis tui zelantis, monitis morem geram, nec tam attendere, quid Principalem tuum ex me audire deceat, quam quid me conveniat loqui. Quare neque illud, quod pag. 59. ex Horatio scabiose emendicatum est, adscribo, utut in Insulas illius apprime quadrans, sed illud duntaxat addo: *Risum reputavi errorem*, Ecclestis 2. ubi Hebræus legit: *Risui dixi, es insipiens*. Nempe viri vere eruditi non est, Sardonio risu alios exhibilare.

Quæ acrisia rursus est pag. 60. ex *uno* Codice Allatiano, in quo deest elogium *Abbatis*, concludere nec fuisse Abbatem Gerfensem, nec Benedictinum; esto interim alii Codices non semel, sed sæpius eum Abbatem profiteantur. At Benedictinus saltem non legitur? Egregie; nempe Codices quadringentorum Annorum jam superiore sæculo judicati, ex novitia Canonici Regulari Vercellensi prodire, ad S. Andream dicta, ubi nullus per ea tempora *Joannes* Præpositus, nedum Abbas fuit. Quodsi igitur Abbas fuit Vercellensis, an Benedictinus S. Stephani non fuit, cum solæ illæ duæ Abbatiae Vercellis olim extiterint? Sed quid si darem, nec Abbatem, nec Instituti Benedictini fuisse, ideone Thomas Kempisius

Imitationis parens est? Ideone in Codicibus non legitur Joannes Gersen? Sed nolo hanc incudem longius tundere. Quemadmodum nec illam Pyrgopolinicae (phrasi Wengensiloquor) Michaëlis Principalis tui assertionem falsissimam excutiam impræsentiarum, an Amortius Objectioni ex formulis loquendi, ac sententiis ex Regula S. Benedicti petitis satisfecerit. Hora me deficeret, & nisi in vanum conjicio, erit alius quis, qui hoc negotium sibi sumat Regulam Benedictinorum, & Imitationem Christi comparandi. Cæterum mendacium illud Brevveri in *Apologia Kempensi* pag. 122. quincastigetur, dimitti non debet, videlicet Franciscum de Harlay Archiepiscopum Parisiensem visa imagine Codicis Cavenfis, ubi in Litera Q Benedictinus cum Scapulari & Caputio, quali Galli, Itali que utuntur, vehementer fuisse commotum, sed duntaxat *ad risum*. Testatur Archiepiscopus Instrumento publico, eam imaginem esse *Monachi nigri*, non utique Canonici Regularis, qui Caputium, & Scapulare non habent, & (si vera narratio est) fere execrantur: Quod primum est adversus Amortii infirmum effugium *Informat. Plenæ* pag. 122. eum habitum esse *Canonici Regularis hyemali habitu induti*, asserentis; licet enim Cappam in Capite habere deberent vi Constitutionum variarum, hodie ab ipsis Canonici Regularibus fere rejectam, at Scapulare non habent. Et quis amabo tantum desipiat, ut credat, *Monachi nigri* habitum, cum Canonici Regularis veste seu hyemali, seu æstivali convenire posse, & Illustrissimum Archiepiscopum cum cæteris Judicibus non advertisse? Secundo, licet non semper imago Literæ primæ, quales in vetustis Codicibus frequentes sunt, authorem significet, & referat, quod tamen ipsum non raro fieri certum est, probabile tamen (licet se solo non evidens) indicium est, nisi alia obstent, aut res aliunde constet, Authorem sæpe, & cum hic solidum nihil obfistat, etiam in Codice Cavenfi ea imagine Authorem designari. Tertium, quod observem est, nullibi, nisi apud Kempenistam juratum Brevverum, proditum legi, Archiepiscopum risisse *visa hac icone*, & cum in eo iudicio Eruditorum non nisi de vetustate Codicum disceptatum, minime ex apposita imagine, aut aliis ex argumentis conclusum fuerit, Authorem esse Monachum nigrum, ne quidem vero simile est, ridere potuisse, cum ipsa vetustissima imagines exprimendi consuetudo unicum vetustatis ex eo conjiciendæ intentum satis idonee firmaret. Quin imo fatetur Archiepiscopus non solum, ea imagine Monachum nigrum exhiberi, qualis nemo

Cano-

Canonicus est, verum etiam expresse innuit, per eam imaginem alludi occasione captata ad illud: *Vere vita boni Monachi Crux est &c.* quod fere idem est, ac si dixisset, quod Author ad suum profectum eo loco dixit, id imagine etiam expressum fuisse. Cæterum maluissem, vetustum illud:

- - - - - Pictoribus atque Poëtis
,, quidlibet audendi semper fuit æqua potestas,

a Principali Tuo Pictoris filio, Pictoris germano fratre, fuisse prætermisum, ne fingendi facultatem hæreditate ad se dimissam aut ipse, aut alii credant. Nempe

,, Pictor tabellis falsa adumbrat plurima,
,, Illique habenda in pluribus nulla est fides.
,, Poëta multa vana, pictor plura habet."

Unde & Seneca dixit Hipp:

- - - - - Redit ad Authores genus
,, Stirpemque primam degener sanguis refert."

Porro acrisia est, quod ex eo non potius Benedicti, quam Augustini filium Joannem Vincellensem credat, quod duos de S. Benedicto, nullum de S. Augustino sermonem habeat. Incredibile siquidem est, eum, qui Dominicales, festivosque Sermones per anni circulum composuit, Sanctum Benedictum festivitibus Concione habita solitis celebrari accensurum fuisse, nisi Benedictinus fuisset, hujusque S. Patriarchæ leges secutus, apud quos, non item apud alios Ordines festivitas ejus cum Concione solennis esse consuevit, quemadmodum apud Canonicos Regulares S. Augustini, non S. Benedicti, festivitas concione habita agi solet.

Excepit tandem Engelhardus, veritus, ne in immensum acrisiæ exempla Michaëli suo Wengensi objiciantur, ineptissimum sane Disputatorem esse Schyrensem, qui nunc ineruditionis, & acrisiæ Principalem suum argueret, quem tamen, ut domestica Canonico-

rum Regularium testimonia mittantur, Epistola Salisburgenfis fateatur, idque ex Scientia certa: „Adversarium sane *virum eruditum*, „tibi gratulor. Novi illum, & eodem Duce ac interprete Biblio- „thecam Wengensem lustravi.” Vix aliter Epistola Augustana, vocat *virum doctissimum* - - qui *Criticam domi excoluerit*. Ita viri illi de Principali meo, aiebat, ita tu ipse tui immemor *Crisis Apo- logeticae* pag. 11. & seq. Quod si vero alia omnia tibi explorata, quæ gemina illa epistola complectitur, fidemque illis haberi a Lecto- ribus tuis vis, cur non & huic Prælato Wengensi tam gloriosæ con- fessioni? Confessio acceptari debet cum omnibus iuis qualitatibus, nec pro parte scindi vel dividi, ut tradunt

Barthol. & Bald. in l. *siquidem*. C. de except. Bald. in l. *Gallus* §. *quidam*. ff. de liber. & posthum. Ludov. Gomez ad §. *item si quis* Instit. de Act. num. 17. Roman. Consil. 167. col. 2.

Numquid igitur convictus es, vel acrisiam illam, quam exagitas, tantam non esse, vel non esse Præpositi Wengensis, atque adeo pu- dendum Libellum sub Titulo *Joannes de Canabaco &c.* ipsius non esse? Confessum enim esse, vel convictum, in jure paria sunt

1. *qui sententiam* 16. C. de pæn. l. fin. C. de Custod. reor. Gandin. in tit. de præsumpt. post. num. 2. vers. & primo videtur. Farin. 1. Consil. 26. num. 3.

Est enim propria confessio optima probatio, imo melior omnibus per

1. *cum a Matre* 14. C. de rei vend. l. generalit. 13. C. de non num. pec. Cap. per tuas 10. de probat. cap. si cautio 14. de fid. Instrum. Barbof. locor. Commun. Lib. 3. cap. 102. num. 13. Alex. Conf. 13. ex iis quæ in princ. lib. 1. & Conf. 213. num. 15. Parif. Conf. 103. num. 10. lib. 3. Bald. Conf. 195. lib. 2. Menoch. Conf. 21. num. 14. Surd. Decif. 10. num. 12. & Conf. 143. num. 39. Tusch. Lit. C. Concl. 645.

adeo quidem, ut confessus habeatur pro judicato, neque aliæ sint deinceps partes Judicis, quam ut condemnet

l. 1. ff. de confess. l. proinde 25. §. 2. ad L. Aquil. item l. 3. l. 7. de Confessis.

Absoluturus erat, Actore efficacius non probante, Reum Reverendissimum Judex, nisi ex Angelo intellexisset, fieri posse, ut obtenta facultate Præfulis sui Illustrissimi, quam indies expectaret, convincentia, quia autographa, & propriam adversarii confessionem producere liceret. Itaque in tempore, quam in re peccare satius arbitratus, ad proximam Lunæ judicium prorogavit.

§. VI.

Angelus Schyrensis nolens Engelhardum unacum Principali coram Judicibus productis literis confundere, ad altius provocat Tribunal.

Engelhardius, intellecto, Adversarium non solum autographas literas, sed & confessionem propriam Principalis sui promitti, arbitratus est, e re sua fore, si alterius Libelli Wengensis Anonymi *Anticrises in Crisin Apologeticam* inscripti exempla quælibet absconderet, quæ nancisci posset, notam tabernam, seu officinam, in qua prostabant, adiit, ne Schyrensi numerata licet pecunia vel unum væniret, donec Authori, sibi que visum esset, ipse interim fidejussorem indemnitatis sese offerens, quod & obtinuit. Verum ferius cum homine contraxerat, cum Angelus *Anticrises* illas tam rusticas, & impetiginosas, paulo antea ab amicorum aliquo vilissimo pretio emptas, accepisset, nihilque desideraret aliud quam ut Wengensium in morem, qui secretas & amicas ipsorum Prælatorum Epistolas, modo in rem suam facere posse judicarentur, absque ulla secreti religione per prelum orbi obtruderent, quin etiam arcanas Congregationis cujusdam Benedictinæ Constitutiones in publicum divulgaturos sese minitarentur, facultas ac mandatum sibi obveniret, in judicio saltem omnia producendi. Verum, licet manibus palparent sapientissimi Angeli Moderatores, a Wengensibus omnia jura arcani petulantissimo pede proculcari, famam aliorum tanto se majorum, meliorumque in postremis ipsis haberi, charitatis nedum

nedum Religiosæ, sed & Christianæ leges punctim cæsim violari, decorum omne quam fieri poterat, longissime fugari, ut vel suo exemplo, si fieri posset, immodestissimi homines, tantillum saltem moderationis, religionis, ac modestiæ addiscerent, autographas literas Præsulis adversarii cum minis ad Schyrensem Archimandritam, & Angelum directis, tantisper adhuc celandas judicarunt, quod audirent, Michaëlem in Comitibus Circuli Suevici coram Legatis Ulmæ congregatis adeo rubore, & ignominia notis male facti conscientia compunctam frontem gestasse, ut non pauci dictorum Legatorum, quos Libelli illius propositi indignitas, etsi extra arenam constitutos, gravissime offenderat, essent, qui terse edicerent, nequius vel adversariorum acerbissimum Præposito illi nocere non potuisse, quam ipse nomini suo nocuerit, nihilque per omnem vitam ab ipso imprudentius cogitari vel potuisse, vel adhuc posse illo consilio, quo animum ad scribendam Satyram suam sub Titulo *Joannes de Canabaco &c.* adjecit: Pueros tam juveniliter invicem non habituros, quam ipse Schyram, Ordinem Benedictinum, & Gersenis reliquos tanto se (Cive Ulmensi, & Magistratus A catholici subdito) excelsiores, præstantiores habuerit, etsi compertum habere potuisset, aliquot Principales suos, & hos inter Viros Principes calumnioso scripto suo graviter a se fore offendendos. Tanti porro non referre, an in judicio obtineat definiri, Joannem de Canabaco Præsulis Wengensis deformem abortum esse, modo in causa Principali de Authore Imitationis Christi partibus suis Angelus non deesset, ostendereque pergeret obtentu acrisiæ multiplicis a Wengensi, aut cæteris Kempenistis admissæ, nihil illa scriptiuncula sua Præpositum illum causæ Gersenis incommodasse. Cæterum pro notitia privata nosset, etiam Kempenistarum aliquos, etsi inimici causæ essent, conatum minime laudabilem Prælati ejus improbasse, professosque fuisse nihil sibi commune esse cum infami illa lucubrationiuncula, quæ non posset, nisi plures Kempenistæ Wengensi adversarios creare, qui in Legipontium & Ziegelbauerum acriter inveheretur, at eadem cum utroque in chorda oberret Benedictinos nequiter, quia cum sarcasmis scabiosissimis traducendo, & petulantium puerorum in morem exagitando.

Schyrensis igitur, ne ultra mandatum progrediretur, & quod absque Judiciaria sententia toti Reipublicæ Literariæ, orbique honestiori aliunde facile compertum intelligeret, nemini satyricam illam scriptiunculam, quam Præpositus Wengensis abortiverat, alteri fore adscribendam, ac huic ipsi, segnius aliquanto propositum hoc urgere cœpit, in eoque magis fuit, ut opellam ineruditam, levidensem, lectu indignam esse, nihilque Gersenistarum causæ officere, commonstraret. Longum esset singula ejus rei, quæ proposuit, momenta adducere. E pluribus duo saltem seligemus. Et quidem occasione Codicis Veneti Anno 1501. impressi, cui vetusta manus inscripserat: „Hunc librum non composu-
pilavit Joannes Gerson, sed D. Joannes Abbas Vercellensis,
ut habetur usque hodie propria manu scriptus in eadem Abbatia.” Ægre habuit Angelum, quod a Michaële remitteretur ad Amortii *Informat. Plenæ* pag. 157. velut ibi responsionem ex tripode, aut instar gladii Alexandri nodum hunc secantem. Itane, aiebat, tam ab omni eruditione derelictus est Prælatus ille, ut Amortii responsum probet, velut huic Codici nihil esset deferendum, quod sæculo XV. & ad initium sæculi sequentis Abbates Benedictini minus frequenter *Domini*, aut *Domni* vocarentur, sed frequentius *Patres*, contra Abbates Canonorum Regularium frequentius *Domini*, quam *Patres*. Inerudita assertio, & vel Regulæ Benedictinæ repugnans, quæ jubet, ut Abbas, *quia vices Christi agere creditur, Dominus & Abbas vocetur* Reg. Cap. 63. dum contra elogium *Patris* Senioribus deferendum decernitur: *Juniores priores suos Nonnos vocent, quod intelligitur Paterna reverentia.* Qui oculis in rem ire cupit, adeo Marq. Hergotti *Codices Probationum Geneal. Habsburgicæ*, & sæculo VX. ad annum 1401. inveniet *herrn* Abt Johannis, S. Blasii, ad Annum 1402. *erbern herren* Abt Cun, Murensem, ad annum 1403. *der ervvirdig herr* Abbt, Johans, S. Blasii, ad annum 1414. venerabilis in Christo Pater *Dominus* Conradus Abbas Monasterii Mure, ad annum 1425. venerab. & relig. in Christo *Domino* Abbati, & Conventui Mon. in Mure, ad annum 1435. an den ervvürdigen *herren*, den Apt von Mure, Langius *Chron. Cit.* pag. 854. scribit:

Anno Dni 1427. Indict. Rom. V. memorabilis ille Pater & famigeratus *Dominus* Hermannus primus hujus Monasterii (Bosaugienfis) infulatus Abbas &c.

ad annum 1432. in Leuckfeldii *Chronol. Bosaug.* pag. 40. Instrumentum habetur, in quo habetur: Venerabilem Patrem *Dominum* Erhardum Abbatem Monasterii Posaviensis,

Ibidem pag. 43. ad annum 1471. venerandus, ac celeberrimus Pater *Dominus* Simon Buchensis Archisterii dignissimus Abbas,

Ibid. pag. 44. ad annum 1485. reverendus Pater & *Dominus* Abbas Thomas (Bosaug.)

Ibid. pag. 54. ad annum 1515. sub reverendi, & undecunque doctissimi viri, *Domini* Joannis Trithemii &c.

In Meichelbeckii *Historiæ Frising.* Tomo II. Parte II. pag. 218. ad annum 1410. legitur: dem Ervvürdigen geistlichen *Herrn*, *Herrn* Johannsen Abbt des Gottshaus ze Melck,

ad annum 1416. pag. 222. mit den geistlichen *Heren*, *Heren* Conraten Abbe des Gozhaus ze Rot,

ad annum 1434. pag. 244. den Hochvvirdigen und Geistlichen *Herrn* dem Abbt zu Tegernsee, Conraden Abbt zu Rot &c.

Visitatores conformiter ad decretum Concilii deputati pag. 294. appellantur Venerabiles Patres *Domini* Abbates in Tegernsee, & Scheyrn,

Anno 1520. Conradus Episc. Salonensis, Suffraganeus Frisingensis, ut ibidem pag. 333. literas ita inscripsit: Reverendo in Christo Patri, ac Devoto *Domino* Matthiæ N. Abbati in Benedict. Beyrn - - Germano fratri nostro charissimo.

Verum quid prolixus sum in re evidenti? Videatur Udalrici Reichenbachii Relatio Concilii Constantiensis, ubi sequentibus Abbatibus Benedictinis elogium *Domini* a pag. 120. ad 123. concessum est:

Divitis Augiæ
Einsidlensi

S. Galli
Campidonensi

Petru-

Petrhusiano
Weingartenfi
Schafhusiano
Scotenfi
Stamheimenfi
Rhenoviensi
S. Blasii
Zvvifaltenfi

Ochsenhusano
Wiblingano
Alberspacenfi
Major Augienfi
S. Joannis in Valle
Thuræ.
Steinensis
Fuldensis

Nullum legi præcise *Patrem* dictum, sed *Dominos*, nisi quoties Pontifices, Episcopi, Imperatores, Reges, Principes eis Privilegia aut alia concessere (quamquam ne tum quidem *Patres* appellati fuerint) aut cum Chartæ ab ipsis datæ sunt, quo pacto scripsere e. c. Ego Joannes Abbas &c. Videantur formulæ vetustæ apud Tamburinum Tomo I. ad calcem appositæ, quæ sæculis superioribus in usu fuere, & ex parte adhuc sunt, & apparebit Abbatibus elogium *Domini* passim adscriptum fuisse. Nempe Præposito Wengensi, & Amortio non solum sunt exploratæ Scripturæ *omnium locorum, Gentium*, in quibus Abbatibus Domini prædicatum liberaliter concessum, aut inofficiose negatum fuit, verum etiam ad scrupulum usque compertum ipsi habent, sæculo XV. & initio sequentis, Benedictinos omnes, & qui eorum Regula utuntur, nihil fere minus curasse, quam ut ad ejus præscriptum Abbates suos *Dominos* appellaverint. Quod si Adversarii acrisiam suam serio dedoceri cupiunt, adeant Benedictinorum Necrologia, & invenient in iis descripta Abbatum nomina, jam quidem sine omni aut *Domini*, aut *Patris* prædicato, jam cum solo *Domini*, numquam cum solo *Patris*.

Porro acrisiam alteram de destructione Monasterii S. Stephani Vercellensis, facta, antequam Codici Veneto inscriberetur: *Hunc librum non compilavit Joannes Gerson, sed Joannes Abbas Vercellensis, ut habetur usque hodie propria manu scriptus in eadem Abbatia*, mallem appellare *mendacium ineruditum*, cum ipsa characteris vetustas prodiderit jam sæculo Superiore, eam inscriptionem

tionem non longe ab initiis sæculi XVI. adjectam fuisse, Monasterium autem S. Stephani non nisi exeunte eodem sæculo, id est, teste Amortio ipso *Polycrat. exauthor.* pag. 18. Anno 1581. Itaque re-forbebit Præpositus Wengensis suam pag. 66. quæstionem: *Quomodo in destructo Cænobio autographum conservari potest?* Ipsa videlicet inscriptio per hoc ipsum vetustatem suam tuetur, quod Codici adjecta sit adhuc ante Annum 1581. Neque enim scriptor tam stultus fuisset, ut adderet, illud conservari in destructo; id est, non extante Monasterio.

Ut de Abbazia S. Stephani Vercellensis, & Præpositura S. Andreae aliquid breviter saltem dicam, equidem præfracte non negabo, Præposituram hanc mox initio pro Canonicis Regularibus conditam fuisse; At rationes saltem exponam, cur inficiatus fuerim a Gregorio IX. eam Anno 1226. Thomæ primo Præposito potuisse confirmari. Prima earum est, quod viderem Augustinum Ticinensem Thomæ Vercellensis obitum affigere anno 1226. idemque repetiisse scirem Ferdin. Ughellium, quod vel ex Pezii Tom. II. Anecd. Dissert. Isagog. pag. XVII. num. VIII. constare poterat. At (mecum discurrebam) Anno 1226. toto sedit adhuc Honorius III. & testibus Palatio, Pagio, Raynaldo, Urspergenfi, Stadenfi, Matthæo Parisio non nisi mense Martio sequentis anni 1227. eidem Gregorius IX. successit, cujus rei fidem ipse Pontifex facit apud Odor. Raynald. ad annum 1227. num. 17. igitur Bulla ab eodem jam Anno superiore pro Vercellensi S. Andreae Præpositura Thomæ data evidenter falsa est. Certe error inexcusabilis est, cum Wengensis pag. 68. scribit, *Bullam Confirmationis Gregorii IX. anno 1226. concessam fuisse*; licet pag. 102. annum 1227. assignet. Ad hæc legeram in Amortii *Informat. Plena* pag. 132. quod non nisi in mendis correctum est, Thomam obiisse anno 1226. Hæc omnia, & ipsa amphibolia epitaphii Thomæ: *Bis tres viginti*, in qua evidens est, particulam *bis* potuisse appellare solam vocem *tres*, ut sensus sit *viginti sex*, non temere me firmabant in opinione, Bullam esse supposititiam, eo etiam ex capite, quod in Bullario Gregorii IX. non compareat. Cum igitur haberem Extractus Taxarum, cum Pennotus, Werlinus, alique pro me facerent, quid aliud potui, quam scribere, Præposituram S. Andreae Vercellensis initio non fuisse Canonorum Regula-

Regularium? Maxime postquam vidi Oudinum in *Supplemento Bellarmini* pag. 678. Thomam Vercellensem Ordini Benedictino adscripsisse, Pezium vero, etsi eum Canonicum Regularem fateretur, annum tamen obitus designasse 1226. & aliud S. Andreae Vercellense Monasterium in *Taxa omnium Monasteriorum* ab Ascanio Tamburino Tomo I. de *Jure Abbatum* relata non compareret? Utinam criticorum nemo esset, qui infirmioribus momentis aliquando niteretur! Habuisset talia Wengensis, cum illustres S. Benedicto natales abrogavit (ut uno saltem exemplo utar) non audivisset ejus crisis imprudens, & temeraria! Etsi vero Præpositura S. Andreae Canoniorum Regularium a sui ortu fuerit, ideone in Abbazia S. Stephani Vercellensi, quæ certo Benedictinorum fuit ex mox dicto Taxarum omnium Monasteriorum Registro apud Tamburinum, Joannis Abbatis Vercellensis non fuit? Aut libet forte Kempenistis hanc etiam Benedictinis adimere? Ecce Scriptor in Codice Veneto non expressit Abbatiam, cur ergo potius Præpositura Vercellensis S. Andreae, quam Abbazia S. Stephani intelligatur? In hac legimus apud Modenam, & Franciscum Aug. ab Ecclesia Joannem Abbatem, non in illa S. Andreae Præpositura; & adhuc dubium erit, qualem Abbatiam Scriptor designaverit?

Sed quid Judices ego longius detineo? Qui ex his, quæ copiose hætenus deducta sunt, Michaëlem Præpositum Wengensem pudendi Libelli sub titulo *Joannes de Canabaco* &c. non legit, eum neque ego deinceps compellam pluribus, ut mecum sentiat. Author prorsus ineruditus, satyris assuetus, & calumniis, per testes proditus, phrasibus sibi propriis detectus, calumniarum in S. Benedicti familiam amans, Amortii Mercenarius & parastata est, qui omni suo conatu nec scopum ferit, nec Joannem Gersensem dejecit, minus Kempisium suum extulit; verbo Engelhardii Principalis infani abortus parens infamis, & ne in judicio quidem audiendus deinceps est.

Bilem hæc moverant Engelhardio, & quid? ajebat, an submoto Gersene alter fors præ Thoma Kempisio Candidatus Librorum Imitationis parens consurget? Splendide falleris, regerebat Angelus, nec submotus a Principali Tuo Joannes Gersen est, fortiore felicioreque Achille huc opus foret; Sed neque Thomam Kempisium ab eo elatum ajo, nisi forte miserabili sua Defensione civiliter in eruditorum opinione mortuum extulerit. Engelharde,

nisi bullas vendidant Kempenistæ, & seipsos decipere cogitent, meminerint probe, ita jubente Michaële Tuo non procedere illam argumentationem: *Duo sunt in paradiso* (Paradyfus ipse pag. 8. scribit) *Prophetæ, Enoch, & Elias, Enoch non sum, ergo sum Elias*, aut huic similem: *Duo sunt, de quibus hætenus dubitatum, num sit alteruter eorum Imitationis parens, Gersen, & Kempisius: Gersen non est, igitur est Kempisius.* Ut enim duo saltem observem ad causam Kempensem certam faciendam admodum necessaria, demonstrare Adversarii nobis debebunt, Codices omnes, qui hætenus Thoma Kempensi nato ab eruditis semper habiti sunt *priores*, esse ipso *longe posteriores*, neminemque, licet nostris Codicibus inscriberet *Gersenem*, de alio cogitasse quam de *Kempisio*; secundo a nemine ante natum Thomam laudatam umquam fuisse Imitationem, atque adeo Collationes sub S. Bonaventuræ nomine prostantes esse Kempisio posteriores. His adde, certum etiam iis, qui minus creduli esse possunt, fieri oportere, Codicem Lovaniensem, quem Thomæ Kempisii itidem autographum volunt, esse revera talem, scriptum ante annum 1400. & maxime, testes eos, qui hoc suadeant, non fuisse Canonicos Regulares, aut S. Augustini Regulæ addictos, item Catalogum Librorum Kempisii supposititiis operibus non scatere, phrasin in aliis operibus, & in Imitatione eandem esse, Kempisio Libellos controversos deberi, etsi sequatur, eum ipsos scripsisse antequam probationis annum inchoaret, traditiones Gersenistarum circa suos Codices evidenter falsas esse, a Gersenistis Codices pro Gersene, aut contra Kempisium saltem facientes corrumpi potuisse, etsi per istorum manus numquam transierint, nihil ab ipsis fuisse adulteratum, comparatione dictionum ad dictiones, styli ad stylum Kempisium ab Imitationis Authore diversum non esse, idiotismos non tam, aut plus redolere linguam Italicam, quam Germanam, & siquidem Germanicam redoleant, eam cum Belgii lingua in Idiotissimis coincidere, & id genus alia, atque ea quidem *moraliter certo* demonstrari omnia oportebit, si submoto licet Gersene Kempisium suum triumphare in præsentì controversia velint, id quod magno Platonis anno ab ipsis præstandum ajo; in quibus omnibus cum satis tinctus Michaël non sit, illud saltem ex hac actione consequetur, nihil plane idoneum eum pro Kempensium causa congerere potuisse, atque dubitari vix posse, quin cum parente infauisto pudendi Libelli *Joannes de Cavaquaco* &c. inscripti unus idemque habendus sit.

Re-

Respondit ad hæc Engelhardus, cum nihil hucusque Schyrensis attulerit, quo causam suam pervinceret, quis vero submoto Gersene Imitationis Author habendus sit, in controversia coram præsentis Judicio neutiquam versetur, non videri sibi necessarium, ut ulterius quid addat, cæterum se confidere de Judicium æquitate, missa omni postergatione ipsos in favorem Reverendissimi Principalis sui sententiam dicturos, atque Actore non probante Reum ab omni calumnia & causa absoluturos fore.

Itum igitur in Secreta inter Judicem & Assessores vota, quibus auditis, non scripto, sed viva pronuntiatum fuit, salvis in causa principali, & coram altiori tribunali ventilanda cuique Partium Juribus suis, num videlicet Imitationis parens Gersen, an Kempfius, vel denique tertius quis dicendus sit? Visum esse, Actorem Angelum Schyrensem, etsi forte autographa, aut his æquivalentia testimonia haberet, quod ea producere & exhibere nollit, intentum suum plene non probasse, Erhardum vero nomine Principalis sui ea saltem exhibuisse, ex quibus dubium adhuc obversari possit, an Reverendissimus Præpositus Wengensis pudendi Libelli Author sit, maxime cum nihil solidæ eruditionis, sed multum fatis acrisæ, calumniæque, quin & juvenilis, atque Præposito Mytrato minime convenientis petulantia, falsorumque in eo contineatur. Quare salvo jure appellationis intra consueta a die præsentis fatalia interponendæ, aut producendorum ab adverso autographorum, nisi hæc exhibita, aut appellatio interposita legitime non fuerit, post lapsum dictorum fatalium, ex Officio fore decernendum, quod juris & æqui esset futurum.

Angelo vero visum erat, ipsam causam Principalem cum accessoria salvis Protestationibus in continenti factis coram altiori tribunali introducere, atque ibi constituto Phalesio Mechliniensi Procuratore causam prosequi. Nos de tota hac accessoria Controversia illud dicere possumus, quod Dion in Dialogo Philippi, & Alexandri dixit, Philippum videlicet Alexandro significasse, Poëtas bonos, ac graves rerum scriptores offendi non debere, quod nobis dicendi, quæ voluerint, facultatem habeant: Non omnem tamen, inquit

Alexander; nam Stefichoro quod de Helena mentiretur, non fuit utile. Pruf. Lib. 4. cap. 4.

P. S.

Cum ne in præsentia quidem Authoris omnes typi errores multo minus in ejusdem absentia evitari possint, rogatum Te amicè Lector! volo, ut, si qui forte in disquisitionis decursu obveniant, aut benigne corrigas, aut saltem non ideo cum Authore laborem contemnas. Sed, ad quid humiles meæ preces? Saniora de te spero, etiamsi necdum viginti annos habeas. Rationes ponderat modernum sæculum, non typi aut calami errores.

Wengensium Decane! quis te puerilis abstulit infania, ut Angelo obiiceres, qui Angeli non erant errores? An legisti, quæ in Crisi sua ultima asserto 2do scripserat? Si legisti: cur innoxium prostituis? Si non: nunquid senem bis puerum te prodis? Amicie! Scandalizat Tuus eruditum orbem calamus. Proiice itaque illum abs Te, melius est enim revera Tibi, ut suspendatur mola Asinaria, & demergaris in profundum maris. Socium Vigilium Mechlinensem accipe. Tunc denique poterit de stercore & muco cogitare suilis scriptor, quando hæserit in limo profundi. Amice Lector, Vale.

ERRATUM.

Par. I. Pag. 50. lin. 36. pro Cantimiri Kami lege: Phalesii Mechlin.

La Grand, Theophile de

Disquisitio iuridica num ... Dominus Michael Kuen ... author sit pudendi
libelli sub titulo: Ioannes de Canabaco ex comitibus de Canabaco Oriundus,
qui vulgo venditur pro authore quatuor librorum de Imitatione Christi ...

Bd.: 2

S.l. (1762)

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/4Hist.lit.156(1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11062020-4

VD18 14485796-004